

รำโทนเขาทอง ตำบลไทรตรีงษ์ อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร

การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง เสนอเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
หลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาวิทยาการดนตรีและนาฏศิลป์
สิงหาคม 2558
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยราชภัฏ

อาจารย์ที่ปรึกษาและหัวหน้าภาควิชาดนตรี ได้พิจารณาการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง เรื่อง “รำโทนเขาทอง ตำบลไตรตรังษ์ อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร” เห็นสมควร รับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาการ ดนตรีและนาฏศิลป์ ของมหาวิทยาลัยนเรศวร

ประกาศคุณูปการ

การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองฉบับนี้ สำเร็จลงได้ด้วยความสามารถอย่างยิ่ง จาก ดร.ณัฐฐนิช นักปี อาจารย์ที่ปรึกษา ตลอดจนให้ข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์และแก้ไข ข้อบกพร่องต่างๆ ด้วยความเอาใจใส่ สนับสนุนและให้กำลังใจแก่ผู้ศึกษามาโดยตลอด ในทุกขั้นตอนของการทำการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองจนสำเร็จสมบูรณ์ ผู้ศึกษาค้นคว้า กราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอกราบขอบพระคุณนางนิชรา พรหมประไพ ครูวิทยฐานะชำนาญการพิเศษ โรงเรียน วชิรปราการวิทยาคม และนางมาลี เพชรพิพัฒน์ ครูวิทยฐานะชำนาญการพิเศษ โรงเรียน วัดคูยาง ผู้สนับสนุนข้อมูลและที่ปรึกษาในด้านข้อมูลของเนื้อหาการละเล่นรำไท่นเขาทอง ตำบล ไตรตรึงษ์ อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร

ขอกราบขอบพระคุณนางนาม เพื่อกคล้ายและนายชดเพื่อกคล้าย หัวหน้ากลุ่ม ผู้อนุรักษการละเล่นรำไท่นเขาทอง ตำบลไตรตรึงษ์ อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร ที่ท่านให้ความอนุเคราะห์ อำนวยความสะดวก ให้ความร่วมมืออย่างดีในการเก็บรวบรวมข้อมูล และกรุณาเสียสละในการสัทธิการละเล่นรำไท่นเขาทอง และให้ข้อมูลต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ อย่างยิ่งต่อการศึกษาค้นคว้า

ขอกราบขอบพระคุณนายจิ้น ทับทิมศรีและคณะผู้แสดงทุกท่าน ที่ให้ความอนุเคราะห์ อำนวยความสะดวกในการเดินทาง และกรุณาเสียสละอันมีค่าในการสัทธิการละเล่นรำไท่น เขาทอง และให้ข้อมูลที่เป็ประโยชน์ด้วยความเต็มใจยิ่งและให้ความร่วมมือกับผู้ศึกษามาตลอด ในการเก็บข้อมูลภาคสนามเป็นอย่างดี

ขอขอบพระคุณและสำนึกในพระคุณของคุณพ่อคำนึ่ง เกิดเพ็ง คุณแม่ น้ำเพชร เกิดเพ็ง และนางสาวธนกร จันท์เจริญ ที่คอยช่วยเหลือ เป็นกำลังใจและกรุณาอนุเคราะห์ทุนทรัพย์ ในการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองฉบับนี้มาโดยตลอด รวมทั้งคณาจารย์ทุกท่านในสาขาวิชา วิทยาการดนตรีและนาฏศิลป์ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาให้ศิษย์

ทำยนี้ คุณค่าและประโยชน์อันพึงมีจากการศึกษาค้นคว้าฉบับนี้ ผู้ศึกษาค้นคว้า ขออุทิศแด่ครูอาจารย์ที่ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้แก่ผู้ศึกษา ครูศิลปินการละเล่นพื้นบ้านรำไท่น เขาทอง รวมทั้งท่านผู้เขียนตำราหรืองานวิจัยที่ปรากฏนามในบรรณานุกรมของการศึกษาค้นคว้า ครั้งนี้และผู้มีพระคุณทุก ๆ ท่าน

จุฬารัตน์ เกิดเพ็ง

ชื่อเรื่อง	รำโทนเขาทอง ตำบลไทรตรึงษ์ อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร
ผู้ศึกษาค้นคว้า	จุฬารัตน์ เกิดเพ็ง
ที่ปรึกษา	ดร. ณ์ฐุณี นักปี
ประเภทสารนิพนธ์	การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ศศ.ม.สาขาวิชาวิทยาการดนตรีและ นาฏศิลป์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2558
คำสำคัญ	รำ รำโทน เขาทอง

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าเรื่องรำโทนเขาทอง ตำบลไทรตรึงษ์ อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาและองค์ประกอบของการละเล่นรำโทนเขาทอง กระบวนการรำของการละเล่นรำโทนเขาทอง และบทบาทหน้าที่ของการละเล่นรำโทนเขาทองที่มีต่อชาวบ้าน เป็นการศึกษาวิจัยทางมานุษยวิทยาโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพจากการสังเกตและสัมภาษณ์ แล้วนำเสนอในรูปแบบความเรียงเชิงพรรณนาวิเคราะห์ผลวิจัยพบว่า

รำโทนเขาทอง เป็นเพลงพื้นบ้านของชาวเขาทองซึ่งเป็นกลุ่มชนที่ย้ายถิ่นฐานมาจากตำบลเขาทอง อำเภอพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์ และได้นำศิลปะการแสดงพื้นบ้านสู่คนในท้องถิ่นตำบลไทรตรึงษ์ เผยแพร่และสืบทอดด้วยกระบวนการทางสังคมวัฒนธรรม

องค์ประกอบของการรำ พบว่า ผู้แสดงส่วนใหญ่เป็นกลุ่มชาวบ้านในท้องถิ่น ลักษณะการแต่งกายสวมเสื้อคอกลมลายดอกแขนสั้นสีสด นุ่งทับด้วยโจงกระเบนลายไทย ผูกผ้ามัดเอว เครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบการเล่นรำโทนเขาทอง ได้แก่ รำมะนา ฉิ่ง ฉาบ กรับ เพลงที่ร้องส่วนใหญ่เป็นเพลงสั้น ๆ มีเนื้อหาเกี่ยวกับการชมธรรมชาติ วิถีชีวิตความเป็นอยู่เปรียบเทียบกับความรัก รูปแบบการแสดงเป็นการรำหมู่จะมีการร้องรำเป็น คู่ ๆ เดินจัดรูปแบบแถวเป็นวงกลมอย่างช้า ๆ มีท่ารำที่โดดเด่นแตกต่างจากที่อื่นคือมีการรำซึบท ท่ารำสื่อความหมายของบทร้องเพื่อสร้างความสนุกสนาน ใช้แสดงในงานรื่นเริง งานบุญ งานประเพณีต่าง ๆ เช่น งานประเพณีสงกรานต์ งานประเพณีประจำท้องถิ่น เป็นต้น

บทบาทหน้าที่ของการละเล่นรำโทนเขาทอง มี 3 ลักษณะ คือ บทบาทด้านการศึกษา บทบาทด้านการแสดงพื้นบ้าน และบทบาทด้านการบันเทิง

Title Tone Khao Thong Dance, Tritreung distric, Amphore
Kamphaengphet, KamphaengphetProvince.

Authors Chularat Kerdpheng

Advisor Dr.Nattanit Nukpee, Ph.D.

Academic Paper Independent Study M.A, Music and Dance Studies,
Naresuan University,2015

Keywords Dance, Tone Dance, Khao Thong

ABSTRACT

The study of Tone Khao Thong Dance, Tritreung distric, Amphore Kamphaengphet, Kamphaengphet Province. The purpose of this paper were study the history and composition of Tone Khao Thong Dance and role of Tone Khao Thong Dance with local people. This research was anthropological study using qualitative methodology of observation and interviews. Then presented in the form of a sort of descriptive analysis. The result shown that:

Tone Khao Thong Dance is a folk song of people, which is a nation of migrants from Khao Thong district. Amphore Phayuha Khiri, Nakornsawan Province and take it to folk arts to people in Tritreung distric that apostolic succession and sociocultural processes.

The composition of dances found that show majority of the local residents have style dress which wearing a short-sleeved and shirt with flower color. Wear a loincloth covered with a striped tie and tie-waist. The instrument used to play Tone Khao Thong Dance such as Rammana, cymbals and wooden rhythm clappers. The song is short that had subject matter about nature, lifestyle compared to love. Format of dance group performing was dance in pairs, slow walking in a circle. This dance with a notable difference from the other point of a dance lesson is Ram–Che–Bud . Dance interpretation

of the lyrics. To create fun used in carnival festivals and traditions such as Songkran Festival, local festivals, etc.

Role of Tone Khao Thong Dance had 3 type. There are role of education, role of folk performances and role of entertainment.

ตัวอย่างบทคัดย่อการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองภาษาอังกฤษ

Title EMPLOYEES' ATTITUDES TOWARD SELF-DEVELOPMENT
THROUGH THE INTERNET

Authors Wiriya Wongyod

Advisor Assistant Professor Saneh Thongrin, Ph.D.

Academic Paper Independent Study M.A. in English,
Naresuan University, 2006

Keywords Attitude, Self-development, Internet

ABSTRACT

The purpose of this study was to examine employee's attitudes and problem of learning English through the Internet. There were 50 employees from a multinational firm in Lumpini, Bangkok included in this study. The research instrument was a survey questionnaire. There were two groups of the employees; one was a group of employees who learned English via the Internet and the other group was employees who did not use

the Internet to learn English. The data were analyzed using descriptive statistics to find the frequency and percentage of use. The findings were as follows:

First, with reference to the current use of the Internet, the workplace was the most frequently used location to access the Internet (100%). Over half logged on every day (64%). A few of them spent two hours or more each time (28%). The purposes for using the Internet were to search for information (86%) and to follow the news (82%). Second, less than half of the employees used the Internet to learn English (44%). Third, the biggest problems of the first group were about time - time constraints (M=3.36) and the slow speed of the Internet (M=3.33). The biggest problems of the second group were unfamiliarity with websites (M=3.92) and the time limitations (M=3.54). Fourth, the first group of the employees' attitudes of using the Internet is very high for improving vocabulary (M=4.18) and the second group could improve reading skill rather than other skills (M=3.58).

The findings suggest that introducing websites for English learning to employees is one of the ways to develop employees' study skills.

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 จุดมุ่งหมายของการศึกษา.....	3
1.3 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษา.....	3
1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	3
1.5 ขอบเขตของการศึกษา.....	4
1.6 ข้อตกลงเบื้องต้น.....	5
1.7 นิยามศัพท์เฉพาะ.....	6
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	7
2.1 แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในงานวิจัย.....	7
2.1.1 ทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม.....	7
2.1.2 ทฤษฎีโครงสร้างการหน้าที่นิยมและทฤษฎีการหน้าที่นิยม.....	8
2.1.3 ทฤษฎีแผนภูมิตนตรีและนาฏศิลป์.....	9
2.2 สารัตถะที่เกี่ยวข้อง.....	11
2.2.1 แนวคิดทฤษฎีการรำขับทและการตีบท.....	11
2.2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการละเล่นพื้นเมือง.....	17
2.2.3 สภาพทั่วไป สภาพเศรษฐกิจและสังคม ตำบลไทรตรึงษ์.....	23
2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	34
3 วิธีดำเนินการศึกษา.....	37
3.1 วิธีดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	37
3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	39
3.3 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	39
3.4 การนำเสนอข้อมูล.....	40

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4	รำโทนเขาทอง ตำบลไทรตรังษ์ จังหวัดกำแพงเพชร..... 42
4.1	ประวัติความเป็นมา..... 42
4.2	องค์ประกอบของการแสดง..... 43
4.2.1	ผู้แสดง..... 43
4.2.2	เครื่องแต่งกาย..... 43
4.2.3	เครื่องดนตรี..... 46
4.2.4	บทร้อง..... 51
4.2.5	รูปแบบการแสดง..... 54
4.2.6	โอกาสที่ใช้แสดง..... 55
4.3	บทบาทหน้าที่ของการละเล่นรำโทนเขาทอง ที่มีต่อชาวบ้านตำบล ไทรตรังษ์ อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร..... 56
5	การวิเคราะห์กระบวนการทำรำโทนเขาทอง..... 58
5.1	วิเคราะห์ทำรำโทนเขาทอง เพลงที่ 1 “เชิญเถิด” 59
5.2	วิเคราะห์ทำรำโทนเขาทอง เพลงที่ 2 “สาวน้อยเอวกลม” 84
5.2	วิเคราะห์ทำรำโทนเขาทอง เพลงที่ 3 “วันนี้ว่าง” 98
6	สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ..... 107
6.1	สรุปผลการวิจัย..... 107
6.2	อภิปรายผล..... 111
6.3	ข้อเสนอแนะ..... 119

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
บรรณานุกรม.....	120
ภาคผนวก.....	123.
ภาคผนวก ก กลุ่มผู้ถ่ายทอดกระบวนการทำรำโทนเขาทอง ตำบลไทรตรีงษ์....	124
ภาคผนวก ข ผู้ศึกษาได้ออกพื้นที่วิจัยภาคสนามสัมภาษณ์ สังเกตการณ์และ มีส่วนร่วมในการแสดงรำโทนเขาทอง ตำบลไทรตรีงษ์ อำเภอ เมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร.....	126
ภาคผนวก ค แบบสัมภาษณ์ (แบบเป็นทางการ)รำโทนเขาทอง ตำบลไทรตรีงษ์ อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร.....	130
ประวัติผู้ศึกษา.....	134

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	แสดงทฤษฎีแผนภูมิดนตรีและนาฏศิลป์ ของประทีป นกปี	10
2	ตารางที่ 2 วิเคราะห์กระบวนการรำไทนเพลงเชิญเถิด	59
3	ตารางที่ 3 วิเคราะห์กระบวนการรำไทนเพลงเชิญเถิด.....	60
4	ตารางที่ 4 วิเคราะห์กระบวนการรำไทนเพลงเชิญเถิด	61
5	ตารางที่ 5 วิเคราะห์กระบวนการรำไทนเพลงเชิญเถิด	62
6	ตารางที่ 6 วิเคราะห์กระบวนการรำไทนเพลงเชิญเถิด	63
7	ตารางที่ 7 วิเคราะห์กระบวนการรำไทนเพลงเชิญเถิด	64
8	ตารางที่ 8 วิเคราะห์กระบวนการรำไทนเพลงเชิญเถิด	65
9	ตารางที่ 9 วิเคราะห์กระบวนการรำไทนเพลงเชิญเถิด	66
10	ตารางที่ 10 วิเคราะห์กระบวนการรำไทนเพลงเชิญเถิด	67
11	ตารางที่ 11 วิเคราะห์กระบวนการรำไทนเพลงเชิญเถิด	68
12	ตารางที่ 12 วิเคราะห์กระบวนการรำไทนเพลงเชิญเถิด	69
13	ตารางที่ 13 วิเคราะห์กระบวนการรำไทนเพลงเชิญเถิด	70
14	ตารางที่ 14 วิเคราะห์กระบวนการรำไทนเพลงเชิญเถิด	71
15	ตารางที่ 15 วิเคราะห์กระบวนการรำไทนเพลงเชิญเถิด	72
16	ตารางที่ 16 วิเคราะห์กระบวนการรำไทนเพลงเชิญเถิด.....	73
17	ตารางที่ 17 วิเคราะห์กระบวนการรำไทนเพลงเชิญเถิด	74
18	ตารางที่ 18 วิเคราะห์กระบวนการรำไทนเพลงเชิญเถิด	75
19	ตารางที่ 19 วิเคราะห์กระบวนการรำไทนเพลงเชิญเถิด.....	76
20	ตารางที่ 20 วิเคราะห์กระบวนการรำไทนเพลงเชิญเถิด	77
21	ตารางที่ 21 วิเคราะห์กระบวนการรำไทนเพลงเชิญเถิด	78
22	ตารางที่ 22 วิเคราะห์กระบวนการรำไทนเพลงเชิญเถิด.....	79
23	ตารางที่ 23 วิเคราะห์กระบวนการรำไทนเพลงเชิญเถิด	80
24	ตารางที่ 24 วิเคราะห์กระบวนการรำไทนเพลงเชิญเถิด	81
25	ตารางที่ 25 วิเคราะห์กระบวนการรำไทนเพลงสาวน้อยเอวกลม.....	84

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
26	ตารางที่ 26 วิเคราะห์กระบวนการรำโทนเพลงสวน้อยเอวกลม.....	85
27	ตารางที่ 27 วิเคราะห์กระบวนการรำโทนเพลงสวน้อยเอวกลม.....	86
28	ตารางที่ 28 วิเคราะห์กระบวนการรำโทนเพลงสวน้อยเอวกลม.....	87
29	ตารางที่ 29 วิเคราะห์กระบวนการรำโทนเพลงสวน้อยเอวกลม.....	88
30	ตารางที่ 30 วิเคราะห์กระบวนการรำโทนเพลงสวน้อยเอวกลม.....	89
31	ตารางที่ 31 วิเคราะห์กระบวนการรำโทนเพลงสวน้อยเอวกลม.....	90
32	ตารางที่ 32 วิเคราะห์กระบวนการรำโทนเพลงสวน้อยเอวกลม.....	91
33	ตารางที่ 33 วิเคราะห์กระบวนการรำโทนเพลงสวน้อยเอวกลม.....	92
34	ตารางที่ 34 วิเคราะห์กระบวนการรำโทนเพลงสวน้อยเอวกลม.....	93
35	ตารางที่ 35 วิเคราะห์กระบวนการรำโทนเพลงสวน้อยเอวกลม.....	94
36	ตารางที่ 36 วิเคราะห์กระบวนการรำโทนเพลงวันนี้รำวง.....	98
37	ตารางที่ 37 วิเคราะห์กระบวนการรำโทนเพลงวันนี้รำวง.....	99
38	ตารางที่ 38 วิเคราะห์กระบวนการรำโทนเพลงวันนี้รำวง.....	100
39	ตารางที่ 39 วิเคราะห์กระบวนการรำโทนเพลงวันนี้รำวง.....	101
40	ตารางที่ 40 วิเคราะห์กระบวนการรำโทนเพลงวันนี้รำวง.....	102
41	ตารางที่ 41 วิเคราะห์กระบวนการรำโทนเพลงวันนี้รำวง.....	103
42	ตารางที่ 42 วิเคราะห์กระบวนการรำโทนเพลงวันนี้รำวง.....	104

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	ทำวแสนปม ณ วัดวังพระธาตุ.....	24
2	แผนที่แสดงอาณาเขต.....	25
3	ศาลทำวแสนปม.....	28
4	การแต่งกายของผู้แสดงฝ่ายชายในอดีต.....	44
5	การแต่งกายของผู้แสดงฝ่ายหญิงในอดีต.....	44
6	การแต่งกายของผู้แสดงฝ่ายชายในปัจจุบัน.....	45
7	การแต่งกายของผู้แสดงฝ่ายหญิงในปัจจุบัน.....	45
8	การแต่งกายของพ่อและแม่เพลง.....	46
9	รำมะนา.....	47
10	ฉาบ.....	48
11	ฉิ่ง.....	49
12	กรับ.....	50
13	พิธีไหว้ครูก่อนการแสดง.....	54
14	เครื่องบูชาครู.....	55
15	แสดงแผนภูมิตารางที่ 2 วิเคราะห์กระบวนการรำโทนเพลงเชยเกิด.....	59
16	แสดงแผนภูมิตารางที่ 3 วิเคราะห์กระบวนการรำโทนเพลงเชยเกิด.....	60
17	แสดงแผนภูมิตารางที่ 4 วิเคราะห์กระบวนการรำโทนเพลงเชยเกิด.....	51
18	แสดงแผนภูมิตารางที่ 5 วิเคราะห์กระบวนการรำโทนเพลงเชยเกิด.....	62
19	แสดงแผนภูมิตารางที่ 6 วิเคราะห์กระบวนการรำโทนเพลงเชยเกิด.....	63
20	แสดงแผนภูมิตารางที่ 7 วิเคราะห์กระบวนการรำโทนเพลงเชยเกิด.....	64
21	แสดงแผนภูมิตารางที่ 8 วิเคราะห์กระบวนการรำโทนเพลงเชยเกิด.....	65
22	แสดงแผนภูมิตารางที่ 9 วิเคราะห์กระบวนการรำโทนเพลงเชยเกิด.....	66
23	แสดงแผนภูมิตารางที่ 10 วิเคราะห์กระบวนการรำโทนเพลงเชยเกิด.....	67
24	แสดงแผนภูมิตารางที่ 11 วิเคราะห์กระบวนการรำโทนเพลงเชยเกิด.....	68

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่		หน้า
49	แสดงแผนภูมิตารางที่ 36 วิเคราะห์กระบวนการรำโทนเพลงวันนี้รำวง....	98
50	แสดงแผนภูมิตารางที่ 37 วิเคราะห์กระบวนการรำโทนเพลงวันนี้รำวง....	99
51	แสดงแผนภูมิตารางที่ 38 วิเคราะห์กระบวนการรำโทนเพลงวันนี้รำวง....	100
52	แสดงแผนภูมิตารางที่ 39 วิเคราะห์กระบวนการรำโทนเพลงวันนี้รำวง....	101
53	แสดงแผนภูมิตารางที่ 40 วิเคราะห์กระบวนการรำโทนเพลงวันนี้รำวง....	102
54	แสดงแผนภูมิตารางที่ 41 วิเคราะห์กระบวนการรำโทนเพลงวันนี้รำวง....	103
55	แสดงแผนภูมิตารางที่ 42 วิเคราะห์กระบวนการรำโทนเพลงวันนี้รำวง....	104

บทที่ 1

บทนำ

1.1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ชนชาติไทย เป็นกลุ่มคนชาติหนึ่งที่มีร่องรอยของความเป็นอารยะมาอย่างยาวนาน แฝงอยู่ในบริบทต่างๆ ทางสังคม โดยปรากฏเป็นศิลปวัฒนธรรมของชาตินับเนื่องแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน นับได้ว่าเป็นสมบัติของประชาชนคนไทยที่ควรสืบทอดรักษา เพื่อแสดงถึงความเป็นชาติที่มีเอกราช และธำรงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ไทย

ประเทศไทยเป็นประเทศที่ได้ชื่อว่ามีมรดกทางวัฒนธรรมอย่างมากมาย ไม่ว่าจะเป็นขนบธรรมเนียมประเพณีที่ไม่ซ้ำแบบใคร โบราณวัตถุ สถานที่ มีการก่อสร้างอย่างประณีตบรรจง และมีอยู่เกือบทุกภาคในประเทศ ร่องรอยของอารยธรรมที่แสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรมอันเก่าแก่หลายยุคหลายสมัย วัฒนธรรมเหล่านี้เป็นทรัพยากรทางการท่องเที่ยวอย่างหนึ่งที่สามารถดึงดูดให้คนเดินทางไปมาหาสู่กัน เพื่อไปเห็นและไปชมในสิ่งที่ตนไม่มี ชาวไทยมีอารยธรรมอันเป็นมรดกที่สำคัญยิ่งที่บรรพบุรุษได้สืบทอดมายังชนรุ่นหลัง โดยผ่านกระบวนการสร้างสรรค์ สัมผัสถ่ายทอดและพัฒนาความรู้ความคิดตลอดจนประสบการณ์แต่ละยุคสมัย ทั้งในด้านวิถีชีวิต และภูมิปัญญาในด้านต่างๆ ได้แก่ ปรัชญา ความเชื่อ ภาษาและศิลปกรรม ซึ่งนอกจากจะแสดงว่าสังคมไทยมีความเจริญรุ่งเรืองมาแต่อดีตอันยาวนานแล้ว ยังมีผลให้คนและสังคมไทยมีเอกลักษณ์ที่แสดงความเป็นไทยอย่างโดดเด่นและน่าภาคภูมิใจ (สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคกลาง, 2536-2539 : 1)

จังหวัดกำแพงเพชร เป็นเมืองที่มีอายุกว่า 1500 ปี เป็นดินแดนหนึ่งที่มีวัฒนธรรมอันเป็นมรดกทางสังคม อดีตเป็นเมืองที่มีความสำคัญในสมัยสุโขทัยเป็นราชธานี ปรากฏชื่อเมืองครั้งแรกในจารึกวัดมหาธาตุและวัดสระศรี ซึ่งจารึกขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 1916 ในพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา เรียกเมืองกำแพงเพชร ว่าเมือง “ซากังราว หรือ ซาดงราว” กำแพงเพชรมีฐานะเป็นเมืองลูกหลวง และเมืองพระยามหานคร เป็นเมืองหน้าด่านที่สำคัญ ในครั้งกาลก่อนปัจจุบัน เมืองกำแพงเพชร มีฐานะเป็นจังหวัด ห่างจากกรุงเทพมหานครราว 358 กิโลเมตร และด้วยเหตุที่กำแพงเพชร เป็นเมืองเก่ามีโบราณสถานมากมายทั่วเมือง เหตุนี้จึงเป็นที่ตั้งของอุทยานประวัติศาสตร์ กำแพงเพชร (สมัย สุทธิธรรม, 2546 : 1) เมืองกำแพงเพชรมีชุมชนโบราณที่อยู่สืบทอด ภูมิปัญญาของชุมชนมากกว่า 500 ปีที่แสดงถึงความหลากหลายด้านวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น เช่น การละเล่นพื้นบ้านรำคัล้องช้าง รำแม่ศรี เพลงพวงมาลัย ระเบิดอั้งแก๊ ระเบิดกลางบ้าน

ระบำ ก.ไก่ ลิเกป่า รำโทน เป็นต้น ชุมชนโบราณที่กล่าวถึง คือ ชุมชนโบราณไตรตรึงษ์ ซึ่งอยู่ในเขตอำเภอเมืองกำแพงเพชรห่างจากกำแพงเมืองกำแพงเพชรคนละฝั่งแม่น้ำปิงทางทิศตะวันออก ประชาชนมีวิถีชีวิตที่น่าสนใจแม้จะเป็นชุมชนเมืองแต่สามารถรักษาวัฒนธรรมและประเพณีได้อย่างเหนียวแน่น และได้มีการสืบทอดการแสดงพื้นบ้านไว้จนถึงปัจจุบันการเล่นพื้นบ้านเป็นวัฒนธรรมไทยแขนงหนึ่ง ที่มนุษย์สร้างขึ้นมาด้วยภูมิปัญญา เพื่อ เสริมสร้างความสุขในการดำเนินชีวิต การละเล่นพื้นบ้านจึงเป็นส่วนหนึ่งในวิถีชีวิตของชาวบ้านแต่ละท้องถิ่น อาจมีความเหมือนหรือแตกต่างกันไปตามสภาพของเชื้อชาติ ศาสนา สิ่งแวดล้อมและบริบททางสังคม การละเล่นพื้นบ้านยังเป็นเครื่องแสดงความรู้สึกนึกคิด อารมณ์ นิสัยใจคอของชาวบ้าน ตลอดจนความสามัคคี ร่วมแรงร่วมใจกัน สะท้อนให้เห็นความเรียบง่ายในสังคมของการเกษตร การละเล่นพื้นบ้านจึงมีลักษณะเรียบง่าย ไม่สลับซับซ้อน ดังนั้นเราทุกคนภาคภูมิใจในความเป็นไทยไม่น้อยไปกว่าการพูดจาหรือการแต่งกาย ซึ่งในปัจจุบันความเจริญก้าวหน้าทางสังคมและเทคโนโลยีได้ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงต่อวิถีชีวิตของคนไทยและวัฒนธรรมไทยเป็นอย่างมาก ซึ่งการเปลี่ยนแปลงนี้ส่งผลต่อการละเล่นพื้นบ้านของจังหวัดกำแพงเพชรเช่นเดียวกัน จนกระทั่งการละเล่นบางอย่างเกือบจะสูญหายไป การละเล่นพื้นบ้านดั้งเดิมของจังหวัดกำแพงเพชรที่เป็นเอกลักษณ์และยังเล่นในเทศกาลต่างๆ สืบเนื่องมาจนปัจจุบันซึ่งการละเล่นพื้นบ้านของตำบลไตรตรึงษ์เป็นการแสดงชุดใหญ่ที่สืบทอดกันมานับร้อยปี เช่น ระบำคล้องช้าง เพลงพวงมาลัย ระบำร้องแก้ว ระบำ ก.ไก่ และรำโทน การแสดงแต่ละประเภทจะสะท้อนคุณค่าทางวรรณศิลป์ ใช้ถ้อยคำสัมผัสที่มีความงดงามและมีความไพเราะทั้งแสดงถึงปฏิภาณของผู้เล่นได้เป็นอย่างดี

ทั้งนี้ จากการศึกษาข้อมูลทุติยภูมิตั้งกล่าวมาแล้วและจากการลงพื้นที่รวบรวมข้อมูลปฐมภูมิในเบื้องต้น พบว่าปัจจุบันพื้นที่หนึ่งของจังหวัดกำแพงเพชรที่ยังปรากฏบุคคลที่มีภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการละเล่นพื้นบ้านอยู่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการละเล่นที่คงเหลือภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ควรแก่การสืบทอด ได้แก่ ชุมชนตำบลไตรตรึงษ์ อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร ซึ่งสาเหตุที่สำคัญที่เสี่ยงต่อการกลายสภาพ คือ ปัญหาในการครอบครองวัฒนธรรมตะวันตก แม้ว่าชาวบ้านจะเห็นความสำคัญและยังมีการละเล่นในโอกาสต่างๆ อยู่บ้าง แต่ก็มีแนวโน้มที่จะน้อยลงมาก เนื่องจากมีสื่อใหม่ๆ จากวิทยุ โทรทัศน์ เผยแพร่การละเล่นการบันเทิงจนทำให้การแสดงพื้นบ้านหายไปในที่สุด ซึ่งสภาพการณ์เช่นนี้นับว่ามีความเสี่ยงต่อการกลายสภาพและการล่มสลายของการละเล่นซึ่งเป็นศิลปะท้องถิ่นอย่างมาก จนอาจนำไปสู่ความขาดช่วงรอยต่อระหว่างอดีตกับปัจจุบันไปมากกว่าที่ประสบอยู่ เนื่องจากวัฒนธรรมร่วมสมัยที่ดังโหมเข้าไปในท้องถิ่นอย่างรวดเร็วตามกระแสในยุคโลกาภิวัตน์ ทำให้อุณหุนเสียโอกาส

ที่จะเรียนรู้อย่างเข้าใจในศิลปวัฒนธรรมที่เป็นประเพณีราชภัฏรบนพื้นฐานคติชาวบ้าน เลื่อนวางในอัตลักษณ์ดั้งเดิมที่แท้จริงของชุมชน

ด้วยเหตุผลดังกล่าวนี้จึงเกิดแรงจูงใจให้ผู้ศึกษาสนใจในการศึกษาค้นคว้าและรวบรวมเรื่องราวของการละเล่นรำโทนเขาทอง ตำบลไทรตรีงษ์ อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร เพื่อเป็นการนำเสนอการแสดงพื้นบ้านที่มีมาแต่โบราณซึ่งมีคุณค่าทางวัฒนธรรมเป็นอย่างยิ่งเช่นนี้ เพื่อสืบทอดเป็นมรดกทางวัฒนธรรมให้คงอยู่ในชุมชนตำบลไทรตรีงษ์ตลอดไป ไม่สูญหายไปเหมือนเช่นการละเล่นประเภทอื่น ๆ ทั้งยังต้องการคงไว้ในรูปแบบเอกสารเพื่อให้ผู้ที่มีความสนใจได้ศึกษาหรือใช้เป็นแนวทางในการศึกษาเรื่องอื่น ๆ ต่อไป

1.2 จุดมุ่งหมายของการศึกษา

1.2.1 เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาและองค์ประกอบของการละเล่นรำโทนเขาทอง ตำบลไทรตรีงษ์ อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร

1.2.2 เพื่อศึกษากระบวนการรำของการละเล่นรำโทนเขาทอง ตำบลไทรตรีงษ์ อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร

1.2.3 เพื่อศึกษาบทบาทหน้าที่ของการละเล่นรำโทนเขาทอง ที่มีต่อชาวบ้านในตำบลไทรตรีงษ์ อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร

1.3 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษา

ผู้ศึกษากำหนดกรอบแนวคิดเพื่อพิสูจน์หาความสัมพันธ์ของความเป็นจริงอันจะนำไปสู่ความเข้าใจที่ถูกต้องโดยอาศัยทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมของสมิท (G. Elliot Smith) กับวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการรำใช้บทการตีบทของจรรยาศรี วีระวานิช ทฤษฎีแผนภูมิดนตรีและนาฏศิลป์ของประทีปนัปปี้ กับวัตถุประสงค์การวิจัยในข้อที่ 2 และทฤษฎีหน้าที่นิยมของแรด คลิฟฟ์-บราวน์ (A.R. Radcliffe-Brown, 1881-1942) และมาลินอสกี (Bronislaw Malinowski, 1884-1942) กับวัตถุประสงค์ข้อที่ 3

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.4.1 ทราบถึงความเป็นมาของการแสดงรำโทนเขาทอง ตำบลไทรตรีงษ์ อำเภอเมืองกำแพงเพชร

1.4.2 เกิดความรู้ความเข้าใจในองค์ประกอบของการละเล่นรำโทนเขาทอง ตำบลไทรตรีงษ์ อำเภอเมืองกำแพงเพชร

1.4.3 เกิดความรู้อย่างเข้าใจในกระบวนการรำของการละเล่นรำโทนเขาทอง ตำบล ไตรตรัง อำเภอกำแพงเพชร

1.4.4 แสดงให้เห็นถึงความสำคัญในบทบาทหน้าที่ของการละเล่นรำโทนเขาทอง ที่มีต่อชาวบ้านตำบลไตรตรัง อำเภอกำแพงเพชร

1.4.5 เพื่อเป็นการอนุรักษ์ และเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมของชาติไว้เป็นลายลักษณ์อักษร ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อชนรุ่นหลัง และให้เป็นที่รู้จักแพร่หลายมากขึ้น

1.5 ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาประวัติ ความเป็นมาและองค์ประกอบของการละเล่นรำโทนเขาทอง ศึกษากระบวนการรำตลอดจนบทบาท หน้าที่ของการละเล่นรำโทนเขาทองตำบลไตรตรัง อำเภอกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร โดยผู้ศึกษาได้กำหนดขอบเขตการศึกษาไว้ 3 ด้าน ดังนี้

1.5.1 ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ชุมชนหมู่ที่ 8 บ้านปากดง ตำบลไตรตรัง อำเภอกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร

1.5.2 ขอบเขตด้านระยะเวลา

ในการศึกษาครั้งนี้จะศึกษาการละเล่นรำโทนเขาทอง ตำบลไตรตรัง อำเภอกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร ผู้ศึกษาเริ่มศึกษาและรวบรวมข้อมูลตั้งแต่เดือนมิถุนายน พ.ศ. 2557 ถึง เดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2558

1.5.3 ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษากการแสดงรำโทนเขาทอง ตำบลไตรตรัง อำเภอกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชรมุ่งศึกษาในหัวข้อต่อไปนี้

1) ประวัติความเป็นมาของการแสดงรำโทนเขาทอง ตำบลไตรตรัง อำเภอกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร

2) องค์ประกอบของการละเล่นรำโทนเขาทอง ตำบลไตรตรัง อำเภอกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร ได้แก่

- ผู้แสดง
- เครื่องแต่งกาย
- เครื่องดนตรี

- บทร้องเพลงรำไท่น
- รูปแบบการแสดง
- โอกาสที่ใช้แสดง

3) ทำรำและกระบวนการรำของการละเล่นรำไท่นเขาทอง ตำบลไทรตรีงษ์ อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร

4) บทบาทหน้าที่ของการละเล่นรำไท่นเขาทองที่มีต่อชาวบ้านในตำบลไทรตรีงษ์ อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร

1.5.4 ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล

ข้อมูลในงานวิจัยมีสองส่วน ประกอบด้วยข้อมูลปฐมภูมิที่ได้มาจากการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม โดยวิธีการสังเกต การสัมภาษณ์บุคคลผู้ให้ข้อมูลในตำบลไทรตรีงษ์ อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร การบันทึกเสียง บันทึกภาพ บันทึกวีดิทัศน์ ฉบับที่กลงในสมุด วิเคราะห์ทำรำจากวีดิทัศน์เป็นลายลักษณ์อักษรและนำเสนอข้อมูลโดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ สำหรับข้อมูลทุติยภูมิได้มาจากการศึกษาค้นคว้าหนังสือ ตำรา เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวิจัยครั้งนี้

1.6 ข้อตกลงเบื้องต้น

ผู้ศึกษากำหนดข้อตกลงเป็นแนวสร้างความเข้าใจกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1.6.1 การศึกษาครั้งนี้ศึกษาการละเล่นรำไท่นเขาทอง ตำบลไทรตรีงษ์ อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร เฉพาะชุมชนหมู่ที่ 8 บ้านปากดง ตำบลไทรตรีงษ์ อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร เท่านั้น เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีผู้ให้ข้อมูลหลักเกี่ยวกับการละเล่นรำไท่นเขาทอง

1.6.2 บทบาทและหน้าที่ของการละเล่นรำไท่นเขาทอง ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงทางสังคม วิถีชีวิตของชาวบ้านตำบลไทรตรีงษ์ อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร

1.6.3 ในการวิเคราะห์กระบวนการทำรำ ผู้ศึกษาคัดเลือกเพลงที่มีการใช้แสดงจริงในการแสดงที่มีขึ้นระหว่างเดือน มิถุนายน พ.ศ.2557 ถึง กรกฎาคม พ.ศ. 2558 โดยเลือกเพลงจำนวนทั้งหมด 3 เพลง ที่ผู้ให้ข้อมูลนำไปแสดงบ่อยครั้งที่สุด มาทำการวิเคราะห์

1.7 นิยามศัพท์เฉพาะ

การละเล่นพื้นบ้าน	หมายถึง	การแสดงที่บ่งบอกหรือแสดงถึงเอกลักษณ์ของแต่ละท้องถิ่นเกิดขึ้นตามท้องถิ่น และตามพื้นที่ต่างๆ ของแต่ละภูมิภาค
รำโทนเขาทอง	หมายถึง	การละเล่นพื้นบ้านของกลุ่มชาวบ้านที่เคยย้ายถิ่นฐานมาจากชุมชนเขาทอง จังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งปัจจุบัน เป็นการแสดงของตำบลไตรตรึงษ์ อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร
รำโทน	หมายถึง	เป็นการรำวงประดิษฐ์ทำรำและเนื้อร้องให้เข้ากับสภาพสังคมวัฒนธรรมของแต่ละยุคสมัย
รำใช้บทหรือรำตีบท	หมายถึง	การแสดงท่าทางไปตามความหมายของบทร้อง โดยใช้ภาษาท่ากาย ๆ ที่ผู้ดูสามารถเข้าใจความหมายของทำรำนั้น ๆ ได้
ท่ารำ	หมายถึง	ลักษณะการใช้มือ แขน เท้า ศีรษะ ประกอบกันขึ้นเป็นท่ารำที่ปรากฏในงานวิจัย โดยหมายรวมถึงแม่ท่าทางนาฏศิลป์ไทยและท่ารำที่ผู้วิจัยเขียนขึ้นจากกิริยาอาการของผู้แสดงโดยเทียบเคียงให้ใกล้เคียงกับท่าทางนาฏศิลป์ไทยมากที่สุด

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาการละเล่นรำไท่นเขาทอง ตำบลไทรตรัง อำเภอมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าแนวคิดทฤษฎีทางมานุษยวิทยาที่เกี่ยวข้องกับบริบทที่จะศึกษาเพื่อกำหนดกรอบแนวคิดและสนับสนุนการวิจัยจากส่วนที่เป็นเอกสาร ตำราวิชาการ รวมถึงงานวิจัยและบทความที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นความรู้พื้นฐานและเป็นแนวทางในการศึกษาค้นคว้า โดยอ้างอิงถึงเฉพาะประเด็นที่มีความเกี่ยวข้องและเป็นประโยชน์ต่อการศึกษากิจการวิจัย โดยจำแนกเอกสารออกเป็น 3 ประเด็น ดังนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในงานวิจัย
2. สาระที่เกี่ยวข้อ
3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในงานวิจัย

แนวคิดทฤษฎีที่ใช้ในงานวิจัยครั้งนี้ ผู้ศึกษานำมาจำแนกความสำคัญ เพื่อนำไปใช้กำหนดเป็นกรอบแนวคิดตามจุดมุ่งหมายของการศึกษา ดังนี้

2.1.1 ทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม ทฤษฎีทางมานุษยวิทยาที่นำมาใช้ในการศึกษาเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของการละเล่นรำไท่นเขาทอง ได้แก่ ทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม ของสมิท (G.Elliott Smith), เพอร์รี่ (William J.Perry), และ ริเวอร์ส (W.H.R. Rivers)

ในช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 มีนักมานุษยวิทยา 2 กลุ่มที่เน้นอิทธิพลของการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม (Diffusion) ต่อการเปลี่ยนแปลง นักมานุษยวิทยากลุ่มแรกเป็นชาวอังกฤษ นำโดย สมิท (G.Elliott Smith), เพอร์รี่ (William J.Perry), และ ริเวอร์ส (W.H.R. Rivers) นักมานุษยวิทยากลุ่มนี้เสนอว่าอารยธรรมชั้นสูงมีจุดกำเนิดในประเทศอียิปต์ แล้วจึงแพร่กระจายไปยังส่วนต่าง ๆ ของโลกกลุ่มและชนต่าง ๆ ซึ่งมีการติดต่อหรือค้าขายกับชาวอียิปต์ ได้นำเอาความรู้ด้านเกษตรกรรม การทำภาชนะ การหลอมเหล็ก การทอผ้าและการก่อสร้างไปใช้ ทำให้ศิลปวิทยาแขนงต่าง ๆ แพร่กระจายไปยังส่วนต่าง ๆ ของโลก

นักมานุษยวิทยากลุ่มหนึ่งซึ่งสนใจในแนวคิดเรื่องการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม เป็นนักมานุษยวิทยาชาวเยอรมันและออสเตรีย เช่น ฟรีดริช เกรบ (Fritz Graeb) และ วิลเฮล์ม ชมิดท์ (Wilhelm Schmidt) นักมานุษยวิทยากลุ่มนี้เสนอว่า จุดศูนย์กลางของวัฒนธรรมนั้น

มิได้มีเพียงจุดเดียวหากแต่มีหลายจุด แต่ละจุดก็แพร่กระจายวัฒนธรรมของตนออกไปรอบ ๆ เป็นวงกลม เรียกว่า culture circle หรือ kulfurkreis ดูเหมือนว่าทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมของนักมานุษยวิทยาทั้งสองกลุ่มดังกล่าวข้างต้นจะวางอยู่บนข้อสมมติฐานว่ามนุษย์ส่วนใหญ่ในสังคมต่าง ๆ มักไม่ค่อยมีความคิดสร้างสรรค์ ไม่รู้จักคิดค้นสิ่งใหม่ ๆ แต่มักคอยลอกเลียนจากผู้อื่นอยู่เสมอ แนวความคิดของนักมานุษยวิทยาทั้งสองกลุ่มนี้ ได้รับการโจมตีจากนักมานุษยวิทยาอเมริกันในเวลาต่อมา และเสื่อมความนิยมลงจากทฤษฎีดังกล่าว

ผู้ศึกษาได้นำทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม ศึกษาในเรื่องการแพร่กระจายของวัฒนธรรมเพลงการละเล่นรำไท่นเขาทอง อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร ว่าได้รับอิทธิพลมาจากที่ใด มีที่มาที่ไปอย่างไร เพราะนักมานุษยวิทยาทั้งสองกลุ่มนี้เชื่อว่า จุดศูนย์กลางของวัฒนธรรมนั้นมีได้มีเพียงจุดเดียวหากแต่มีหลายจุด แต่ละจุดก็แพร่กระจายวัฒนธรรมของตนออกไปรอบ ๆ เป็นวงกลม ทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมของนักมานุษยวิทยาทั้งสองกลุ่มดังกล่าวข้างต้นจะวางอยู่บนข้อสมมติฐานว่า มนุษย์ส่วนใหญ่ในสังคมต่าง ๆ มักคอยลอกเลียนแบบจากผู้อื่นอยู่เสมอ

2.1.2 ทฤษฎีโครงสร้างการหน้าที่นิยมและทฤษฎีการหน้าที่นิยม ทฤษฎีทางมานุษยวิทยาที่ใช้ศึกษาบทบาทหน้าที่ที่เป็นปรากฏการณ์ทางสังคมของการละเล่นรำไท่นเขาทอง ได้แก่ ทฤษฎีโครงสร้างการหน้าที่นิยมของแรดคลิฟฟ์ บราวน์ (A.R. Radcliffe Brown, 1881-1955) และทฤษฎีการหน้าที่นิยมของบรอนิสลอฟ มาลินอฟสกี (Bronislaw Malinowski, 1884-1942)

งามพิศ สัตย์สงวน (2538 : 63-64) กล่าวถึง ทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ แนวคิดของแรด คลิฟฟ์ บราวน์ ที่เสนอไว้ว่า ระบบสังคมประกอบด้วยโครงสร้างและกิจกรรมต่าง ๆ เป็นแบบแผนที่อยู่ได้นาน โดยมีความสัมพันธ์ระหว่างประชากรและสิ่งแวดล้อมเป็นตัวแปรสำคัญ โครงสร้างดังกล่าวเกิดจากพฤติกรรมทางสังคมที่ก่อให้เกิดบรรทัดฐานและกฎเกณฑ์ในการควบคุมพฤติกรรม หน้าที่ของโครงสร้างทางสังคม คือ ทำให้เกิดเสถียรภาพทางสังคมผ่านระบบต่าง ๆ เช่น ครอบครัว ความเชื่อ เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง เป็นต้น ซึ่งต่างก็มีหน้าที่ร่วมกันคือให้ระบบดังกล่าวเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อรักษาความสมดุลของสังคมไว้ แนวคิดของแรดคลิฟฟ์ บราวน์ แสดงความสัมพันธ์ทางสังคมที่มีทั้งความเป็นมิตรและศัตรูประกอบกันไปเป็นความขัดแย้งระหว่างคนที่มีความผูกพันทางสังคม แต่ความขัดแย้งทางสังคมนั้นเป็นสิ่งที่ผู้คนสามารถยอมรับได้โดยการจัดการลดความขัดแย้งอย่างเป็นระบบเพื่อให้สังคมโดยรวมดำรงอยู่ได้

สรุปได้ว่า ทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ช่วยอธิบายบริบทต่าง ๆ ของสังคมที่เป็นปรากฏการณ์ทางสังคม ความสัมพันธ์ของปัจเจกบุคคลและกลุ่มบุคคลในแบบแผนการดำรงชีวิตที่เป็นวิถีโดยปกติวิสัย การใช้กลไกทางสังคมผ่านระบบความเชื่อ ค่านิยม เพื่อควบคุมพฤติกรรมของคนนำไปสู่ความเป็นระเบียบความปกติสุขของสังคม

ยศ สันตีสสมบัติ (2537 : 31-32) ได้กล่าวถึงแนวคิดทฤษฎีการหน้าที่นิยมของมาลินอสกี ซึ่งเสนอแนวคิดเชิงหน้าที่ไว้ว่า มนุษย์มีความต้องการพื้นฐานที่จะต้องได้รับการตอบสนองจากสังคมผ่านสัมผัสทั้งห้าด้านปัจจัยสี่ ความต้องการร่วมกันของการเป็นสมาชิกทางสังคม ตลอดจนความต้องการเชิงสัญลักษณ์ในรูปแบบต่าง ๆ โดยแสดงออกเป็นพฤติกรรมทั้งทางกายและจิตใจ ซึ่งจัดว่าเป็นส่วนสำคัญของสังคมวัฒนธรรม มาลินอสกี เป็นผู้กระตุ้นให้นักมานุษยวิทยาสนใจศึกษาบทบาทหน้าที่ของคติชนในสังคมโดยสนใจศึกษาประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของชุมชนด้วย

จากแนวคิดทฤษฎีดังกล่าว ผู้ศึกษาจึงนำมาใช้ศึกษาวิเคราะห์บทบาทหน้าที่ที่เป็นปรากฏการณ์ทางสังคมของการละเล่นรำไท่นเขาทอง อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร โดยวิเคราะห์ข้อมูลปฐมภูมิที่ได้มาจากการสังเกตและการสัมภาษณ์เป็นสำคัญอย่างรอบด้าน เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อสรุปที่ถูกต้องภายใต้เงื่อนไขด้านขอบเขตที่ใช้ในการศึกษา

2.1.3 ทฤษฎีแผนภูมิตนตรีและนาฏศิลป์ แนวคิดที่ใช้ในการศึกษาวิเคราะห์องค์ประกอบของการละเล่นรำไท่นเขาทอง ได้แก่ แนวคิดทฤษฎีแผนภูมิตนตรีและนาฏศิลป์ของประทีป นกปี สำหรับแนวคิดทฤษฎีแผนภูมิตนตรีและนาฏศิลป์ ประทีป นกปี (2551: 1-2) อธิบายไว้ว่าเป็นหลักการแนวความคิดที่ใช้ในการบันทึกองค์ความรู้และการวิเคราะห์ข้อมูลด้านดนตรีและนาฏศิลป์เป็นแนวความคิดที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นรูปธรรม สามารถอธิบายโครงสร้างขององค์ความรู้ที่ใช้ในการวิเคราะห์ด้านดนตรีและนาฏศิลป์ สามารถแสดงความชัดเจนในการศึกษาทำความเข้าใจในการเรียนรู้และการถ่ายทอดองค์ความรู้ของดนตรีและนาฏศิลป์ได้ หลักการแนวคิดนี้จัดแสดงอยู่ในรูปของแผนภูมิตารางเรียกว่า “ทฤษฎีแผนภูมิตนตรีและนาฏศิลป์” ซึ่งประกอบไปด้วยจังหวะฉิ่ง จังหวะหน้าทับ (รูปแบบกระสวนกลองชนิดต่าง ๆ ที่ใช้บรรเลงนั้น ๆ) ทำนองเพลงบทร้อง ทำรำ (รูปภาพทำรำหลักที่ใช้ในการตีบทในสาระสำคัญชื่อเรียกทำรำ) ทั้งนี้ ต้องอธิบายการเคลื่อนไหวทำรำหลัก และท่าเชื่อมในลักษณะต่าง ๆ ให้ครบถ้วนองค์ประกอบตามรูปแบบการแสดงชุดนั้น ๆ ด้วย

หลักการและทฤษฎีแผนภูมิดนตรีและนาฏศิลป์ประกอบด้วย

1. จังหวะฉิ่ง ฆ้อง (โหม่ง)
2. จังหวะหน้าทับ (รูปแบบกระสวนกลองชนิดต่าง ๆ ที่ใช้บรรเลงในเพลงนั้น ๆ)
3. ทำนองเพลง
4. บทร้อง
5. ทำรำ
 - 5.1 รูปภาพทำรำหลักที่ใช้ในการตีบทในสาระสำคัญ
 - 5.2 ชื่อเรียกทำรำ

หลักการแนวความคิดนี้ สามารถแสดงในรูปแบบแผนภูมิตาราง ดังนี้

จังหวะฉิ่ง	- - - ฉิ่ง	- - - ฉิ่ง	- - - ฉิ่ง	- - - ฉิ่ง
จังหวะหน้าทับ				
ทำนองเพลง				
บทร้อง				
รูปภาพทำรำ				
ชื่อทำรำ				

ตารางที่ 1 แสดงทฤษฎีแผนภูมิดนตรีและนาฏศิลป์ ของประทีป นกปี

จากแนวคิดดังกล่าว ผู้ศึกษานำมาใช้วิเคราะห์กระบวนการละเล่นรำไท่นเขาทอง อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร นำหลักการทฤษฎีแผนภูมิดนตรีและนาฏศิลป์มาใช้บันทึกกระบวนการรำไท่นเขาทอง เพื่อแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างทำรำกับดนตรีที่ใช้บรรเลง โดยกระทำให้ปรากฏเชิงสัญลักษณ์ทางดนตรีและนาฏศิลป์ประกอบการอธิบายความจากสัญลักษณ์ในเชิงพรรณนา

2.2 สารัตถะที่เกี่ยวข้อง

2.2.1 แนวคิดทฤษฎีการรำใช้บทธและการตีบทธ นำมาใช้ในการศึกษาในประเด็นเกี่ยวกับกระบวนการรำการละเล่นรำไทนเขาทอง ตำบลไตรตรังษ์ อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร

จรรยาศรี วีระวานิช (2538 : 205-210) กล่าวว่า รำตามบทธหรือเรียกว่า รำใช้บทธหรือตีบทธ การใช้แม่ท่าประกอบการรำ ผู้ประดิษฐ์ท่ารำจะต้องมีความรู้แม่ท่าที่แสดงความหมายเพื่อสื่อให้ผู้ชมรู้ว่า ท่าที่ใช้รำนั้นหมายถึงอะไร การใช้กิริยามือ กิริยาเท้า ศีรษะจะต้องสัมพันธ์กันอย่างถูกต้องตามแบบแผนของศิลปะการรำที่ปรมาจารย์ได้กำหนดไว้อย่างถูกต้อง ท่ารำบางท่าเป็นท่าบังคับ เรียกว่า ท่าตาย เช่น กิริยามือเข้าอก ท่าอาย ท่าโอด ท่าป้องกัน ท่ายิ้ม ท่าหอม กลิ่นดอกไม้ จะต้องใช้มือซ้ายเท่านั้นห้ามใช้มือขวา นอกจาก 6 ท่าบังคับนี้แล้วจะใช้มือข้างใดรำใช้บทธก็ได้ การใช้มือกับเท้าก็ต้องสัมพันธ์กัน เช่น ถ้าต้องการก้าวเท้าขวา มือซ้ายจะต้องอยู่หน้ามือและเท้าจะต้องสลับกันเสมอ แม้แต่การขึ้นลง เช่น ขึ้นเตียง ลงจากเตียง ขึ้นม้า ลงม้า ขึ้นช้าง ลงช้าง ขึ้นรถ ลงรถ กำหนดให้ใช้เท้าซ้ายก้าวขึ้นและก้าวลงก่อนเท้าขวาทุกอิริยาบถ

การใช้กิริยามือ แสดงความหมายของคำร้อง แบ่งได้เป็น 3 ลักษณะ ได้แก่ กิริยามือแบ กิริยามือจับ กิริยาชี้มือ

1. กิริยามือแบ

1.1 กิริยามือแบ ที่เป็นท่าบังคับ

มือซ้าย หันฝ่ามือทาบอก หมายถึงบุรุษที่ 1 ได้แก่ ตัวเรา ข้าพเจ้า กู ข้า ดิฉัน กระผม เก้ากระหม่อม ฯลฯ

มือซ้าย หันฝ่ามือทาบอก แล้วลูบลง หมายถึงโล่งใจ โล่งอก คลายใจ

มือซ้าย หันฝ่ามือทาบอกแล้วตบเบา ๆ หมายถึงกังวลใจ เจ็บใจ กลุ้มใจ

มือซ้าย หันฝ่ามือทาบอกแล้วเช็ดปลายมือออกด้านข้าง หมายถึง แค้นใจ

มือซ้าย หันฝ่ามือชิดแก้ม เช็ดปลายนิ้วขึ้นเล็กน้อย หมายถึงอาย แต่ถ้าลดฝ่ามือลง หมายถึง เคือง รำคาญ

มือซ้าย ยกขึ้นหันฝ่ามือเข้าหาหน้าผาก หมายถึง ท่าโอด ร้องไห้

มือซ้าย คิ้วฝ่ามือลงเช็ดปลายนิ้วขึ้น หันปลายนิ้วไปข้างหน้า ระดับหน้าผากแขนงอห่างจากหน้าผากเล็กน้อย หมายถึง ท่าป้องกัน เพื่อเป็นสัญญาณให้ดนตรีหยุดบรรเลง

1.2 กิริยาแบ่มือที่ไม่เป็นท่าบังคับ

มือขวา ตั้งตะแคงให้นิ้วหัวแม่มือเข้าหาตัว ระดับห่างจากหน้าผากเล็กน้อย แขนงอ หมายถึง ใช้ในความหมายที่กล่าวถึงบุรุษที่ 3 ที่มีศักดิ์สูง ได้แก่ เทพเจ้า เทวดา พระมหากษัตริย์ พระมเหสี พระราชวงศ์ บิดา มารดา ญาติผู้สูงวัย การกล่าวถึงบุรุษที่ 3 ที่มีศักดิ์สูงนี้ จะใช้พนมมือไหว้ก็ได้

มือขวา ตั้งตะแคงให้นิ้วหัวแม่มือเข้าหาตัว ระดับห่างจากอกเล็กน้อย แขนงอ หมายถึงบุรุษที่ 2 ที่มีศักดิ์สูง ได้แก่ ผู้ที่มาเป็นประธานในงาน เจ้าของงาน หัวหน้า ฯลฯ ห้ามชี้มือไปยังบุคคลที่เนื้อเพลงกล่าวถึง

มือขวาหรือมือซ้าย ตั้งปลายนิ้วขึ้น ฝ่ามือมีออกนอกตัว ระดับห่างจากอกเล็กน้อย แขนงอขึ้นปลายนิ้ว หมายถึง ปฏิเสธไม่ทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

มือขวาหรือมือซ้ายหงายฝ่ามือขึ้น แขนงอเล็กน้อย ระดับห่างจากอก หมายถึง อัญเชิญ เชื้อเชิญ ขอเชิญ ต้อนรับ รับรอง ทำนี้ถ้าคว้ามือก่อนแล้ว พลิกฝ่ามือหงายหมายถึง ตาย สูญสิ้น พ่ายแพ้ ฉิบหาย พิณาศ

มือขวาหรือมือซ้าย หรือทั้งสองมือ หงายฝ่ามือขึ้น แขนงอเล็กน้อย ระดับต่ำกว่าอก แล้วเลื่อนมือออกด้านข้าง หมายถึง ร่อนเร่ ลอยไปเกลื่อนกลาด แยกย้ายกัน

มือทั้งสองตั้งวงบัวบานหรือท่าพรหมสี่หน้า หมายถึง ยิ่งใหญ่ เป็นใหญ่ คำที่มาต่อท้ายชื่อของผู้สูงศักดิ์ เช่น พระจักรวรรณ์แก้วนาถาหรืออนาถาสมเด็จพระอมรินทรปิ่นมงกุฎหรือปิ่นมงกุฎ

มือหนึ่งตั้งวงบัวบาน อีกมือหนึ่งตั้งวงหน้า (ท่าเจ็ดฉิน) หมายถึง สวยงาม มีศักดิ์ สง่างาม ยิ่งยศ งามขำ

มือทั้งสองตั้งวง ล้อมาหน้าเล็กน้อยแล้วกรีดจีบเข้าหากัน หมายถึง มีดมัว สลัว มีดครีมี

มือทั้งสองคว่ำมือซ้อนกัน ระดับหน้าท้อง แขนงอเล็กน้อย หมายถึง พบปะ ประชุม ปิดบัง เรียบร้อย พร้อมเพรียง ความลับ

มือทั้งสองตั้งมือ แขนตั้งกางออกด้านข้าง หมายถึง กางกั้น ขวาง

มือทั้งสองตั้งวงระดับต่ำกว่าวงกลาง แล้วพลิกปลายนิ้วลง ค่อย ๆ พลิกมือทั้งสอง
หงาย ด้านหน้า ระดับอก หมายถึง อวยพร ให้พร ยกให้
เคลื่อนไป ยกทัพ เคลื่อนทัพ

มือทั้งสองตั้งตะแคง หันฝ่ามือเข้าหากัน ห่างพองามระดับต่ำกว่าอก แขนงอ
หมายถึง ตรอก ซอก ช่องทาง คูคลอง ห้วย ถ้าผายมือออกห่าง
กัน หมายถึง แบ่งแยก ห่างกัน

มือทั้งสองประกบกัน กรีดนิ้วตะแคงไว้ชิดอก หมายถึง ยั่ววน หวนคิดถึง
มือทั้งสองแบคว่ำ ไขว้แขนทาบฐานไหล่ หมายถึง รัก ห่มผ้าสองชาย ถ้ากรีด
นิ้วเล็กน้อย หมายถึง นาว

มือทั้งสองแบคว่ำ ไขว้แขนระดับหน้าท้อง หมายถึง ทุกข์ระทม เศร้า เสียใจ
มือขวาหรือมือซ้าย คว่ำฝ่ามือระดับหน้าท้อง แขนงอเล็กน้อย แล้วเดินมือ
ออกไปด้านข้าง หมายถึง ต่ำต้อย ไพร่ ทาส ยากจน เซลย

มือขวา หรือมือซ้าย คว่ำมือตบลงที่หน้าขา หรือตบที่พื้นขณะนั่ง หมายถึง
เป็นการเน้นคำพูด เช่น กระนั้นหรือ จริงหรือ แน่ละ ในบัดนี้

2. กิริยามือจีบ (นิ้วหัวแม่มือจรดข้อสุดท้ายของปลายนิ้วชี้)

มือซ้ายจีบเข้าหากอก หมายถึง บุรุษที่ 1 (เหมือนกิริยาแบมือ)

มือซ้ายกรีดจีบไว้ที่มุมปาก หมายถึง ยิ้ม ยิ้มแย้ม แจ่มใส ยินดี หอม ชื่นใจ
ปรีดีเปรมเกษมศานต์

มือซ้ายจีบประกข้างมือขวาดังวงหน้า แล้วค่อย ๆ ลดจีบประกข้างและวงลงมา
หมายถึง ร้องไห้ โศกา

มือขวาจีบประกข้าง มือซ้ายตั้งวงหน้า แล้วค่อย ๆ ลดจีบประกข้างและวงลงมา
หมายถึง ฆ่า ประหารชีวิต สงคราม

มือทั้งสองจีบคว่ำระดับหน้า แล้วคลายจีบออกไปตั้งวงบน หมายถึง สว่างไสว
เจริญรุ่งเรือง โชติช่วง รุ่งโรจน์ ท้องฟ้าโปร่ง

มือทั้งสองจีบคว่ำระดับอก แล้วคลายจีบออกไปด้านข้าง เป็นแบมือหงายปลาย
นิ้วตก แขนตั้งต่ำกว่าไหล่เล็กน้อย หมายถึง หายตัว แปลงกาย

มือทั้งสองจับคว่ำระดับวงล่าง แล้วคลายจีบออกเป็นมือแบ แขนงอ หมายถึง
ตาย สูญสิ้น ลินชีวิต พ่ายแพ้

มือทั้งสองจีบประกข้าง หมายถึง คุ่มเกล้า ปกเกล้า ปกคลุม ร่มเย็น

มือซ้ายหรือมือขวา กรีดจีบต่ำกว่าวงหน้าเล็กน้อย แล้วม้วนจีบออกไปตั้งวง
กลาง หมายถึง ออกไป ไล่ออกไป

มือซ้ายหรือมือขวา กรีดจีบระดับปาก แล้วม้วนจีบออกไปตั้งวงหน้า หมายถึง
พูด ปราศรัย ตรัส ประภาศ สัจความ

มือซ้ายหรือมือขวาดังวงกลางหรือวงหน้า แล้วกรีดจีบเข้าหาตัวหมายถึง เรียก
ให้เข้ามา ทักทาย ไต่ถาม

มือซ้ายจีบหงายระดับชายพก มือขวาจีบคว่ำยกแขนขึ้นเหนือมือซ้าย หมายถึง
การร้อยดอกไม้

มือขวาจีบปรกข้าง มือซ้ายตั้งแขนตั้งระดับไหล่ หมายถึง ท่าแสดงศร

มือซ้ายจีบปรกข้าง มือขวาดังแขนตั้งระดับไหล่ หมายถึง สงคราม ต่อสู้

มือขวาหรือมือซ้าย จีบคว่ำระดับวงล่าง แล้วคลายจีบออกเป็นตั้งวงต่ำกว่า
วงกลาง หมายถึง คลี่คลาย

3. กิริยาขี้มือ คือกิริยาที่รวมปลายนิ้วทุกนิ้วเข้าหากัน เว้นนิ้วชี้ต้องเหยียดตั้ง กิริยา
ขี้มือมี 5 ลักษณะ คือ กิริยาขี้ตั้งมือ กิริยาขี้ตะแคงมือ กิริยาขี้กวาดมือ กิริยาขี้เดาะมือ กิริยา
ขี้ฟาดมือ ซึ่งมีความหมายของการขี้มือ ดังนี้

ขี้ผู้หนึ่งผู้ใดที่มีอาวุโสอ่อนกว่า หมายถึง ขี้บุรุษที่ 2

ขี้ตำแหน่ง เช่น คำว่า ตรงนั้น ตรงนี้ ตรงโน้น ไกลออกไป

ขี้เวลา เช่น คำว่า วันนี้ วันนั้น วันก่อน วันพรุ่งนี้ วันที่ ครึ่งก่อน ครึ่งนี้

ขี้ที่ปาก หมายถึง พูด บอกรู กิน

ขี้ที่หู หมายถึง ฟัง ได้ยิน รู้เรื่อง

ขี้ที่ตา หมายถึง ได้เห็น มองดู แจ้งประจักษ์

ขี้ตะแคงมือระดับอกแล้ววนปลายนิ้วไปด้านข้าง หมายถึง จำนวนที่นับไม่ได้

ขี้ตะแคงมือทั้งสอง กางแขนเล็กน้อยวนปลายนิ้วเข้าหากันระดับอกแล้วม้วนมือ

ที่ชี้ให้หลังมือเข้าหาตัว หมายถึง ล้อมรอบ วงกลม ขอบเขต ล้อมวง

ขี้ตะแคงมือทั้งสองเหนือศีรษะ หันปลายนิ้วชี้ตรงกัน แขนโค้งเป็นวงกลม

หมายถึง วงกลม ดวงเดือน

ขี้กวาดมือ จากกิริยาขี้ตะแคงมือให้นิ้วหัวแม่มืออยู่บน แล้ววนปลายนิ้วออก

ด้านข้างให้สุดแขน แล้วเปลี่ยนเป็นคว่ำมือ วนกลับมาด้านหน้า

หมายถึง จำนวนมากที่นับไม่ได้

ชี้เตาะมือ จากกิริยาชี้ตะแคงมือ แล้วเตาะนิ้วเป็นจังหวะ หมายถึงจำนวนนับที่
นับได้เป็น 1 2 3 ถ้าเตาะค่อนข้างเร็ว หมายถึง การเน้น หรือ
การย้ำสิ่งใดสิ่งหนึ่งเป็นกิริยาที่แสดงความไม่พอใจ

ชี้ฟาดมือ จากกิริยาชี้เตาะมือที่เร็ว สุดท้ายจบด้วยฟาดนิ้วลง หมายถึง ชั่วร้าย
เลว ภัยอันตราย

นุชนาฏ ดีเจริญ (2550 : 31) การรำใช้บทร หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า รำตีบทรหรือรำบท
หมายถึง การแสดงทำรำแทนคำพูดหรือแทนอารมณ์ตามบทร้อง บทเจรจาและบทพากย์ ทำรำที่
ใช้แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

1. ท่าทางที่เลียนแบบมาจากธรรมชาติ โดยประดิษฐ์ดัดแปลงให้มีลีลาอ่อนช้อย
งดงามขึ้น เช่น ฝ่ามือแตะอกหรือจีบซ้ายที่อก แสดงความหมาย การแนะนำตนเอง กล่าวถึง
ตัวเองหรือแสดงความหมายว่ารู้และเข้าใจ ถ้าเสริมท่าอื่นเข้าไปด้วยก็มีความหมายต่างกันไป
เช่น แสดงสีหน้าเศร้า กังวล ก็แปลความหมายออกไปในทางเศร้า กังวล แค้นใจ เสริมท่าด้วย
การสะอึกตัว โดยใช้สีหน้าช่วย แสดงว่าตกใจ ชุกคิด แต่ถ้าฝ่ามือทาบอกแล้วเลื่อนลง แสดงว่า
คลายใจ หายโกรธ

ยกฝ่ามือตั้งขึ้นในลักษณะตะแคงมือหรือไว้มือ หมายถึง บุคคลที่กล่าวถึงซึ่ง
ยึดถือระดับความสูงต่ำของมือที่ยกขึ้น ถ้ายกสูงแสดงว่ามีศักดิ์สูง
กว่าหรือท่าน ถ้ายกต่ำแสดงว่ามีศักดิ์ต่ำกว่าหรือเธอ

ไขว้มือทั้งสองข้างทาบที่ฐานไหล่ หมายถึง รัก ชื่นชม ห่มผ้าหรือจะใช้มือขวา
ทาบฐานไหล่ซ้ายมือซ้ายจีบหลังก็ได้

ประกบฝ่ามือรวมที่อก หมายถึง รัก คิดถึง ใฝ่ฝัน เอ็นดู ถ้าเสริมสีหน้าจะใช้ใน
ความหมายตกใจหรือกลัวได้

ถูฝ่ามือแล้วทิ้งแขนลงข้างล่าง หมายถึง เก้อเจิน หากถูฝ่ามือแล้วกระชากมือ
ออกไปข้างหน้า หมายถึง โกรธ พินาศ ย่อยยับ ทำลาย

ฝ่ามือแตะหน้าผาก หมายถึง เสียใจ ไม่สบาย

ฝ่ามือป้องปาก หมายถึง กระซิบ พูดคนเดียวไม่ให้ผู้อื่นได้ยิน

ฝ่ามือแตะแก้ม หมายถึง อาย ละอาย ถ้าเลื่อนระดับมือมาที่หู หมายถึง ฟัง
ได้ยิน

ฝ่ามือถูข้างแก้มแล้วกระชากมือเบา ๆ หมายถึง ชัดใจถ้ากระชากลงแรง ๆ
หมายถึง โกรธจัด

ยกมือกรีดจีบเข้าหาตัวด้านหน้า หมายถึง เรียกเข้ามาใกล้ หรือ พุด
 ปาดมือไปข้าง ๆ ระดับชายพก (มือเดียวหรือสองมือก็ได้) หมายถึง

ปราบปราม ทำลาย

ปาดมือจีบเข้าหาตัวระดับสูง หมายถึง มีดคำ หรือหอมตลบ

หงายมือทั้งสองข้างโกยขึ้น หมายถึง พริ้งพริ้ว ประชุม พวกเรา

ซ่อนมือใกล้ตัวแขนงอ หมายถึง อยู่ ปิด นิ่ง สงบ ประองดอง ความลับ

ตั้งมือสั่นปลายนิ้ว หมายถึง ปฏิเสธ ห้าม อย่า

หงายฝ่ามือเดียวซ่อนขึ้นจากล่างขึ้นสูง หมายถึง ช่วยเหลือ เอื้อเฟื้อ ให้ อวยพร

หงายฝ่ามือตั้งระดับอก หมายถึง ชมเชย ยอมรับ เชื้อเชิญ

หงายฝ่ามือเดียวระดับหน้าท้องเร่ไปข้าง ๆ หมายถึง เทียวไป ค้นหาที่ใด แห่งใด

หงายฝ่ามือทั้งสองข้าง หมายถึง เร่ตามกันไปข้างใดข้างหนึ่ง ร่อนเร่ ลอยไป

ไขว้ลำแขนส่วนล่างแตะฝ่ามือระดับสะโพก หมายถึง ทุกข์ร้อน ไม่สบาย

ตบฝ่ามือลงบนหน้าขา หมายถึง หนักหนา จริง ๆ แน่นนอน ไซ้แล้ว เหลือเกิน

กรีดจีบเข้าหาปาก หมายถึง ยิ้ม ยินดี ถ้ามือจีบอยู่ที่จมูกหมายถึง หอม

คลายจีบสองมือแบออก หมายถึง ตาย จีบหาย สูญสิ้น ไม่มี เปล่าประโยชน์

คลายจีบต่ำไปด้านข้าง หมายถึง แก้อไข คลี่คลาย บรรเทา บ่ายเบียง

จีบคว่ำจากด้านล่างแทงขึ้นคลายจีบออกหงายฝ่ามือ หมายถึง คำจูน ยั้งยั้ง

จีบคว่ำโบกมือคลายจีบจากล่างไปสูง หมายถึง สว่างไสว ผุดผ่อง เปิดเผย

รุ่มเรื่อง ร่ำลือ

จีบหงายกับจีบคว่ำสวนขึ้นลงระดับชายพก หมายถึง ร้อยดอกไม้

จีบตะแคงระดับต่ำแขนงอเสือกปลายนิ้วไปด้านหน้าแล้วคลายออกหมายถึง

เสียดสี ใส่ความ

ม้วนจีบทอดแขนไกลไปข้างหน้า หมายถึง ไป ทอดไปด้านข้าง หมายถึง ว่า

พลาจ ตรัส

ทอดแขนใกล้ระดับต่าค่อนมาข้างหน้า หมายถึง หลงไหล เสน่ห์ มารยา หมด

ไป สูญหาย

มือชี้ในระดับต่าง ๆ หมายถึง ชี้แสดงแหล่งที่ หรือสถานที่ หรือบุคคลที่กล่าวถึง

แบ่งเป็นระยะใกล้และไกล อาศัยส่วนข้อศอกแสดงระยะนั้น ๆ เช่น

ถ้าชี้แหล่งใกล้ก็งอศอกมาก ถ้าชี้ไกล ยืดออกไปให้แขนตั้งแสดงว่า

ไกลที่สุด ถ้าไกลโพ้นมักชี้ระดับหน้าแขนตั้งให้ปลายมือสูงกว่าระดับไหล่

ชี้ในลักษณะพาดนิ้ว หมายถึง ชั่ว คุร้าย ฉกรรจ์ บังคับ ชูเชิญ ไม่หน้าดู
ชี้บุคคล ใช้กับผู้แสดงที่มีศักดิ์เสมอกันหรือต่ำกว่า
ชี้ตะแคงหางแขนพาดปลายนิ้วไปด้านข้างแล้วตะแคงมือคว่ำปลายนิ้วชี้กลับอีกทาง
หนึ่ง หมายถึง ลดเลี้ยว หรือยกย่อน

ชี้มือแขนตั้งไปข้างหน้า ตวัดปลายนิ้วเข้าหาตัว หมายถึง โกรธ

ชี้มือข้างหู หมายถึง ได้ยิน รู้ ไพอเราะ ฟัง

ชี้มือที่ปาก หมายถึง พูด กิน

ชี้มือที่ตา หมายถึง เห็น ประจักษ์

มือชี้ตั้งวงสูงทั้งคู่ หมายถึง เขากวาง หรือ วงพระจันทร์

มือชี้สองมือระดับสะโพก ตกปลายนิ้ววนไปข้าง ๆ แต่ละข้างอ้อมเป็นวงไป
ข้างหน้า หมายถึง ล้อมวง เขตขันธ์

ชี้มือตั้งวงสูงมือเดียว หันปลายนิ้วไปด้านหลัง หมายถึง แต่ก่อน ถ้าเสริมด้วย
การลดวงปาดนิ้วลง หมายถึง โบายดี ลงโทษ

2. ท่าทางที่มาจากการประดิษฐ์ท่ารำของครูอาจารย์ทางด้านนาฏศิลป์ไทย

ส่วนมากจะนำมาจากการรำพื้นฐาน เช่น เพลงช้า เพลงเร็ว และการรำแม่บท ซึ่งท่ารำในการรำแม่บทจัดเป็นแม่ท่าทางนาฏศิลป์ไทยที่ครูอาจารย์ทางด้านนาฏศิลป์นำไปใช้ในการรำใช้บทหรือนำไปใช้ในการประดิษฐ์การแสดงชุดใหม่ ซึ่งความหมายและโอกาสที่จะใช้ท่ารำในการรำแม่บท (ประทีน พวงสำลี, 2506 อ่างในวันทนาย ม่วงบุญ, ม.ป.ป., หน้า 24-28)

จากแนวคิดดังกล่าว ผู้วิจัยนำมาใช้วิเคราะห์กระบวนการละเล่นรำไทโยน เขาทอง อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร เพื่อแสดงให้เห็นภาพที่ชัดเจนด้านการรำใช้บท รำตีบทหรือรำทำบท การแสดงท่ารำแทนคำพูด หรือแทนอารมณ์ตามบทร้อง ซึ่งท่ารำที่ใช้เป็นลักษณะ ของการทำท่าทางที่เลียนแบบมาจากธรรมชาติ ของชาวบ้านในชีวิตประจำวัน

2.2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการละเล่นพื้นเมือง

วิมล จิโรจพันธุ์ (2548 : 218) กล่าวว่า การละเล่นพื้นบ้านถือเป็นวัฒนธรรมประจำชาติ ในท้องถิ่นทุกภาคของประเทศจะมีการละเล่นที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะซึ่งมีความแตกต่างกันแต่ท้องถิ่นนับตั้งแต่ภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือหรือภาคอีสาน ภาคตะวันออก และภาคใต้ การละเล่นเกือบทุกชนิดมักจะมีองค์ประกอบด้วยกัน 3 อย่างคือ

ดนตรี เพลงและการฟ้อนรำ การละเล่นหลายอย่างเล่นแพร่หลายกันอยู่ในทุกภาคซึ่งอาจได้รับอิทธิพลจากส่วนกลางหรือเมืองหลวงแต่ในรายละเอียดของการละเล่นนั้นอาจผิดแผกแตกต่างกันไป เช่น ส่วนปลีกย่อยของลีลาการรำรำ สำเนียงของบทร้องนั้นขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมที่เป็นเครื่องบังคับ ทำให้การแสดงอาจไม่เหมือนกัน แต่ในโครงสร้างหลักอันเป็นองค์ประกอบของการละเล่นจะแสดงลักษณะของความเป็นพื้นบ้านนั้น

เรณู โกศินานนท์ (2543 : 1 - 2) ได้อธิบายเรื่องการแสดงพื้นบ้านไทย และได้ให้ความหมายการแสดงพื้นบ้านไว้ว่า การแสดงพื้นบ้านหรือการละเล่นพื้นบ้านของไทยนั้น อาจกล่าวได้ว่ามีประวัติและเรื่องราวยาวนานตั้งแต่สมัยอยุธยาเป็นอย่างน้อย อาจเรียกแบบอย่างหรือลักษณะของการแสดงพื้นบ้านนี้ได้ว่า “แบบกระบวนการท้องถิ่น” นับเป็นการแสดงที่แฝงไว้ซึ่งความสนุกสนาน การแสดงออกซึ่งอารมณ์อันคึกคักมีไหวพริบจับใจ ความเชื่อถืออันเป็นขนบประเพณีและการปล่อยให้เสียงร่ำร้องของดนตรี เครื่องทำจังหวะต่าง ๆ จุดประกายอารมณ์ความรู้สึกให้คล้อยตามไปกับบรรยากาศแห่งความสนุกสนาน ไม่มีพิธีการที่ซับซ้อนมากนัก แต่ฉาบฉวยด้วยเอกลักษณ์ที่บริสุทธิ์แจ่มใสของท้องถิ่นอย่างสมบูรณ์

ส่วนความหมายของการแสดงพื้นบ้านอันแท้จริงแล้วคือ การแสดงออกซึ่งจิตใจ อารมณ์ ความรู้สึก และความเชื่อถือตามขนบธรรมเนียมประเพณี ซึ่งเกี่ยวโยงเป็นสายใยทางวัฒนธรรมอีกด้วย เพราะพฤติกรรมอันแสดงออกและยอมรับกัน สนองความต้องการของกันและกันได้ ย่อมเป็นสิ่งที่คนในสังคมมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของ ดังนั้นการแสดงพื้นบ้านจึงเปรียบเสมือนอาหารทางจิตใจ อารมณ์และสังคมไปพร้อมกัน หรืออีกแง่หนึ่งก็เปรียบเสมือนปลาที่ต้องอาศัยน้ำซึ่งเป็นทั้งที่เกิดที่เลี้ยงชีวิตและที่ตายจะขาดกันเสียมิได้ การแสดงพื้นบ้านของท้องถิ่นซึ่งเป็นที่ตั้งปลาของท้องน้ำก็ย่อมอุดหนุนค้ำจุนกันอยู่ตลอดไป กลายเป็นสิ่งจำเป็นต่อชีวิตของผู้คนในท้องถิ่นทั้งหมดนี้ออกจะเป็นปรัชญาอยู่มากจึงขอขยายความ ดังนี้

การแสดงพื้นบ้านมีความเด่นชัดในเอกลักษณ์ของตนเอง ซึ่งของไทยนั้นอาจแบ่งแยกได้ตามรูปแบบ ลักษณะ ลีลาความเคลื่อนไหว น้ำเสียงตามสำเนียงท้องถิ่น ตลอดจนกิจกรรมารยาทและความเชื่อถือ จนเป็นที่ยอมรับกันว่าภาคเหนือเป็นอย่างไรภาคใต้เป็นอย่างไร

การแสดงพื้นบ้านเกิดจาก “ปัญญาชน” ของท้องถิ่นนั้น ๆ ที่สร้างสรรค์ขึ้นโดยอาศัยสิ่งแวดล้อมเป็นพื้นฐานแล้วแผ่ขยายออกไปสู่ท้องถิ่นใกล้เคียงที่เข้าใจรวมกันทั้งทางอาชีพ ขนบธรรมเนียมประเพณีและความเชื่อถือทางศาสนา การแสดงพื้นบ้านเป็นการแสดงออกซึ่งชีวิตจริงของคนในชนบท เริ่มต้นด้วยการใช้เสียงร้องเป็นเพลงที่มีทำนองอ่อนอย่างง่าย ๆ ก่อนแล้ว

จึงเพิ่มความเคลื่อนไหวร่างกายให้บังเกิดรสชาติที่ดีขึ้น ต่อจากนั้นก็ค่อย ๆ กลายเป็นเรื่องราวที่ผูกขึ้นเลียนแบบหรือจำลองเหตุการณ์ในชีวิตจริง

กล่าวโดยสรุป การละเล่นพื้นบ้านหมายถึง กิจกรรมของชาวบ้านที่เล่นกันในท้องถิ่นเพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลิน โดยที่ชาวบ้านจะร่วมกันคิดการละเล่นแบบต่าง ๆ ขึ้นมาให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น ทั้งที่เป็นสภาพทางธรรมชาติและสภาพสังคมวัฒนธรรม การละเล่นพื้นบ้านเป็นการแสดงออกเพื่อการนันทนาการ ซึ่งเป็นความต้องการพื้นฐานด้านจิตใจ และร่างกายมนุษย์ สังคมในสมัยก่อนเอื้อต่อการสืบทอดการละเล่นพื้นบ้าน ประกอบกับรูปแบบของการความบันเทิงที่ยังไม่ได้หลากหลายเหมือนปัจจุบันนี้ จึงทำให้การละเล่นพื้นบ้านปรากฏทั่วไป การละเล่นมีลักษณะการเล่นที่แตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพของแต่ละท้องถิ่น

สาเหตุของการเกิดการละเล่น

วิมล จิโรจพันธุ์ (2548 : 220-221) ได้อธิบายถึงสาเหตุของการเกิดการละเล่นไว้ดังนี้

1. การร่วมงานบุญกุศล และความศรัทธาในพระพุทธศาสนาชนกลุ่มภาคกลางส่วนมากประมาณร้อยละ 80 นับถือศาสนาพุทธ มีความศรัทธาในพระพุทธศาสนาและเชื่อว่า การร่วมงานบุญ งานกุศลและประเพณีอันเนื่องด้วยพระพุทธศาสนาเป็นสิ่งพึงกระทำด้วยความสมัครใจและด้วยอารมณ์ที่เบิกบาน ก่อเกิดกุศลผลบุญ จึงทำให้เกิดการละเล่นพื้นบ้านขึ้น

2. ความต้องการสนุกรื่นเริงร่วมกัน ความสนุกและความต้องการเป็นพื้นฐานทางจิตใจของมนุษย์ ย่อมต้องการพักผ่อนหย่อนใจเพื่อคลายความตึงเครียดจากความเหน็ดเหนื่อยของการทำงานในชีวิตประจำวันหรือมีความต้องการร่วมพบปะสังสรรค์กับเพื่อนสนิทมิตรสหาย จึงทำให้เกิดการละเล่นพื้นบ้านชนิดต่าง ๆ มาเพื่อสนองความต้องการโดยตรง

3. การเฉลิมฉลองเนื่องในวาระของบุคคลหรือส่วนรวม การละเล่นพื้นบ้านบางอย่างเกิดขึ้นเพื่อเป็นการเฉลิมฉลองเนื่องในวันสำคัญ ๆ ของมนุษย์ เนื่องมาจากการประสบความสำเร็จบางอย่างในชีวิต เช่น จบการศึกษาในระดับสูงสุด ได้เลื่อนตำแหน่งที่สูงขึ้นหรือการเฉลิมฉลองเนื่องในวันเกิด วันครบรอบการแต่งงาน วันสำคัญเหล่านี้ย่อมทำให้บุคคลหรือคนที่มีส่วนร่วม มีความรู้สึกยินดีจึงเกิดการเฉลิมฉลองอย่างสนุกสนานครึกครื้น จึงทำให้เกิดการละเล่นพื้นบ้านบางอย่างขึ้นมาแสดงร่วมกันในงานดังกล่าว

4. ความเชื่อในอำนาจเร้นลับเหนือธรรมชาติ เป็นความเชื่อของคนไทยเกือบทุกยุคสมัยมาตั้งแต่ดั้งเดิม ถึงแม้ในปัจจุบันความเจริญด้านวิทยาศาสตร์จะมีมากขึ้น มีเครื่องมือหรือเทคโนโลยีที่ทันสมัยก็ตาม แต่ความเชื่อเหล่านั้นก็ยังไม่เลือนหายไปจากสังคม

โดยเชื่อว่าสิ่งต่าง ๆ หรือสิ่งเหนือธรรมชาติ สามารถให้คุณหรือโทษแก่มนุษย์ได้ เช่น เทวดา ภูตผีปีศาจ หรือวิญญาณบรรพบุรุษ เป็นต้น ซึ่งเห็นได้จากการเซ่นไหว้ การบวงสรวง เพื่อให้สิ่งเหนือธรรมชาติมีความพึงพอใจและบันดาลสิ่งดี ๆ ให้แก่คนในครอบครัว จึงเกิดการละเล่นบางอย่างมาประกอบเช่นการเล่นละครชาตรี การเล่นเข้าผี เป็นต้น

รูปแบบและลักษณะของการละเล่นพื้นบ้าน

การละเล่นพื้นบ้านในแต่ละท้องถิ่นมีลักษณะที่แตกต่างกันออกไป ขึ้นอยู่กับบริบทต่าง ๆ ในแต่ละภูมิภาค ทั้งสภาพภูมิศาสตร์ อิทธิพลทางวัฒนธรรม และความเชื่อความศรัทธาในเรื่องที่ต่างกัน มีนักวิชาการกล่าวถึงรูปแบบและลักษณะของการละเล่นพื้นบ้าน ดังนี้

สุมิตร เทพวงษ์ (2548 : 136-140) กล่าวถึงเรื่องการละเล่นพื้นบ้านพื้นเมืองไว้ว่าการละเล่นพื้นเมืองของไทยแบ่งเป็น 4 ภาค ได้แก่ ภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคใต้ ภาคอีสานซึ่งในแต่ละภาคจะมีลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์แตกต่างกันออกไป เนื่องจากปัจจัยสภาพทางภูมิศาสตร์ ประเพณีอันได้แก่ ขนบธรรมเนียมหรือแบบแผน ศาสนาเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดการละเล่นพื้นเมืองแตกต่างกันออกไป ในแต่ละท้องถิ่นหรือในแต่ละภูมิภาค ผลของการนับถือศาสนานั้นมักมีส่วนที่เกี่ยวข้องกับประเพณี ความเชื่อ อันเป็นผลให้เกิดการละเล่นพื้นเมืองที่ต่างกันไป ความเชื่อเป็นเรื่องที่ผูกพันในวิถีชีวิตของคนไทยมานานทำให้เกิดรูปแบบของประเพณีต่าง ๆ อันเป็นผลต่อการละเล่นพื้นเมืองให้แตกต่างกันออกไปและค่านิยม เพราะพฤติกรรมการแสดงออกต่าง ๆ ของบุคคลย่อมขึ้นอยู่กับลักษณะค่านิยม ที่ผู้นั้นมีอยู่

สุกัญญา สุขฉายา (2543 : 60) กล่าวว่า เพลงพื้นบ้านที่เป็นการละเล่น คำว่าการละเล่นนี้ หมายถึง การร้องการรำ การเล่นดนตรีและการแสดงของผู้ใหญ่ไม่รวมการละเล่นของเด็ก จากบทบาทดั้งเดิมซึ่งเคยเป็นส่วนหนึ่งของพิธีกรรม นอกจากนี้เพลงพื้นบ้าน ที่ร้องในเทศกาลได้คลี่คลายเหลือเพียงบทบาทในด้านความบันเทิง เป็นการละเล่นที่สังคมจัดขึ้นเพื่อรวมกลุ่มสมาชิกในสังคมและเพื่อตอกย้ำความสัมพันธ์ของกลุ่ม

ลักษณะของการละเล่นพื้นบ้าน

วิมล จิโรจพันธุ์ (2548 : 218-220) ได้กล่าวถึงลักษณะของการละเล่นพื้นบ้านว่ามีลักษณะการเล่นที่แตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพของแต่ละท้องถิ่นซึ่งอาจคล้ายและใกล้เคียงกัน ดังนี้

1. เป็นมรดกร่วมของชาวบ้านในแต่ละท้องถิ่น การละเล่นพื้นบ้านเกิดขึ้นเพื่อตอบสนองอารมณ์ของคนในท้องถิ่นโดยที่มิชาวบ้านเป็นต้นคิด เป็นผู้เล่นและผู้สืบทอด เพราะ

ชาวบ้าน จะรับรู้และเข้าใจ อีกทั้งมีความรู้สึกมีส่วนร่วมต่อการละเล่นของตนมากกว่าคนต่างถิ่น เช่น คนภาคกลางจะดูการแสดงมโนราห์ไม่ค่อยรู้เรื่องเหมือนคนทางภาคใต้

2. มักไม่ปรากฏผู้เป็นต้นคิด การละเล่นพื้นบ้านแต่ละชนิดเกิดขึ้นในสังคมชาวบ้านมาช้านาน และมีการสืบทอดต่อกันมาในกลุ่มชนหลายช่วงอายุคน โดยวิธีการเลียนแบบ ตลอดจนการฝึกปฏิบัติ และมีการปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับยุคสมัย ทั้งที่เป็นความคิดของชาวบ้านและการรับอิทธิพล จากท้องถิ่นอื่น ๆ จึงทำให้ไม่ทราบว่าเป็นต้นแบบของการละเล่น ด้วยเหตุผลดังกล่าวถ้าพูดถึงประวัติของการละเล่นพื้นบ้านแล้ว มักจะกล่าวถึงในลักษณะเชิงตำนานที่เล่าสืบทอดกันมาโดยไม่มีหลักฐานที่อ้างอิงแน่นอน

3. การละเล่นพื้นบ้านมีลักษณะเรียบง่ายตรงไปตรงมาตามแบบวิถีชีวิตของชาวบ้านสังคมของคนไทยจะมีลักษณะที่เรียบง่ายเพราะชาวบ้านมีความรู้สึกนึกคิดและใช้ชีวิตผูกพันอยู่กับธรรมชาติค่อนข้างมาก สังคมเป็นแบบถ้อยทีถ้อยอาศัยและสามารถร่วมมือร่วมใจกับสังคมอื่นได้ดีจึงส่งผลให้การละเล่นพื้นบ้านมีลักษณะเรียบง่ายตามความรู้สึกนึกคิดและพื้นฐานของการดำรงชีวิตของชาวบ้านด้านท่าทางที่แสดงออก การใช้ภาษา การใช้ฉันทลักษณ์ของบทร้องที่ใช้ในการละเล่น ต่อมาระยะหลังเมื่อมีการสืบทอดกันมา ชาวบ้านก็มีการปรับเปลี่ยนและวิวัฒนาการละเล่นพื้นบ้านเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนไปจากเดิม

4. มีการสืบทอดจากการเลียนแบบและบอกเล่า การละเล่นพื้นบ้านเมื่อได้รับความนิยมน้อยแพร่หลายในท้องถิ่นใด ก็ได้รับการสืบทอดต่อไป จนเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของท้องถิ่น นั้น ๆ การสืบทอดส่วนมากจะเป็นการเลียนแบบปฏิบัติและการบอกเล่าด้วยวาจา ซึ่งในสมัยก่อนไม่มี การบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร เพราะชาวบ้านที่อ่านหนังสือได้มีน้อยมาก แม้กระทั่งบทร้องประกอบ การละเล่นยังใช้วิธีท่องจำเพียงอย่างเดียว แต่ต่อมาเมื่อชาวบ้านได้รับการศึกษามากขึ้น จึงได้ มีการสืบทอดด้วยการเขียนการอ่าน แต่ธรรมชาติของการละเล่นพื้นบ้านการสืบทอดยังเป็นลักษณะ ของการฝึกปฏิบัติและการเลียนแบบการบอกเล่าแนะนำด้วยวาจา

5. มีธรรมชาติของการผสมผสานและการปรับเปลี่ยนการละเล่นพื้นบ้าน บางอย่างมีการรับแนวคิดและรูปแบบการละเล่นพื้นบ้านของชนกลุ่มอื่น นำมาผสมผสานและปรับให้เข้ากับสภาพของสังคมและวัฒนธรรมของท้องถิ่นตนเอง จนในที่สุดก็จะมีลักษณะเป็นแบบเฉพาะถิ่น ของตนเอง นอกจากนั้นแล้วการละเล่นพื้นบ้านจะต้องปรับเปลี่ยนไปตามสภาพของสังคมที่เปลี่ยนไป มิฉะนั้น อาจเสื่อมความนิยมจนเลิกเล่นกันในที่สุด แต่ขณะเดียวกัน การเปลี่ยนแปลงของการละเล่นพื้นบ้านจะเปลี่ยนในส่วนปลีกย่อยบางอย่างเท่านั้น ส่วนใหญ่

จะยังคงรักษารูปแบบไว้ จึงทำให้การละเล่นพื้นบ้านบางชนิดยังคงรักษาเอกลักษณ์ที่เป็นวัฒนธรรมท้องถิ่น

กล่าวโดยสรุป ลักษณะการละเล่นพื้นบ้านถือเป็นมรดกร่วมของชาวบ้านในแต่ละท้องถิ่นเกิดจาก “ปัญญาชน” ที่สร้างสรรค์ขึ้นโดยอาศัยสิ่งแวดล้อมเป็นพื้นฐาน ซึ่งมีลักษณะที่เรียบง่ายมักไม่ปรากฏผู้ต้นคิดและมีการสืบทอดจากการเลียนแบบและการบอกเล่ารวมถึงมีธรรมชาติของการผสมผสานและการปรับเปลี่ยน แล้วแผ่ขยายออกไปสู่ท้องถิ่นใกล้เคียง ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ขนบธรรมเนียมประเพณีและความเชื่อทางศาสนาได้อย่างเด่นชัด

บทบาทของการละเล่นพื้นบ้าน

วิมล จิโรจพันธุ์. (2548 : 222-223) กล่าวว่า การละเล่นพื้นบ้านได้รับการสืบทอดมาเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นเพื่อแสดงให้เห็นว่า การละเล่นพื้นบ้านมีความสัมพันธ์กับท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี และมีบทบาทหน้าที่อย่างหนึ่งอย่างใดในสังคม มิฉะนั้นการละเล่นพื้นบ้านชนิดนั้นจะดำรงอยู่ในสังคมไม่ได้ จะเห็นได้ว่าการละเล่นพื้นบ้านมีบทบาทต่อสังคม ดังนี้

1. เป็นเครื่องนันทนาการของชาวบ้าน การละเล่นพื้นบ้านส่วนใหญ่จะให้ความบันเทิง แก่ชาวบ้าน เพราะการละเล่นพื้นบ้านมีลีลาท่วงทำนองที่สวยงามและครื้นเครง ซึ่งมีเนื้อหาที่สนุก และสร้างอารมณ์ขันโดยเฉพาะในสังคมชาวบ้านสมัยก่อน รูปแบบของการบันเทิงยังไม่หลากหลายเหมือนปัจจุบันนี้ การละเล่นพื้นบ้านจึงเป็นเครื่องนันทนาการที่สำคัญยิ่งของชาวบ้าน ดังจะเห็นได้จากช่วงงานประเพณีเทศกาลต่าง ๆ ชาวบ้านจะไปร่วมงานกันอย่างคับคั่ง
2. เป็นสื่อสร้างเสริมความสัมพันธ์ในสังคม การละเล่นพื้นบ้านเป็นสื่อให้ชาวบ้าน ได้มีโอกาสพบปะสังสรรค์ร่วมกันทั้งในกลุ่มผู้เล่น ส่วนในกลุ่มของผู้ชมด้วยกันการพบปะสังสรรค์ย่อมทำให้เกิดความสนิทและมักคุ้นจะกัน ทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดี ซึ่งจะส่งผลต่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของสมาชิกในสังคม
3. เป็นเครื่องควบคุมและรักษาบรรทัดฐานทางสังคม การละเล่นพื้นบ้านเป็นมรดกวัฒนธรรมของท้องถิ่น โดยที่ชาวบ้านเป็นทั้งคนคิดเป็นทั้งคนเล่นและเป็นทั้งผู้สืบทอด จึงทำให้การละเล่นพื้นบ้านสอดคล้องกับสภาพสังคมและวัฒนธรรมท้องถิ่น การละเล่นบางอย่างผู้แสดง ได้สอดแทรก ด้านคุณธรรม ด้านจริยธรรม และแนวทางการดำรงชีวิตที่มีค่านิยมที่ดีของสังคมไทยไว้อย่างเหมาะสม เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติเพื่อให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

4. เป็นเครื่องบันทึกทางสังคม การละเล่นพื้นบ้านเกิดขึ้นจากความคิดของชาวบ้านและมีการสืบทอดการละเล่นต่าง ๆ โดยชาวบ้าน จนกลายเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่นทำให้การละเล่นพื้นบ้านมีความสัมพันธ์กับสภาพของท้องถิ่นได้ ทั้งที่เป็นสภาพทางสังคมหรือสภาพทางภูมิศาสตร์ ด้วยสาเหตุนี้การละเล่นจึงสามารถบันทึกภาพความเป็นอยู่ของชาวบ้านในท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี

5. เป็นสื่อมวลชนชาวบ้าน การละเล่นพื้นบ้านมีบทบาทเป็นเครื่องสื่อสารข่าวเหตุการณ์ต่าง ๆ แก่ชาวบ้าน เช่น การละเล่นเพลงเกี่ยวข้าวของพื้นบ้านภาคกลาง ซึ่งจะเล่นกันตามประเพณีการลงแขกเกี่ยวข้าว เป็นการทำงานที่สนุกสนานของชาวบ้านหรือผ่อนคลายความเหน็ดเหนื่อยจากการเกี่ยวข้าวได้ หากมีการเล่นเพลงเกี่ยวข้าวก็เป็นที่ยู่งกันว่าถึงเวลารวมตัวช่วยกันลงแขกหรือลงมือเกี่ยวข้าว

2.2.3 สภาพทั่วไป สภาพทางเศรษฐกิจและสังคม ตำบลไทรตรีงษ์

1) ประวัติความเป็นมา

ในแง่มุมประวัติศาสตร์นั้นไม่ปรากฏแน่ชัดว่าสร้างขึ้นปี พ.ศ.ใด แต่มีเอกสารที่กล่าวถึง คือ "ตำนานสิงหนวัติกุมาร" ปรากฏข้อความว่า "พระองค์ไชยศิริได้ตั้งเวียงชัยปราการหนีข้าศึกมอญจากเมืองธรรมวดีเมื่อปีมะเส็ง พ.ศ. 1547 และได้สร้างเมืองขึ้นมาใหม่ในปีเดียวกันใกล้เมืองร้างตรงปากฝั่งเมืองกำแพงเพชร เรียกว่า เมืองไทรตรีงษ์"

เมืองไทรตรีงษ์เป็นเมืองหนึ่งที่อยู่ในสมัยเดียวกับเมืองชากังราว เมืองนครชุม และเมืองกำแพงเพชร เมืองไทรตรีงษ์ ปัจจุบันมีร่องรอยและซากเมืองโบราณที่ตั้งอยู่ริมน้ำปิง มีคันคูและกำแพงเมืองเป็นหลักฐานปัจจุบันคือ บ้านวังพระธาตุ (หมู่ 4 ตำบลไทรตรีงษ์ อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร) ภายในกำแพงเมืองมีวัด 2 วัดคือ วัดเจ็ดยอดและวัดพระปรารค์ ภายนอกกำแพงเมืองมีวัดใหญ่อยู่ชื่อ วัดวังพระธาตุ มีเจดีย์ทรงพุ่มข้าวบิณฑ์แบบเจดีย์สุโขทัย

เมืองไทรตรีงษ์เป็นแหล่งเกิดตำนานหรือนิทานพื้นบ้าน เรื่องท้าวแสนปม ผู้มีร่างกายอัปลักษณ์ ผิวหนังเป็นปุ่มปมทั้งตัว ท้าวแสนปมอาศัยอยู่กลางป่าทำไร่ ปลูกผักหาเลี้ยงชีพ วันหนึ่งเมื่อปราบไร่เสร็จแล้วก็กลับบ้าน พอวันรุ่งขึ้นปรากฏว่า ต้นไม้ในไร่กลับลุกขึ้นยืนต้นดั้งเดิม เป็นอย่างนี้หลายครั้ง ท้าวแสนปมจึงแอบดู เห็นลิงตัวหนึ่งมาตีช่องให้ต้นไม้กลับขึ้นขึ้นอีก จึงวิ่งไล่จับลิงมาได้ ลิงขอร้องให้ปล่อยตน โดยมีช่องมาแลกเปลี่ยน และบอกว่าช่องนี้เป็นช่องวิเศษดีแล้วขออะไรก็ได้

ท้าวแสนปมได้ฮ่องและปล่อยลิงไป ต่อมาจึงตีฮ่องขอให้ร่างกายตนรูปงาม ให้ปุมปม ต่าง ๆ ในร่างกายหายไปจนหมดสิ้น เวลาต่อมา ท้าวแสนปมได้ลูกสาวเจ้าเมือง ไตรตรึงษ์มาเป็นภรรยา ทั้งนี้ได้ทำความเคียดแค้นชิงชังให้แก่เจ้าเมืองยิ่งนัก แต่ไม่รู้จะทำอย่างไร ดี เพราะท้าวแสนปมมีฮ่องวิเศษอยู่ด้วย สามารถจะเนรมิตอะไรก็ได้ ในที่สุดก็เกิดทะเลาะกับ เจ้าเมืองไตรตรึงษ์ซึ่งเป็นพ่อตา ท้าวแสนปมจึงแผลงฤทธิ์ให้พ่อตาดู โดยเอาช้างหลายโขลงไปลง แม่น้ำหน้าเมืองไตรตรึงษ์ จนเต็มลำน้ำปิง แล้วให้ช้างถ้ำยมูลไปลอยขึ้นอืดที่หน้าเมืองกำแพงเพชร จนพ่อตายอมแพ้ ต่อมาท้าวแสนปมไปทอดแหที่คลองเหนือวัดพระปรารักษ์ ได้ปลาามาก แต่พอ ดึงขึ้นมาปลาได้กลายเป็นขม้นไปหมด ท้าวแสนปมนำขม้นกลับบ้าน ขม้นนั้นได้กลายเป็นทองคำ เต็มไปหมด จึงนำมาทำเป็น พระอุทุมทองคำ (เปลทองคำ) ดังนั้น ลูกท้าวแสนปมมีชื่อว่า ท้าวอุทุมทอง คลองที่ท้าวแสนปมไปทอดแห ได้ชื่อว่า คลองขม้น มาจนปัจจุบันนี้

ภาพที่ 1 ท้าวแสนปม ณ วัดวังพระธาตุ

ที่มา : จุฬารัตน์ เกิดเพ็ง

3) สภาพทั่วไป

ตำบลนครไตรตรึงษ์ ห่างจากอำเภอเมืองกำแพงเพชรไปทางทิศตะวันออก
เฉียงใต้ตามถนนสายกำแพงเพชร – นครสวรรค์ ระยะทาง 18 กิโลเมตร แบ่งเขตการปกครองรวม
12 หมู่บ้าน ประกอบด้วย

หมู่ 0 บ้านตาเปี้ย	หมู่ 1 บ้านมอพระธาตุ
หมู่ 2 บ้านท้ายเกาะ	หมู่ 3 บ้านหนองหลวง
หมู่ 4 บ้านวังพระธาตุ	หมู่ 5 บ้านบ่อเจริญ
หมู่ 6 บ้านทรัพย์พลู	หมู่ 7 บ้านไตรตรึงษ์
หมู่ 8 บ้านปากดง	หมู่ 9 บ้านโนนโก
หมู่ 10 บ้านทุ่งเฉลียว	หมู่ 11 บ้านดงตาจันทร์

4) ภูมิประเทศ

มีพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบสูงทางด้านทิศตะวันตกเฉียงใต้ไปทางทิศ
ตะวันออกสลับกับมีพื้นที่ราบลุ่มบางช่วง มีลำคลองธรรมชาติผ่านไปเชื่อมระหว่างตำบลและมี
พื้นที่บางส่วนติดกับแม่น้ำปิง ทางทิศตะวันออก ระยะทางประมาณ 2 กิโลเมตร

5) อาณาเขตติดต่อ

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ ตำบลเทพนคร อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัด กำแพงเพชร
ทิศใต้	ติดต่อกับ ตำบลคลองสมบูรณ์ อำเภอคลองขลุง จังหวัด กำแพงเพชร
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ ตำบลอำมรงค์ อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ ตำบลอ่างทอง อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร

สภาวัฒนธรรมจังหวัดกำแพงเพชร (2544 : 10-11) ได้แบ่งแนวเขตตำบล
ไตรตรึงษ์ โดยละเอียด ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ ตำบลเทพนคร อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัด
กำแพงเพชร โดยมีแนวเขตเริ่มต้นจากกึ่งกลางแม่น้ำปิง บริเวณพิกัด NU 596113 ไปทางทิศ
ตะวันออกตามแนวแม่น้ำปิงสิ้นสุดที่กึ่งกลางแม่น้ำปิง บริเวณพิกัด NU 644082 รวมระยะ
ทางด้านทิศเหนือประมาณ 5.5 กิโลเมตร

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ ตำบลชำมรงค์ อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร โดยมีแนวเขตเริ่มต้นจากกึ่งกลางแม่น้ำปิง บริเวณพิกัด NU 644082 ไปตามถนนเข้าสู่โรงงานน้ำตาลปากดงผ่านถนนพหลโยธิน บริเวณพิกัด NU 629017 รวมระยะทางด้านทิศตะวันออกประมาณ 8.5 กิโลเมตร

ทิศใต้ ติดต่อกับ ตำบลคลองสมบูรณ์ อำเภอคลองขลุง จังหวัดกำแพงเพชร โดยมีแนวเขตเริ่มต้นจากบริเวณพิกัด NU 642017 ไปทางทิศตะวันตกตามแนวทางเกวียนและแนวสันเขาสิ้นสุดบริเวณพิกัด NT 533968 รวมระยะทางทิศใต้ประมาณ 14.5 กิโลเมตร

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ ตำบลอ่างทอง อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร โดยมีแนวเขตเริ่มต้นจากบริเวณพิกัด NT 533968 ไปทางทิศเหนือตามแนวคลองแขยงถึงจุดตัดถนนสายท่าเสากระโดย – วังตะเคียน บริเวณพิกัด NU 536014 ไปทางทิศเหนือตามถนนสายท่าเสากระโดง – วังตะเคียน บริเวณพิกัด NU 547048 เลี้ยวไปทางทิศตะวันออกผ่านบริเวณพิกัด NU 550049 และบริเวณพิกัด NU 550051 ไปถึงถนนสายท่าเสากระโดงวังตะเคียน บริเวณพิกัด NU 548051 ไปทางทิศเหนือตามถนนสายท่าเสากระโดง – วังตะเคียน บริเวณพิกัด NU 562079 ไปทางทิศตะวันออกตามแนวถนนซอยเข้าสู่วัดทรัพย์นิมิต เลี้ยวไปทางทิศเหนือตามแนวหนองจอกจุดถนนพหลโยธิน บริเวณพิกัด NU 588099 ไปทางทิศเหนือ ตามแนวถนนเข้าสู่วัดเจติยเจ็ดยอดจรดแม่น้ำปิง บริเวณพิกัด NU 596113 รวมระยะทางด้านทิศตะวันตกประมาณ 21 กิโลเมตร

6) ลักษณะทางสังคม

มีพื้นที่ทั้งหมด 78.18 ตารางกิโลเมตร (48,862.5 ไร่) มีจำนวนหมู่บ้านทั้งหมด 12 หมู่บ้าน จำนวนประชากรใน ตำบลไตรตรึงษ์ จำนวนหลังคาเรือน 2,792 หลังคาเรือน จำนวนประชากร 11,183 คน จำนวนผู้สูงอายุ 1,280 คน จำนวนเด็กแรกเกิด ถึง 6 ปี 1,230 คน จำนวนผู้สูงอายุ ที่ป่วยเป็นโรคเรื้อรัง 545 คน จำนวนสตรีตั้งครรภ์ 81 คน จำนวนผู้สูงอายุ ที่ช่วยตนเองไม่ได้ 48 คน จำนวนสตรีอายุ 35 ปี ขึ้นไป 2,942 คน จำนวนผู้พิการ 129 คน

7) สภาพทางเศรษฐกิจของตำบล (ด้านอาชีพ)

- ทำไร่ อาชีพหลัก 85 %
- ทำนาและทำสวน อาชีพรอง 10 %
- ค้าขายและรับจ้างทั่วไป อันดับสุดท้าย 5%

8) รายได้ต่อหัว

อัตราค่าจ้าง/คน/วัน 100 บาท รายได้เฉลี่ย/ครัวเรือน/ปี 46,989 บาท

9) หน่วยธุรกิจในพื้นที่ตำบลไทรตรังษ์

- โรงงานอุตสาหกรรม จำนวน 1 แห่ง
- ลานมันสำปะหลัง จำนวน 6 แห่ง
- ปิมน้ำมันและก๊าซ จำนวน 5 แห่ง

10) ทรัพยากร

- ตำบลไทรตรังษ์ติดเขตป่าสงวนแห่งชาติไทรตรังษ์ จำนวน 7,588 ไร่
- ตำบลหนองทะเลมีปลามากมาย สมัยก่อนมีกอไผ่ปกคลุมมากมายและเป็น

แหล่งอาหารของชุมชนในปัจจุบัน

11) การศึกษา

กลุ่มโรงเรียนไทรตรังษ์

1. โรงเรียนบ้านไทรตรังษ์	2. โรงเรียนบ้านวังประดา
3. โรงเรียนบ้านดงตาจันทร์	4. โรงเรียนบ้านโนนโก
5. โรงเรียนบ้านวังน้ำขาว	6. โรงเรียนนครไทรตรังษ์

12) ศาสนา ความเชื่อ จารีตประเพณี

ศาสนานั้นจะนับถือศาสนาพุทธทั้งหมด และมีการทำบุญในวันสำคัญทางศาสนาและช่วยกันบูรณะโบราณสถานนวดให้คงอยู่ไว้ซึ่งของเก่าและดั้งเดิม

ภาพที่ 3 ศาลเจ้าแม่ลิ้ม

ที่มา : จุฬารัตน์ เกิดเพ็ง

ในด้านความเชื่อ ชาวบ้านจะเชื่อว่ามีท้าวแสนปม คนในชุมชนต้องการอะไรก็สามารถไปขอท้าวแสนปมให้ช่วยได้ และสร้างเป็นศาลขึ้นมาประมาณ 100 กว่าปีมานี้เองจารีตประเพณีนั้น จะสืบทอดกันมานานเกี่ยวกับประเพณีไทยโบราณ เช่น สงกรานต์ มีการลงเล่นในหาดทราย มีการเล่นการละเล่นของไทย เช่น อีเหิน กินไก่ แม่ศรี เล่นเพื่อความสนุกสนานและคงไว้เพื่อความเป็นไทย

13). ประเพณี

จังหวัดกำแพงเพชรประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ มีประเพณีปฏิบัติสืบทอดกันมาช้านาน ที่แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการกราบไหว้บูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคู่เมืองตลอดจน สร้างความสนุกสนานเพลิดเพลิน ดังนี้

1. งานประเพณีนบพระ-เล่นเพลง

ตั้งแต่ สมัยโบราณ บริเวณซึ่งเป็นที่ตั้งของจังหวัดกำแพงเพชรเป็นที่ตั้งของเมืองต่างๆ หลายเมือง เช่น เมืองนครชุม เมืองซำก้งราว เมืองคณฑี เมืองไตรตรึงษ์ เมืองเทพนคร และเมืองพาน ต่อมาในภายหลังเมืองต่างๆ ได้ล่มสลายไปตามความเปลี่ยนแปลงของระบบการปกครองและกาลเวลาจนกระทั่งเหลือ แต่เมืองซำก้งราวและกลายเป็นจังหวัดกำแพงเพชรในปัจจุบัน ในสมัยแผ่นดินพระเจ้าลิไทหรือพระเจ้าทรงธรรมแห่งกรุงสุโขทัย เป็นสมัยที่ศาสนาพุทธรุ่งเรืองมาก มีการประกาศเผยแพร่พระพุทธศาสนาไปทั่วทุกหัวระแหง จากศิลาจารึกนครชุมที่พบในจังหวัดกำแพงเพชร ทำให้ทราบว่าได้มีการอันเชิญพระบรมสารีริกธาตุจากประเทศศรีลังกามาบรรจุไว้ในองค์เจดีย์ที่วัดพระบรมธาตุเจดีย์าราม ตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชรพร้อมทั้งได้นำต้นพระศรีมหาโพธิ์มาปลูกไว้ที่ด้านหลังองค์เจดีย์ด้วย ซึ่งปรากฏให้เห็นตราพบเท่าทุกวันนี้ เป็นประเพณีของชาวไทยสมัยโบราณ เมื่อถึงวันเพ็ญเดือนสามหรือวันมาฆบูชา เจ้าฟ้า เจ้าแผ่นดินก็จะนำผู้ครองนครเจ้าเมืองน้อยใหญ่ พร้อมทั้งเหล่าไพร่ฟ้าข้าราชบริพารและประชาชนจัดตกแต่งขบวนเป็นพยุหยาตราพากันไปนมัสการพระบรมสารีริกธาตุ ณ วัดพระบรมธาตุ เป็นประจำ เรียกสั้นๆ ว่าพากันไป “นบพระ” และเนื่องจากการเดินทางติดต่อคมนาคมในสมัยก่อนเป็นไปด้วยความยากลำบาก ต้องเดินทางด้วยเท้า พาหนะก็มีแต่ช้าง ม้า วัว ควาย และเกวียนเท่านั้น กว่าที่จะเดินทางไปถึงและนมัสการพระบรมธาตุเสร็จเรียบร้อยแล้วก็มืดค่ำ จึงจำเป็นต้องค้างพักแรมกันในบริเวณวัดต่อจนรุ่งเช้าของอีกวันหนึ่งจะได้ กลับเป็นธรรมดาของชาวไทยทั่วไป ซึ่งมีการมณีสถิตเป็นประจำใจ เมื่อมาอยู่ร่วมกันเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งมาจากต่างท้องถิ่นกันด้วย จึงจัดการแสดงการละเล่นต่างๆ ประกวดประชันแข่งขันกันตามขนบธรรมเนียมประเพณีของแต่ละหมู่บ้านเรียกกันว่า “เล่นเพลง

งานประเพณีโนบพระ - เล่นเพลง จังหวัดกำแพงเพชร จัดขึ้นในระหว่างวัน มาฆบูชาหรือวันเพ็ญเดือนสาม ประมาณเดือนกุมภาพันธ์ เป็นการฟื้นฟูงานประเพณีดั้งเดิมตาม หลักฐานในศิลาจารึกเมืองพระชุม หรือเมืองนครชุม ที่กล่าวถึงการจัดขบวนแห่ไปนบพระมาตั้งแต่ ครั้งกรุงสุโขทัย ขบวนจะข้ามแม่น้ำปิงไปนมัสการพระบรมธาตุเจดีย์ที่ฝั่งนครชุม มีการแสดงมหรสพ ศิลปวัฒนธรรมไทย และการออกร้านของส่วนราชการและเอกชน

2. ประเพณีงานสารทไทย กล้วยไข่เมืองกำแพงเพชร

จังหวัดกำแพงเพชรเป็นจังหวัดที่นิยมปลูก กล้วยไข่กันมาก จนกลายเป็น พืชผลเศรษฐกิจทำรายได้เข้าจังหวัดปี หนึ่งๆ ประมาณ 100 ล้านบาท ทำให้ “กล้วยไข่” ที่ชาวสวน ทั่วไป มองเป็นผลไม้พื้นๆ กลายเป็นของมีราคาขึ้น มาทันที และทำให้กำ เพชรเป็นเมืองที่มี ฉายาว่า “เมืองกล้วยไข่” โด่งดังไปทั่วประเทศ แรกเริ่มทีเดียวนั้นเล่ากันว่าเมื่อ 60 ปีมาแล้ว ได้มี การปลูกสวน กล้วยไข่กันก่อนที่บ้านเกาะตาล ตำบลแสนตอ อำเภอลำดวนบุรี โดยชาวจีนชื่อ นายหะคั้ง แซ่เล่า นำพันธุ์กล้วยไข่จากนครสวรรค์มา ปลูก ต่อมาได้มีการขยายพันธุ์ออกไปตาม ท้องที่อำเภอต่างๆ ในที่สุด ไปปลูกมากในเขตอำเภอเมือง เนื่องจากมีสภาพดินฟ้าอากาศเอื้ออำ นวยในการเพาะปลูกถึงขั้นนี้จึงได้มีการรวมกลุ่มเพื่อขยายตลาดให้กว้างเพียง พอต่อผลผลิตทั้ง ตลาดในประเทศและต่างประเทศได้ให้ความสนใจในกล้วยไข่เมืองกำแพงเพชร

วิธีการส่งเสริมทางการตลาดกล้วยไข่ที่หน่วยราชการ และผู้ประกอบการ ทำสวนกล้วยไข่ช่วยกันจนประสบความสำเร็จมากทางหนึ่ง นั้นคือการจัดกิจกรรม ของงานให้ เกี่ยวข้องกับกล้วยไข่ โดยยึดแนวคิดนิยมทางพื้นฐานพระพุทธศาสนา ที่ชาวพุทธนิยมทำบุญเดือน 10 หรือ “สารทไทย” สำหรับชาวกำแพงเพชรที่ฟื้นฟูประเพณีโบราณ ให้สอดคล้องกับการส่งเสริม การขายกล้วยไข่ของตนในฤดูกาลนี้ ก็เพราะกล้วยไข่มีผลผลิตออกชุกในช่วง เดือนกันยายนนี้พอดี ประกอบกับผลไม้อื่นๆ ในช่วงนี้ไม่มีออกด้วยเมื่อมีงานบุญ ไต่ๆ ก็ตามจึงต้องมีผลไม้เป็นส่วนหนึ่ง ของหวาน และของหวานที่ นิยมทำกันในงานสารทไทยนี้ก็คือ “กระยาสารท” รสชาติ ค่อนข้างหวานจัดจึง ต้องรับประทานกับกล้วยไข่เป็น “เครื่องเคียง” ที่สำคัญมาก“งานสารทไทย กล้วย ไข่เมืองกำแพง” จึงเกิดขึ้นอย่างง่ายๆ เป็นครั้งแรก เมื่อปี 2524 จากพื้นฐานของ งาน ประเพณีเก่าแก่ของชาวไทยในอดีต สอดคล้องกับการมีผลผลิตมากมายในท้องถิ่น จึงเป็นจุดเด่น ของ งานประเพณีนี้ งานสารทไทยกล้วยไข่เมืองกำแพง เริ่มจัดขึ้นครั้งแรก ในวันที่ 26 - 27 กันยายน พ.ศ.2524 ในสมัย นายจ้านง ยังเทียน เป็นผู้ว่าราชการจังหวัด มีชื่อว่างาน "วันกล้วยไข่ เมืองกำแพง" โดยมี นายศรี ศรีนนท์ ผู้จัดการทั่วไป โรงแรมเพชร, นายถนอม ภูทองคำ เกษตร อำเภอลองลาน, สื่อมวลชนจังหวัดกำแพงเพชร และ นายคะเนย์ เพิ่มทรัพย์ เกษตรจังหวัด

กำแพงเพชร ในสมัยนั้น เป็นผู้เสนอโครงการ โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อส่งเสริมการขายกล้วยไข่ เพราะช่วงเดือนกันยายนถึงตุลาคมเป็นช่วงที่มีผลผลิตออกมากที่สุดกิจกรรม ในงานประกอบด้วย การทำบุญการทำบุญตักบาตรการประกวดขบวนรถที่ตกแต่งด้วยกล้วยไข่เป็นหลัก ประกวดธิดากล้วยไข่, การประกวดกล้วยไข่, การจำหน่ายกล้วยไข่, การแข่งกวนกระยาสารท

เพื่อให้การ จัดงานเป็นที่รู้จักกันมากขึ้น จังหวัดกำแพงเพชรจึงได้ประสานงาน กับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยร่วมกันจัดงาน การแสดงแสงเสียงในโบราณสถานบริเวณวัด มหาธาตุ และ วัดพระแก้ว ต่อมาในปี 2526 มีการ เปลี่ยนชื่องานจากงาน "วันกล้วยไข่เมืองกำแพง" เป็นงาน " วันสารทไทยกล้วยไข่เมืองกำแพง" เพื่อให้สอดคล้องกับกิจกรรมศาสนา เนื่องจากในช่วง เดือน กันยายนถึงตุลาคม ชาวพุทธจะนิยมทำ บุญเดือน 10 หรือที่ เรียกว่า "สารทไทย" ซึ่งเป็นงาน ที่ ทำกันในช่วง วันแรม 15 ค่ำ เดือน 10ตามจันทรคติ ในช่วงดังกล่าวผลไม้ชนิดอื่นๆ ไม่ค่อยมีเมื่อมี งานบุญต่างที่มีการทำบุญตักบาตรไม่ว่าจะเป็งานสารทไทย ทอดผ้าป่า สลากภัต หรืองานบุญอื่น ก็จะใช้กล้วยไข่เป็นผลไม้และนิยมทำกระยาสารท เป็นของหวานต่อมา คณะกรรมการระดับจังหวัด ได้กำหนดให้กล้วยไข่เป็นผลไม้ประจำจังหวัดกำแพงเพชร เพราะในแต่ละปีกล้วย ไข่ทำรายได้ให้ จังหวัดกำแพงเพชร ประมาณ 200 - 300 ล้านบาท และงานสารทไทยกล้วยไข่เมืองกำแพง ก็ได้จัด ติดต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน

3. งานเทศกาลกินกล้วยเดี่ยว เทียวเมืองกำแพงเพชร

ช่วงก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 กล้วยเดี่ยวเริ่มเข้ามามีบทบาทสำคัญแทนข้าว ของคนไทย มาเฟื่องฟูสุดขีดในสมัย จอมพล ป. พิบูลสงครามได้ขอให้คนไทยกินกล้วยเดี่ยวบางมือ จังหวัดกำแพงเพชร เท่าที่สืบทราบใน มีร้านที่มีชื่อเสียง คือ ร้านเจ๊กเท่ง ร้านเจ๊กฮ้อ ร้านเจ๊กเซียง จากคำบอกเล่าของ อ.สุมาลี หรั่งประเสริฐ บุตรนายตั้งหยงเซียง (ร้านเจ๊กเซียง) มาจากเมืองชัวเถา ตั้งแต่ปี 2475 ได้ยึดอาชีพขายกล้วยเดี่ยวมาตลอด สมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 กิจการขายกล้วยเดี่ยว ร่ำรวยมากเพราะขายให้ทหารญี่ปุ่นที่เข้ามาในกำแพงเพชร ต่อมาบรรดาลูกๆ ได้สืบทอดขาย กล้วยเดี่ยวพะหมี่ถึง 4 ร้านคือ ร้านบะหมี่ซากังราว, ร้านบะหมี่เซียง, ร้านเซ็งบะหมี่, ร้านฮู้ด รสเด็ด ซึ่งทั้ง 4 ร้านได้ทำกิจการขายกล้วยเดี่ยวสืบกันมานับ 70 ปีจังหวัดกำแพงเพชร หรือ "เมืองซากังราว" เป็นเมืองที่มีแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ที่ได้รับการขึ้นทะเบียนจาก UNESCO เป็น มรดก โลก คือ อุทยานประวัติศาสตร์กำแพงเพชร และแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่ได้รับความนิยมจาก นักท่องเที่ยวโดยทั่วไป อย่างต่อเนื่อง เช่น ช่องเย็น อุทยานแห่งชาติแม่วงก์ น้ำตกคลองลาน อุทยานแห่งชาติคลองลาน และน้ำตกเต่าดำ อุทยาแห่งชาติคลองวังเจ้า นอกจากแหล่งท่องเที่ยว ทางธรรมชาติและประวัติศาสตร์แล้ว อีกเรื่องที่สำคัญสำหรับการเดินทางอย่างยิ่ง คือ อาหารการกิน

หอการค้าจังหวัดกำแพงเพชร โดยการสนับสนุนของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จึงได้จัดงานเทศกาลกินก๋วยเตี๋ยวเที่ยวเมืองกำแพงเพชร เนื่องจากก๋วยเตี๋ยวเป็นอาหารจานด่วนยอดนิยมของคนกำแพงเพชร ทั้งก๋วยเตี๋ยวไก่ ก๋วยเตี๋ยวโบราณ และผัดไท ทางจังหวัดจึงได้จัดงานดังกล่าวขึ้นเป็นประจำทุกปีระหว่างวันที่ 1-3 ธันวาคม มีการออกร้านก๋วยเตี๋ยวลดราคาที่ยืนชื่อ ให้ประชาชนและนักท่องเที่ยวเลือกได้ตามใจชอบกิจกรรม ในงานประกอบด้วยการออกร้านที่ยืนชื่อของจังหวัด นำอาหารพื้นเมือง และสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ มาร่วมออกร้านจำหน่ายให้นักท่องเที่ยวได้ลองลิ้มชิมรสกันอย่างมากมาย นอกจากนี้ยังมีสถานที่ท่องเที่ยวที่สามารถไปเยือนได้ในระยะทางที่ไม่ไกล จากบริเวณงาน ณ ลานวัฒนธรรมสิริกิติ์อุทยานริมแม่น้ำปิง อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร

14) การละเล่นพื้นบ้านของจังหวัดกำแพงเพชร

สำนักงานจังหวัดกำแพงเพชร (2529 : 15-16) กล่าวถึงการละเล่นพื้นบ้านที่ปรากฏในประเพณีของเมืองกำแพงเพชรไว้ว่า จากการสำรวจประเพณีการละเล่นต่างๆ ทุกตำบลในจังหวัดปรากฏว่ามีการละเล่นพื้นเมืองดั้งเดิมและการละเล่นในปัจจุบันที่ยังคงมีการละเล่นอยู่บ้าง ดังนี้ การละเล่นพื้นบ้าน ได้แก่ การเล่นระบำ ลูกชวง แม่ศรี คล่องช้าง มอญซ่อนผ้า การละเล่นที่มีอยู่ทั่วไปเหมือนกับที่อื่น ได้แก่ ลิเก รำวง หมอลำ เพลงฉ่อย การละเล่นพื้นบ้านของชาวจังหวัดทั้งที่เคยเล่นกันมาในอดีต และที่เล่นกันอยู่ในปัจจุบันนั้นนิยมเล่นกันในวันตรุษสงกรานต์ คือสิ้นเดือน 5 เริ่มเล่นก่อนสิ้นเดือนจนถึงขึ้นเดือนใหม่เล่นในช่วงเวลาเย็นและเวลากลางคืน ในสมัยก่อนนี้เล่นกัน 3 วัน 3 คืน บางแห่งถึง 7 วัน 7 คืนก็มี

สภาวัฒนธรรมจังหวัดกำแพงเพชร (2544 : 1) กล่าวว่า จังหวัดกำแพงเพชร เป็นเมืองที่มีอายุกว่า 1,500 ปี และมีชุมชนโบราณที่อยู่สืบทอดภูมิปัญญาของชุมชนมายาวนานกว่า 500 ปี มีจำนวน 2 ชุมชน คือ

1. ชุมชนโบราณนครชุม อยู่ในเขตอำเภอเมืองกำแพงเพชร ห่างจากตัวเมืองกำแพงเพชร เพียงแค่คนละฝั่งแม่น้ำปิงในทิศตะวันตก

2. ชุมชนโบราณเมืองไตรตรึงษ์ เป็นชุมชนโบราณที่สืบทอดมาตั้งแต่สมัยอยุธยาวัฒนธรรมประเพณี ยังสามารถสืบค้นได้อย่างชัดเจน ตั้งอยู่ห่างจากเมืองนครชุมประมาณ 12 กิโลเมตร ชุมชนโบราณทั้ง 2 ชุมชน ประชาชนมีวิถีชีวิตที่น่าสนใจ แม้จะเป็นชุมชนเมืองแต่สามารถรักษาวัฒนธรรมและประเพณีไว้ได้อย่างเหนียวแน่น โดยที่ชุมชนโบราณไตรตรึงษ์ได้มีการสืบทอดการแสดงพื้นบ้านไว้จนถึงปัจจุบันถึง 4 ประเภทได้แก่

2.1 รำคล้องช้างหรือระบำคล้องช้าง เป็นการละเล่นพื้นบ้านของจังหวัด กำแพงเพชร ของชุมชน 2 ชุมชนคือชุมชนโบราณนครชุม และชุมชนโบราณเมืองไตรตรึงษ์ เป็นการละเล่นพื้นบ้านที่เหมาะสมจะเผยแพร่ให้กับชนรุ่นหลังได้เห็นถึงความเป็นมาและเป็นชีวิตความเป็นอยู่ในอดีต จากการแสดงออกของการละเล่นพื้นบ้านที่หลากหลาย เป็นการละเล่นที่เก่าแก่ของ ตำบลนครชุม จังหวัดกำแพงเพชร การละเล่นได้ดัดแปลงการคล้องช้างลากไม้มาแสดงช้างใน เทศกาลสงกรานต์ การทำบุญกลางบ้าน เพื่อหนุ่มสาวได้มีโอกาสพบปะกัน เป็นการละเล่นพื้นบ้าน ซึ่งเลียนแบบวิถีชาวชนบทในการจับช้างหรือคล้องช้าง มาใช้งาน

2.2 ระบำ.ไก่ เป็นการแสดงชุดใหญ่ที่สืบทอดกันมานับร้อยปี บุคคลที่ควร กล่าวถึงคือ แม่เสนอ สิทธิ เป็นผู้สืบทอดงานวัฒนธรรมสำคัญนี้ สู่ประชาชน บ้านวังพระธาตุ และ นำภูมิใจที่อาจารย์สุขศรี สิทธิ ลูกสาวของคุณแม่เสนอ ได้ร่วมถ่ายทอดเจตนารมณ์ ทางวัฒนธรรม ของคุณแม่ไว้ทั้งสิ้น เพลงพื้นบ้านระบำ ก.ไก่ไม่สูญจากบ้านวังพระธาตุอย่างแน่นอน ระบำ.ไก่ ดัดแปลงมาจากเพลงกลางบ้าน ที่เดิมมีเนื้อหาบทร้องเป็นการโต้ตอบ เกี่ยวกับพาราสิ ระหว่างชาย หญิง เป็นการด้นสดๆ เมื่อมีการเรียน การสอนในโรงเรียน คงมีผู้รู้แต่บท ระบำ.ไก่ ให้นักเรียน เรียนได้อย่างไพเราะและกลมกลืนอย่างที่สุดระบำ.ไก่ แสดงให้เห็นถึงสภาพสังคมและวัฒนธรรม ของบ้านวังพระธาตุ อย่างเด่นชัดมีบทไหว้ครู ที่ตรงตามแบบฉบับ ของการแสดงพื้นบ้าน ว่า ก่อน เล่นระบำ.ไก่ นั้นต้องไหว้ครูก่อน เพราะจะต้องมีครูฝึกสอนจึงจะมาเล่นได้ ขอไหว้พระครูสูงสุด คือ องค์พระพุทธรูป พระธรรม อีกทั้งสงฆ์ ชี้นำ ทางสติ ทั้งครูร้อง ครูรำ ที่ท่านดั่งมากล่าว ลูกขอกราบ ไหว้วอน ซึ่งพระคุณทั้งหลาย ลูกจะร้องจะรำ ขออย่าให้ขัดข้อง ขอให้พระคุณทั้งผองจงช่วยอวยชัย แล้วนำตัวอักษรทั้ง 44 ตัว มาร้อยเรียงได้อย่างไพเราะ ได้ตอบกันจนครบตัวอักษร อย่างไพเราะ เป็นภูมิปัญญาไทย ภูมิปัญญาวังพระธาตุอย่าง น่าสนใจเป็นที่สุด

2.3 รำโทนเขาทอง เป็นการแสดงพื้นบ้านที่พัฒนา มาจากรำวงกลางบ้าน เป็นการละเล่นทางวัฒนธรรมของประชาชนในภาคกลาง เริ่มในสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 รัฐบาล ของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ในยุคชาตินิยม ได้สนับสนุนการรำโทน โดยมีการแต่งเพลง รำโทนขึ้น ตามท้องถิ่นต่างๆ ทั่วภาคกลาง เนื้อเพลงบรรยายความรักท้องถิ่น ความเข้าใจในท้องถิ่น สอดแทรก วัฒนธรรมประเพณี เข้าไว้อย่างลึกซึ้ง ประชาชน นำเนื้อร้องมาใส่ทำรำ เน้นความสนุกสนาน และ การแสดงออกที่เป็นธรรมชาติของสังคมเป็นหลัก

2.4 รำวงพื้นบ้าน บ้านวังพระธาตุ ตำบลไตรตรึงษ์ รำวงพื้นบ้านของไทย มีวิวัฒนาการมาจาก เพลงพื้นบ้านของไทย ไม่มีทำรำที่ชัดเจนตายตัวหรือแน่นอน ชาวบ้าน จะประดิษฐ์ทำรำกันเอง เป็นภูมิปัญญาเฉพาะถิ่น เนื้อเพลงจะบอกความเป็นคนไทย และปลุกใจให้

รักชาติ ให้เข้าใจในชาติไทย และจงรักภักดีต่อชาติไทย และสอนให้หญิงไทยรักนวลสงวนตัว ให้ชายไทย มีศีลธรรมและวัฒนธรรมอันดีงามประจำใจ รำวงพื้นบ้านของไทย มีวิวัฒนาการมาจาก เพลงพื้นบ้านของไทย ไม่มีท่ารำที่ชัดเจนตายตัวหรือแน่นอน ชาวบ้านจะประดิษฐ์ท่ารำกันเอง เป็นภูมิปัญญาเฉพาะถิ่น เพลงรำวง เริ่มฟื้นฟู ในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี ในช่วง ปีพุทธศักราช 2485- 2500 ได้ดำเนินการ สร้างลัทธิชาตินิยม ขึ้นในชนชาติไทย โดยนำรำวง พื้นบ้านภูมิปัญญาดั้งเดิม มาใส่เนื้อร้อง ให้คนไทย มีคุณสมบัติชาตินิยม ขึ้น เนื้อเพลงจะบอก ความเป็นคนไทย และปลุกใจให้รักชาติ ให้เข้าใจในชาติไทย และจงรักภักดีต่อชาติไทย และสอนให้ หญิงไทยรักนวลสงวนตัว ให้ชายไทย มีศีลธรรมและวัฒนธรรมอันดีงามประจำใจ เช่น เพลงเคราพ ริง ได้ปลุกใจให้ประชาชน รักชาติ และกล่าวถึงนายควง อภัยวงศ์ มารั้งตำแหน่งนายกรัฐมนตรี แทน จอมพล ป.พิบูลสงคราม เมื่อปีพุทธศักราช 2489 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล สิ้นพระชนม์ กะทันหัน มีพระชนมายุ เพียง 20 พรรษา มีการแต่งเพลง อานันทมหิดล เพื่อไว้อาลัย พระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 8 ขึ้น ด้วยเพลงที่ไพเราะ และง่าย ๆ เพื่อบอกถึงความรักและ ความอาลัยต่อพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล

2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

อชญา มีภู (2556 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง รำโจ่ง ตำบลท่าโรง อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ การศึกษาพบว่า รำโจ่งเกิดขึ้นมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา ซึ่งในสมัยนั้น ชาวเมืองวิเชียรบุรีมักติดต่อกับชาวกรุงศรีอยุธยา จึงได้รับวัฒนธรรมด้านดนตรี ประเภท กลองโทน ซ้องโหม่ง รวมทั้งท่วงท่ารำจากการละเล่นรำวง หรือรำโทนมาด้วย แล้วคิดดัดแปลง ท่วงท่ารำใหม่ตามภูมิปัญญาประยุกต์เข้ากับการดำเนินชีวิตประจำวันของตน

รำโจ่ง มีท่ารำง่าย ๆ รำท่าซ้ำ ๆ มีกระบวนท่ารำ 1 ท่า เท่านั้น เพลงรำโจ่งไม่มีเนื้อ เพลงท่ารำเลียนแบบมาจากท่าธรรมชาติในการดำเนินชีวิตประจำวันคือ ท่าย่างก้าว ท่าต้อนวัว และท่าไล่วัว

รูปแบบและขั้นตอนของการละเล่นรำโจ่ง เริ่มด้วยการไหว้ครู การละเล่นรำโจ่งแบ่งผู้เล่น ออกเป็น 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายชายและฝ่ายหญิง สมมุติให้ฝ่ายชายเป็นวัว ฝ่ายหญิงเป็นคนต้อนวัว ฝ่ายหญิงจะต้อนฝ่ายชายออกมาทีละคน ในขณะที่ต้อนฝ่ายชายอยู่นั้น โทนตีดัง “ครึม ครึม ครึม” เมื่อต้อนฝ่ายชายได้แล้ว ฝ่ายหญิงจะควบคุมไว้ แล้วไปต้อนฝ่ายชายคนต่อไปจนหมด แล้วจึงชวนกันออกมารำ ท่ารำเคลื่อนไหวในลักษณะเป็นวงกลม 2 วง ไปทิศทางทวนเข็มนาฬิกา

คือ วงกลมในและวงกลมรอบนอก โดยฝ่ายหญิงจะรำในวงกลมรอบนอก ฝ่ายชายรำอยู่ในวงกลมรอบในท่าที่เหมือนถุกล้อมคอก ท่ารำจะเปลี่ยนไปตามจังหวะการตีของกลองโทน

การแต่งกายของผู้เล่นรำโจ่งในปัจจุบันเป็นการปรับปรุงขึ้นใหม่เพื่อความสวยงามและความเหมาะสมกับการแสดงแต่ยังคงความเป็นเอกลักษณ์ของความเป็นพื้นบ้านไว้ คือ ผู้หญิงนุ่งโจ่งกระเบน สวมเสื้อคอกลมแขนกระบอกสีสันสดใสและหม้อสไบ ผู้ชายนุ่งโจ่งกระเบน สวมเสื้อคอกลมแขนสั้นสีสันสดใสและผ้าคาดเอว

บทบาทหน้าที่ของการละเล่นรำโจ่งนั้น เป็นสัญลักษณ์ของความอุดมสมบูรณ์ ความสนุกสนานรื่นเริง ในวิถีชีวิตสังคมเกษตร

กฤษณา คงยิ้ม (2539 : 69) ได้วิจัยเรื่องการวิเคราะห์เพลงประกอบการละเล่นเพลงพื้นบ้านจากตำบลเขาทอง อำเภอพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์ จากการศึกษาพบว่าเพลงประกอบการละเล่นพื้นบ้านจากตำบลเขาทองส่วนใหญ่เป็นเพลงที่ใช้ในเทศกาลสงกรานต์ เนื่องจากสภาพทางสังคมในชนบทไม่มีสิ่งบันเทิง เพลงที่เล่นในเทศกาลมักเป็นเพลงที่อาศัยปฏิภาณไหวพริบในการโต้ตอบระหว่างชายหญิง และมักพบเนื้อหาเป็นถ้อยคำสองแง่สองง่ามเพื่อให้เกิดความสนุกสนาน รูปแบบและลักษณะการละเล่นพื้นบ้านของเขาทองมักมีรูปแบบง่าย ๆ วิธีเล่นไม่ซับซ้อนและใช้คนจำนวนมากในการเล่น เปิดโอกาสให้คนจำนวนมากมีส่วนร่วมในการแสดงออก เช่น ช่วยร้องเพลงประกอบช่วยเป็นลูกคู่รวมทั้งปรบมือให้จังหวะ

ปาริชาติ ลาจันนนท์. (2555 : บทคัดย่อ) ผลการศึกษาพบว่าปัจจุบันมีการแสดงรำโทน ที่มีรูปแบบการรำโดยผู้แสดงจะออกมายืนกันเป็นแถวหน้ากระดานสลับพื้นปลาซึ่งรูปแบบการแสดงรำโทนในลักษณะนี้หลายแห่ง เช่น จังหวัดพิษณุโลก จังหวัดสุโขทัยและจังหวัดอ่างทอง ประวัติความเป็นมาของรำโทนมรดกการพัฒนาจากการร้องเล่นกันของชุมชนในท้องถิ่นหรือทหารที่มาตั้งรกรากที่ตำบลท่าพลร่วมกันร้องรำเพื่อแสดงถึงความสามัคคีและสร้างความสนุกสนานให้แก่ชุมชน การรำโทนได้รับความนิยมมากในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงครามในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 จากการศึกษาสามารถรวบรวมเพลงได้ทั้งหมด 49 เพลง มีเพลงที่สามารถนำมาวิเคราะห์ท่ารำได้ 6 เพลง ไม่สามารถวิเคราะห์ได้เนื่องจากใช้ท่ารำที่มีการใช้มือและแขนวาดไปทางซ้ายและขวามีทั้งหมด 8 เพลง เพลงที่เหลือ 35 เพลง นั้นใช้ร้องเล่นกันอย่างสนุกสนานในช่วงเทศกาลสงกรานต์ การแต่งกายมี 3 แบบ เครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดงประกอบด้วยโทน โหม่ง โอกาสที่ใช้แสดงในงานรื่นเริง งานดอกไม้ฉนวนบาน งานแห่เทียน-เข้าพรรษา งานที่เชิญไปแสดงสถานที่อื่น ๆ เป็นบางครั้งและงานที่มีการจ้างให้ไปแสดง

จุไร นกปี (2553 : บทคัดย่อ) ผลการศึกษาพบว่า เพลงรำโทนเป็นการละเล่นพื้นบ้านที่มีการสืบทอดจตุตถกันมาในอดีตมีเพลงรำโทน ที่ใช้ร้องเล่นกันอยู่จำนวนมาก แต่ที่ยังจดจำได้อยู่ในปัจจุบันมีจำนวน 10 เพลง ได้แก่ เพลงสายน้ำแม่ปิง เพลงนั่งอยู่ริมฝั่งธาร เพลงดอกกุหลาบ เพลงดอกบัวไทย เพลง ซากังราว เพลงชั้นเดินตามหาคู่ เพลงหงส์ เพลงกำแพง เมืองทอง เพลงช่อมะปรางปิง เพลง ลูกสาวใคร และไม่ปรากฏหลักฐานที่มาของเพลงรำโทน

ผลการศึกษารูปแบบ ลักษณะทางดนตรีของเพลงรำโทนพบว่า รูปแบบของทำนองเพลงมีลักษณะเป็นเพลงท่อนเดียว โดยทำนองเพลงและบทร้อง มีความยาวเท่ากันใช้กลุ่มเสียงใกล้เคียงกันทุกเพลง ในทางเมเจอร์ (Major) อัตราจังหวะ 2/4 มีลักษณะเร็วกระชับ ทำให้เกิดความสนุกสนานในด้านความบันเทิง ภาพสะท้อนของเพลงรำโทนมีลักษณะการชื่นชมความงามของกำแพงเมือง ความงามของดอกบัว ดอกกุหลาบ ดอกมะปรางความงามของเจดีย์ การเกี่ยวพาราศีและการหยอกล้อของหนุ่มสาว

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษา

จังหวัดกำแพงเพชร เป็นการศึกษาวิจัยทางมานุษยวิทยาแบบพรรณนาวิเคราะห์ โดยใช้ระเบียบวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ศึกษาได้รวบรวมข้อมูลในลักษณะของการผสมผสานการศึกษาจากเอกสาร (Documentary Research) และการศึกษาภาคสนาม (Field Research) โดยดำเนินการดังต่อไปนี้

3.1 วิธีดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้เก็บข้อมูล 2 ประเภท ได้แก่ ข้อมูลเอกสาร (ข้อมูลทุติยภูมิ) และข้อมูลภาคสนาม (ข้อมูลปฐมภูมิ)

3.1.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร

ผู้ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ข้อมูลทั่วไปของตำบลไตรตรัง จังหวัดกำแพงเพชร เอกสารเกี่ยวกับแนวคิดทางมานุษยวิทยา เอกสารเกี่ยวกับประเพณีและวัฒนธรรม เอกสารเกี่ยวกับศิลปะการแสดงพื้นบ้านทั้งในส่วนของดนตรีและนาฏศิลป์ วัตถุประสงค์การเล่นรำไท่นเขาทอง ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับนาฏศิลป์และดนตรีพื้นบ้าน ภูมิปัญญาพื้นบ้าน บทบาทหน้าที่ของศิลปะการแสดงที่มีต่อชุมชนและสังคม จากแหล่งข้อมูลดังนี้

- 1) สำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยนเรศวร
- 2) สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
- 3) ห้องหนังสือคริสโตเฟอร์ แอล ดอลลี คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร
- 4) ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดกำแพงเพชร
- 5) การสืบค้นผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เช่น ThaiLIS

3.1.2 การเก็บข้อมูลภาคสนาม

ผู้ศึกษา ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามด้วยการสัมภาษณ์บุคคลด้วยแบบสัมภาษณ์(แบบเป็นทางการ) ที่สร้างขึ้นด้วยการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม โดยคำนึงถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัยเป็นสำคัญภายใต้กรอบแนวคิดที่กำหนดไว้ มีรายละเอียดดังนี้

- 1) สัมภาษณ์บุคคลข้อมูล โดยจำแนกผู้ให้ข้อมูลพื้นที่ภาคสนามไว้ 2 ลักษณะ ได้แก่ กลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำนวน 5 คน กลุ่มผู้ถ่ายทอด จำนวน 6 คน รวมทั้งสิ้น 11 คน ดังนี้

1.1) สัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำนวน 5 คน โดยผู้วิจัยได้กำหนดคุณสมบัติ ดังนี้ ผู้ให้ข้อมูลเป็นบุคคลที่อาศัยอยู่ในชุมชนไตรตรึงษ์ไม่ต่ำกว่า 15 ปี และมีความรู้เกี่ยวกับ ประวัติความเป็นมา องค์ประกอบของการละเล่นรำโทนเขาทอง ตำบลไตรตรึงษ์ อำเภอเมือง กำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร ได้แก่

1) นางนาม	เผือกคล้าย	อายุ 72 ปี	หัวหน้ากลุ่มผู้อนุรักษ์การแสดง
พื้นบ้านตำบลไตรตรึงษ์/แม่เพลง
2) นายชด	เผือกคล้าย	อายุ 78 ปี	หัวหน้ากลุ่มผู้อนุรักษ์การแสดง
พื้นบ้านตำบลไตรตรึงษ์/พ่อเพลง/
นักดนตรี
3) นางเจน	สินธุพรม	อายุ 82 ปี	ผู้อนุรักษ์การแสดงพื้นบ้านตำบล
ไตรตรึงษ์
4) นางนิชรา	พรมประไพ	อายุ 54 ปี	ครูวิทยฐานะชำนาญการพิเศษ
โรงเรียนวชิรปราการวิทยาคม
5) นางมาลี	เพชรพิพัฒน์	อายุ 52 ปี	ครูวิทยฐานะชำนาญการพิเศษ
โรงเรียนวัดคูยาง

1.2) กลุ่มผู้ถ่ายทอด จำนวน 6 คน คุณสมบัติของกลุ่มผู้ถ่ายทอด มีความชำนาญและมีประสบการณ์ในการแสดงตลอดจนถ่ายทอดการละเล่นรำโทนเขาทอง ตำบลไตรตรึงษ์ อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชรมากกว่า 10 ครั้ง ได้แก่

1) นายจีน	ทับทิมศรี	อายุ 65 ปี	ผู้แสดง
2) นางละออง	มีประดิษฐ์	อายุ 70 ปี	ผู้แสดง
3) นางแจ่ม	ทับทิมสี	อายุ 66 ปี	ผู้แสดง
4) นายทิ้ง	เข้มเพชร	อายุ 84 ปี	ผู้แสดง
5) นางวันทนา	สินธุพรม	อายุ 56 ปี	ผู้แสดง
6) นายจำลอง	ทับทิมศรี	อายุ 60 ปี	ผู้แสดง

นอกจากผู้ให้ข้อมูลข้างต้น ยังมีบุคคลแวดล้อมอื่นๆ ซึ่งเป็นชาวบ้านในสาขาอาชีพต่างๆ ในเขตตำบลไตรตรึงษ์ อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร ที่รู้จักและได้เคยสัมผัสกับการละเล่นรำโทนเขาทอง ในโอกาสที่แตกต่างกันไปทางสังคมทั้งโดยตรงและทางอ้อม

2) การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม

การสังเกตแบบมีส่วนร่วมผู้วิจัยให้ความสำคัญโดยการรับการถ่ายทอดฝึกปฏิบัติการละเล่นรำโทนเขาทอง ตำบลไตรตรึงษ์ อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร จากวิทยากร(นางนาม เพื่อกคล้าย) ซึ่งเป็นผู้ริเริ่มนำการละเล่นรำโทนเขาทองเข้ามาสู่ตำบลไตรตรึงษ์และเป็นผู้ที่มีความชำนาญในการแสดง เพื่อศึกษากระบวนการรำของการละเล่นรำโทนเป็นสำคัญ รวมไปถึงองค์ประกอบอื่นๆที่เกี่ยวกับการละเล่นรำโทนเขาทองตามลำดับ

การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม ผู้วิจัยชมการแสดงในฐานะของผู้ชมจากสถานที่จริงที่เกิดขึ้นในชุมชนของตำบลไตรตรึงษ์ อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร ได้แก่ งานเทศกาลสงกรานต์และงานประเพณีที่สำคัญของจังหวัดกำแพงเพชร ได้แก่ งานประเพณีนบพระเล่นเพลง รวมถึงศึกษาจากเทปบันทึกภาพและเสียงเพื่อศึกษาองค์ประกอบของการรำ บทบาทหน้าที่ทางสังคมที่ปรากฏในปัจจุบัน ตลอดจนเพื่อไว้ตรวจสอบข้อมูลในประเด็นที่เกี่ยวข้องต่อไป

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เป็นเครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูลจากการแสดงจริงในโอกาสต่าง ๆ จากการละเล่นรำโทนเขาทอง ตำบลไตรตรึงษ์ อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร ดังนี้

- 3.2.1 วัสดุสำนักงาน ได้แก่ สมุดบันทึก ปากกา ดินสอ ยางลบ ตลับเมตร
- 3.2.2. โสตทัศนอุปกรณ์ ได้แก่ กล้องถ่ายรูป กล้องบันทึกภาพเคลื่อนไหว โทรศัพท์มือถือ เครื่องบันทึกเสียงและคอมพิวเตอร์(โน้ตบุ๊ก)
- 3.1.3. แบบสัมภาษณ์(แบบเป็นทางการ) ประกอบการศึกษาวิจัยที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้น

3.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่างๆ โดยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และจากการสังเกต รวมไปถึงเทปบันทึกภาพและเสียงมาจัดกระทำเป็นหมวดหมู่อย่างเป็นระบบ และวิเคราะห์ตามแนวคิดทฤษฎี เรียบเรียงผลการศึกษาตามลำดับ ดังนี้

- ประวัติความเป็นมาและองค์ประกอบของการแสดงผู้ศึกษาใช้ทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมของสมิท (G. Elliot Smith)
- กระบวนท่าจำผู้ศึกษาใช้แนวคิด ทฤษฎีแผนภูมิดนตรีและนาฏศิลป์ของประทีปนักปี
- บทบาทของการละเล่นรำไท่นเขาทองที่มีต่อชาวบ้านในตำบลไทรตรึงษ์ อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร ผู้ศึกษาใช้ทฤษฎีหน้าที่นิยมของแรดคลิฟฟ์-บราวน์ (A.R. Radcliffe-Brown, 1881-1942) และมาลินอฟสกี (Bronislaw Malinowski, 1884-1942)

3.4 การนำเสนอข้อมูล

การศึกษาเรื่อง : รำไท่นเขาทอง ตำบลไทรตรึงษ์ อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร รายงานโดยใช้วิธีแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) โดยประมวลข้อมูลจากเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และรวบรวมข้อมูลภาคสนาม จากการสังเกต การสัมภาษณ์ มาศึกษาวิเคราะห์ตามจุดมุ่งหมายและประเด็นที่กำหนดไว้ในขอบเขตด้านเนื้อหา ซึ่งแบ่งข้อมูลออกเป็น 5 บท ดังนี้

บทที่ 1 บทนำ

นำเสนอความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา จุดมุ่งหมายของการศึกษา กรอบแนวคิดที่ใช้ในงานวิจัย ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ ขอบเขตของงานวิจัย ข้อตกลงเบื้องต้น นิยามศัพท์เฉพาะ

บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ศึกษาบริบทสำคัญต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง อันก่อให้เกิดประโยชน์แก่การศึกษา ได้แก่ แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในงานวิจัย เอกสารที่เกี่ยวข้อง งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

นำเสนอระเบียบวิธีการศึกษา เพื่ออธิบายขั้นตอนและกระบวนการ ที่ผู้วิจัยนำมาใช้ในการศึกษาค้นคว้า ประกอบด้วย วิธีดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และการนำเสนอข้อมูล

บทที่ 4 รำไท่นเขาทอง ตำบลไทรตรึงษ์ อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร

จัดกระทำข้อมูลเพื่อวิเคราะห์ และเสนอข้อมูลปฐมภูมิจากการลงพื้นที่ภาคสนามซึ่งได้มาจากการสังเกตและการสัมภาษณ์เป็นสำคัญ ประกอบด้วย ประวัติความเป็นมา องค์ประกอบของการละเล่นรำไท่นเขาทองและบทบาทหน้าที่ของการละเล่นรำไท่นเขาทองที่มีต่อชาวบ้านในตำบลไทรตรึงษ์ อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร รวมไปถึงสภาพทางสังคมวัฒนธรรมที่มีผลกระทบต่อการเล่นรำไท่นเขาทอง

บทที่ 5 การวิเคราะห์กระบวนการรำโทนเขาทอง ตำบลไทรตรีงษ์ จังหวัดกำแพงเพชร
 การวิเคราะห์กระบวนการรำโทนเขาทอง โดยผู้ศึกษาคัดเลือกเพลงที่มีการใช้
 แสดงจริงในการแสดงที่มีขึ้นระหว่างทำการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยเลือกเพลงจำนวนทั้งหมด 3
 เพลง ที่ผู้ให้ข้อมูลนำไปแสดงบ่อยครั้งที่สุด มาทำการวิเคราะห์ โดยใช้แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการ
 รำใช้บทและการตีบท แนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีแผนภูมิดนตรีและนาฏศิลป์ของประทีปนักปี

บทที่ 6 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

เป็นการสรุปความคิดรวบยอดและองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาประกอบกับให้
 ข้อเสนอแนะซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาเรื่องเดียวกันซึ่งสามารถนำมาเทียบเคียงให้เกิดองค์
 ความรู้ใหม่ ตลอดจนก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการศึกษาในอนาคตต่อไป

บทที่ 4

รำโทนเขาทอง ตำบลไทรตรีงษ์ จังหวัดกำแพงเพชร

จากการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลปฐมภูมิด้วยระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยนำเสนอข้อมูลที่ สำคัญในประเด็นเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาและองค์ประกอบของการแสดง กระบวนการ ร่ายรำ และบทบาทหน้าที่ของการละเล่นรำโทนเขาทอง ตำบลไทรตรีงษ์ อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร ได้ตามลำดับ ดังนี้

4.1 ประวัติความเป็นมา

รำโทนเขาทอง ตำบลไทรตรีงษ์ อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร เป็นตำบลหนึ่งที่มีปรากฏการณ์การแสดงรำโทนเพียงตำบลเดียวในปัจจุบันโดยเป็นการแสดงของกลุ่ม ผู้สูงอายุ มีประวัติความเป็นมาในการแสดง ดังนี้

ตำบลไทรตรีงษ์ เป็นสังคมเกษตร ชาวบ้านอาศัยอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัวขยายประกอบ อาชีพทำนาทำไร่เป็นส่วนใหญ่ มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกัน ดังนั้นไม่ว่าจะเป็นการทำงาน ความเป็นอยู่ หรืองานบุญทางศาสนา ชาวบ้านก็มักรวมกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมร่วมกันเสมอ โดยใช้ วิธีผลัดกันเอาแรง เรียกว่า ลงแขก เริ่มตั้งแต่การดำนา การเกี่ยวข้าว และการนวดข้าวจนกว่าจะ เสร็จในระหว่างการทำงานจึงต้องผ่อนคลายความเหน็ดเหนื่อยลงบ้าง เช่น อาจเปล่งเสียงร้อง พร้อมๆ กัน เพื่อให้เกิดความพร้อมเพรียงและจังหวะในการทำงาน ต่อมาอาจเพิ่มทำนองในการร้อง จึงเกิดเป็นเพลงขึ้น ซึ่งมีทั้งการร้องร่วมกันและร้องโต้ตอบกัน

รำโทน เป็นแสดงความรักและความสามัคคีของคนในชุมชน ในช่วงสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม ระหว่างปี พ.ศ. 2483-2485 หรือสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 มีจุดมุ่งหมาย ให้คนไทยรักชาติ รักความเป็นไทย มีสำนึกรักบ้านเกิดดังนั้นในแต่ละชุมชนได้คิดเพลงรำโทนขึ้น ประจำบ้านของตนเอง ที่ชุมชนเขาทองก็เช่นกัน ชาวบ้านได้อพยพมาจาก ตำบลเขาทอง อำเภอ พยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์ ประมาณ 30-40 ปีมาแล้วหรือราวพุทธศักราช 2510 เนื่องจาก สภาพพื้นที่เป็นที่ราบสูง แห้งแล้ง มีน้ำไม่เพียงพอต่อการทำเกษตรกรรม จึงได้ย้ายมาตั้งถิ่นฐาน อยู่ที่ หมู่ 8 บ้านปากดง ตำบลไทรตรีงษ์ อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร หลังวัด ไทรตรีงษารามประมาณ 20 ครอบครั้ว ล้วนเป็นญาติมิตรกันทั้งสิ้น รำโทนเขาทองได้รับการ สืบทอดแบบรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่นหนึ่ง จากการสัมภาษณ์ กลุ่มผู้นักรักเพลงพื้นบ้านรำโทนเขาทอง กล่าวว่ ในอดีตชาวบ้านใช้เวลากลางวันหลังจากที่เสร็จภารกิจประจำวันแล้วมาเล่นรำวงร่วมกัน ที่ลานบ้าน บ้านใดบ้านหนึ่ง ซึ่งเป็นที่รู้กันว่าจะไปเล่นร่วมกันโดยมีต๋องนัดหมาย โดยยกกองไฟ

ที่ลานบ้านแล้วร้องรำเล่นกันไปรอบๆ กองไฟใช้ฉิ่งและรำมะนาลำตัดตีประกอบจังหวะการร้อง ไม่มีกำหนดเวลาของการเล่นที่แน่นอน เวลาเลิกเล่นขึ้นอยู่กับผู้ร้องและผู้รำ บางครั้งเล่นกันจนถึงรุ่งเช้าก็มี ผู้เล่นส่วนใหญ่จะเป็นหนุ่มสาว ในคืนหนึ่งจะเล่นกันหลายบ้าน โดยเฉพาะบ้านที่มีบุตรสาว

เพลงที่ร้องกันส่วนใหญ่ เป็นเพลงสั้นๆมีเนื้อหาเกี่ยวกับธรรมชาติ การเกี่ยวพาราสี ที่แฝงไว้ด้วยภูมิปัญญาไทย แต่มีทำรำที่โดดเด่นแตกต่างจากที่อื่น คือมีการซึบท่า มีท่าทางประกอบ บทเพลง โดยนางนวม เพื่อกคล้าย และนายชด เพื่อกคล้าย สองสามีภรรยาได้สืบทอด และรวบรวมผู้คนตั้งคณะเพลงพื้นบ้านชุมชนเขาทองขึ้นเกือบ 30 ชีวิต เป็นชุมชนที่เข้มแข็ง ประกอบอาชีพทำไร่ทำนา เมื่อว่างจากไร่ นา ก็มาร้องเล่นกันที่ลานบ้าน

4.2 องค์ประกอบของการแสดง

4.2.1 ผู้แสดง

รำโทนเขาทอง ตำบลไตรตรึงษ์ อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร ผู้แสดงส่วนใหญ่เป็นกลุ่มชาวบ้านในท้องถิ่น เป็นการรำหมู่จะมีการร้องรำเป็นคู่ ๆ การแสดงครั้งหนึ่ง ๆ จะแสดงเพียง 6-10 คน และแสดงเพลงละสองเที่ยว เนื่องจากเวลาที่แสดงเป็นข้อจำกัด การกำหนดจำนวนผู้แสดงในอดีตจะไม่กำหนดจำนวนผู้แสดง แต่ปัจจุบันจะดูจากสถานที่เป็นหลัก เช่น หากมีสถานที่กว้างขวาง จะใช้ผู้แสดงจำนวน 10 คู่ (20 คน) หากมีสถานที่จำกัด จะใช้ไม่เกิน 8 คู่ (16 คน) โดยทั่วไปจะใช้ผู้แสดงเป็นผู้แสดงชาย-ผู้แสดงหญิง หรือ ผู้แสดงหญิง-ผู้แสดงหญิง (หากนักแสดงที่เป็นผู้ชายไม่พอก็จะใช้นักแสดงผู้หญิงแต่งตัวเป็นนักแสดงผู้ชายแทน) จำนวนเท่า ๆ กัน แบ่งเป็นพ่อเพลงและแม่เพลงอย่างน้อย 1-2 คน วิธีการคัดเลือกผู้แสดงคือ คัดเลือกคนที่จำบทได้แม่นยำและผู้ที่มีสมาธิมากมีฝีมือและฝีมือร้องเพลง เพื่อให้เกิดความชำนาญ

4.2.2 เครื่องแต่งกาย

จากการศึกษา พบว่า การแต่งกายรำโทนเขาทอง ตำบลไตรตรึงษ์ อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร มีการแต่งกายแบบพื้นบ้านที่ปรับปรุงจากการสวมใส่เสื้อผ้าของชาวบ้านในชีวิตประจำวัน เพื่อให้ดูสวยงามและเหมาะสมในการแสดง มี 2 แบบ คือ

แบบที่ 1 แบบอดีต

ฝ่ายชาย : สวมเสื้อผ้าทอมือสีชาวกอกลม หรือผ้าหลากสี แล้วแต่จะนัดกันใส่ แต่ส่วนใหญ่จะใช้สีเดียวกันเพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อย นุ่งทับด้วยผ้าโจงกระเบนผ้าทอมือใช้ผ้าขาวม้าเป็นผ้ามัดเอว นิยมปะแป้งให้หน้าขาวเป็นนวล สวมสร้อยคอ ห้อยพระเครื่อง

ภาพที่ 4 การแต่งกายของผู้แสดงฝ่ายชายในอดีต
 ที่มา : จุฬารัตน์ เกิดเพ็ง

ฝ่ายหญิง : สวมเสื้อแขนสั้น (แขนกุด) หรือเสื้อปาน้อย คอกลม นุ่งทับ
 ด้วยผ้าโจงกระเบนทอมือ คาดเข็มขัดเงิน แล้วทับด้วยผ้ามัดเอว ส่วนใหญ่จะเป็นผ้าถัก
 ทัดดอกไม้ด้านซ้าย

ภาพที่ 5 การแต่งกายของผู้แสดงฝ่ายหญิงในอดีต
 ที่มา : จุฬารัตน์ เกิดเพ็ง

แบบที่ 2 ปัจจุบัน

ฝ่ายชาย : สวมเสื้อลายดอก คอกกลม แขนสั้น สีสด นุ่งทับด้วยผ้าโจงกระเบนลายไทย ใช้ผ้าขาวม้าหรือผ้าทอมือเป็นผ้ามัดเอว นิยมปะแป้งให้หน้าขาวเป็นลาย สวมสร้อยคอ ห้อยพระเครื่องและนาฬิกา

ภาพที่ 6 การแต่งกายของผู้แสดงฝ่ายชายในปัจจุบัน

ที่มา : จุฬารัตน์ เกิดเพ็ง

ฝ่ายหญิง : สวมเสื้อลายดอก คอกกลม แขนสั้น สีสด นุ่งทับด้วยผ้าโจงกระเบนลายไทย คาดเข็มขัดเงิน แล้วทับด้วยผ้ามัดเอว ใช้ผ้าทอมือหรือผ้าถักเป็นผ้ามัดเอว สร้อยคอที่นำมาเป็นเครื่องประดับ ทำด้วยเงิน หรือลูกปัด

ภาพที่ 7 การแต่งกายของผู้แสดงฝ่ายหญิงในปัจจุบัน

ที่มา : จุฬารัตน์ เกิดเพ็ง

การแต่งกายของพ่อเพลงแม่เพลงในปัจจุบัน

มีลักษณะการแต่งกายเช่นเดียวกับผู้แสดง แต่จะสวมถุงเท้ายาวหรือไม่สวมก็ได้

ภาพที่ 8 การแต่งกายของพ่อเพลงและแม่เพลง

ที่มา : จุฬารัตน์ เกิดเพ็ง

พ่อเพลง: สวมเสื้อลายดอก คอกกลม แขนสั้น สีสด นุ่งทับด้วยผ้าโจงกระเบน ลายไทยหรือสีพื้นก็ได้แล้วแต่โอกาสและความเหมาะสม ใช้ผ้าขาวม้าหรือผ้าทอมือเป็นผ้ามัดเอว นิยมปะแป้งให้หน้าขาวเป็นลาย สวมสร้อยคอ ห้อยพระเครื่องและนาฬิกา และสวมถุงเท้ายาว หรือไม่สวมก็ได้

แม่เพลง : สวมเสื้อลายดอก คอกกลม แขนสั้น สีสด นุ่งทับด้วยผ้าโจงกระเบน ลายไทย คาดเข็มขัดเงิน แล้วทับด้วยผ้ามัดเอว ใช้ผ้าทอมือหรือผ้าถักเป็นผ้ามัดเอว สร้อยคอที่ทำด้วยเงิน หรือลูกปัดและสวมถุงเท้ายาวหรือไม่สวมก็ได้

4.2.3 เครื่องดนตรี

เครื่องดนตรีที่ใช้บรรเลงประกอบการแสดงรำโทนเขาทอง ตำบลไทรตรีงษ์ อำเภอเมือง กำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร เป็นเครื่องดนตรีประเภทตีประกอบจังหวะ 4 ชนิดคือ รำมะนา 2 ใบ ฉิ่ง ฉาบ และกรับ ซึ่งเป็นลักษณะที่แตกต่างจากการรำโทนและรำวงที่อื่นที่ใช้โทนเป็นเครื่องดนตรีหลักในการบรรเลง

ภาพที่ 9 รำมะนา
ที่มา : จุฬารัตน์ เกิดเพ็ง

รำมะนา

รำมะนาเป็นเครื่องดนตรีประเภทตี (เครื่องหนัง) มีขนาดใหญ่ หน้ากว้าง 46 ซม. ตัวรำมะนายาวประมาณ 13 ซม. ขึ้นหนังหน้าเดียว โดยใช้เส้นหวายผ่าซีกโยงระหว่างขอบหน้ากับวงเหล็กซึ่งรองกันใช้เป็นขอบ ของตัวรำมะนา และใช้ลิ้มหลายๆ อันตอกเร่งเสียงระหว่างวงเหล็กกับกันรำมะนา รำมะนาชนิดนี้เข้าใจว่าได้แบบอย่างมาจากชวาและเข้ามาแพร่หลายในสมัยรัชกาลที่ 5 ใช้ประกอบการเล่นลำตัดและลิเกลำตัด ในการประกอบการเล่นรำไท่นเขาทอง นั้น จะใช้รำมะนา 2-3 ลูกก็ได้ โดยให้คนตีนั่งเป็นแถวและเป็นลูกคู่ร้องไปด้วย

เสียงที่เกิดจากการตีรำมะนามี ๒ พยางค์ คือ พรีง และ โจ๊ะ การตีรำมะนาให้ได้เสียง “พรีง” ใช้บริเวณปลายนิ้วตีหรือตีกลงไปบริเวณแผ่นหนังตรงขอบรำมะนาอย่างแรงและเร็ว พร้อมกับยกนิ้วขึ้นจะเกิดเป็นเสียง “พรีง” การตีรำมะนาให้ได้เสียง “โจ๊ะ” ใช้บริเวณปลายนิ้วตีหรือตีกลงไปบริเวณแผ่นหนังตรงกลางแผ่นหนังหน้ารำมะนาอย่างแรงและเร็ว พร้อมกับกอดนิ้วค้ำจะเกิดเป็นเสียง “โจ๊ะ”

จังหวะหน้าทับ

-	-	โจ๊ะ	โจ๊ะ	-	โจ๊ะ	-	พรีง	-	พรีง	-	พรีง	-	พรีง	-	พรีง
---	---	------	------	---	------	---	------	---	------	---	------	---	------	---	------

ภาพที่ 11 ฉิ่ง

ที่มา : จุฬารัตน์ เกิดเพ็ง

ฉิ่ง

ฉิ่ง เป็นเครื่องดนตรีไทยประเภทตี” เป็นเครื่องดนตรีที่สำคัญที่สุดในการคุมจังหวะมีรูปร่างลักษณะคล้าย ถ้วยชา หรือคล้ายๆ กับฝาขนม ครกที่ไม่มีที่จับ ทำด้วยทองเหลือง หล่อหนา ปากผายกลม ฉิ่งคู่หนึ่งจะมี 2 ฝา มีเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 6 ซม. เจาะรูตรงกลางสำหรับ ร้อย เชือกเพื่อถือตีได้สะดวก ที่เรียกว่าฉิ่งคงจะเรียกตามเสียงที่ได้ยิน เมื่อตีให้ขอบกระทบกันหมิ่น ๆ จะมีเสียงดัง “ ฉิ่ง” ถ้าเอา 2 ฝาตีประกบกันจะมีเสียง “ ฉับ” วิธีการเล่น ผู้ตีนั่งขัดสมาธิหรือพับเพียบ ลำตัวตรง ใช้นิ้วหัวแม่มือขวากับนิ้วชี้จับเชือกผูกฉิ่ง โน้ดลักษณะ เหมือนคืบแล้วคว่ำมือลง ในขณะที่เดียวกันให้นิ้วนาง กลาง ก้อย กรีดออกคุมฝาฉิ่ง ส่วนมือซ้ายจับเช่นเดียวกับ มือขวา แต่หงายฝาฉิ่งขึ้นรับฝาบน มีวิธีตีที่ทำให้เกิดเสียงอยู่ 2 แบบคือ เสียงฉิ่ง กับ เสียงฉับ

เนื่องจากการตีฉิ่ง ต้องเอาขอบของฝาข้างหนึ่งกระทบกับอีกฝาอีกหนึ่ง แล้วยกขึ้น ก็จะมีเสียงดังกังวานยาวดัง ฉิ่ง แต่ถ้าเอาทั้ง 2 ฝานั้นกระทบและประกบกันได้ จะได้ยินเสียงดังสั้นๆดัง ฉับ ดังนั้นการเรียกชื่อเครื่องดนตรีชนิดนี้ว่า ฉิ่ง ก็เพราะเรียกตามเสียงที่เกิดขึ้นนั่นเอง

ทั้งนี้ การประกอบจังหวะรำไท่นเขาทอง มีลักษณะโครงสร้างในการปฏิบัติให้เกิดเสียง ในอัตราจังหวะ 2 ชั้น ดังนี้

-	-	-	ฉิ่ง	-	-	-	ฉับ	-	-	-	ฉิ่ง	-	-	-	ฉับ
---	---	---	------	---	---	---	-----	---	---	---	------	---	---	---	-----

4.2.4 บทร้อง

เพลงรำโทน เป็นเพลงที่แต่งขึ้นง่าย ๆ สั้น โดยใช้ปฏิภาณไหวพริบของผู้แต่ง ลักษณะคำประพันธ์มีสัมผัสคล้องจองคล้ายกลอน หรือกาพย์ แต่ไม่กำหนดจำนวนคำแน่นอนตายตัว

มีความโดดเด่นด้านเนื้อหา ในแง่ของการถ่ายทอดความสมบูรณ์ของธรรมชาติ นกกา ปาเขา ดอกไม้ มีการนำธรรมชาติมาเปรียบเทียบกับความรัก เช่น พระอาทิตย์ พระจันทร์ ฟ้า ดาว ฝน นอกจากนี้ยังมีการสอดแทรกในด้านวัฒนธรรมด้านความเป็นอยู่ เช่น การแต่งกาย งานมหรสพรื่นเริง การเล่นรำวง เป็นต้น

เพลงรำโทนมีคุณค่าเต็มเปี่ยมในด้านการสร้างความบันเทิงใจ และความสามัคคีของหมู่คณะ ส่วนคุณค่าที่แฝงอยู่คือการแสดงถึงภาพสะท้อนของชนบทในยุคหนึ่งเมื่อ 60-70 ปีที่แล้ว ที่มีวัฒนธรรมด้านจิตใจ มีความอ่อนโยน สนุกสนาน รื่นเริง และเอื้ออาทรซึ่งกันและกัน สะท้อนถึงความสมบูรณ์ทางธรรมชาติที่ยังไม่ถูกทำลาย ภาพสะท้อนดังกล่าวจะสามารถใช้เป็นเครื่องมือถ่ายทอดความรู้ ความคิด และความสำนึกตระหนักแก่คนรุ่นหลังสืบไป

บทร้องเพลงรำโทนเขาทองที่กลุ่มผู้นุรักษ์ของตำบลไตรตรัง อำเภอมือง กำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชรได้รวบรวมไว้นั้น มีทั้งหมด 63 เพลง ได้แก่

1. เพลงชักชวนสาวงาม	2. เพลงฝนตกฟ้าขาว
3. เพลงเชิญเถิด	4. เพลงเชิญรำ
5. เพลงเชิญซี	6. เพลงรำเถาะแมงมวงอน
7. เพลงฟ้อนรำ	8. เพลงฉันทิเยวเดินหาคู่
9. เพลงมองดูน้ำทะเล	10. เพลงรำกับใคร
11. เพลงรักกันยังไม่ทันจะถึงปี	12. เพลงคืนนี้ฉันจะมาฝากรัก
13. เพลงตากแดดเสียจนอ่อนใจ	14. เพลงกุหลาบบานเย็น
15. เพลงสายลมหวน	16. เพลงดาวเดือน
17. เพลงอยู่ในดงหลงชมแต่ดอกไม้	18. เพลงวันนี้รำวง
19. เพลงวันนี้รำวงจะไม่มาเสียแล้วละน้อง	20. เพลงสาวน้อยเอวกลม
21. เพลงสาวน้อยลอยอยู่ในสระแก้ว	22. เพลงกั๊กหันต้องลม
23. เพลงยามเย็นสนทนา	24. เพลงน้ำกลิ้งอยู่บนใบบัว
25. เพลงทำไมจึงมายืนร้องไห้	26. เพลงช่อมะปรางปริง
27. เพลงแล	28. เพลงบัวบังใบ
29. เพลงช่อมะยม	30. เพลงกาเหว่า

31. เพลงกระต่ายจำ	32. เพลงบ้านนี้
33. เพลงบ้านเหนือกับบ้านใต้	34. เพลงดอกไม้
35. เพลงโ้แม่คุณ	36. เพลงไทรย่อย
37. เพลงขอฉันชมสักข้อ	38. เพลงสาวสาวอายุสิบห้า
39. เพลงดาวล้อมเดือน	40. เพลงเดือนจำ
41. เพลงพลับพลึง	42. เพลงนั้นอะไร
43. เพลงนกน้อย	44. เพลงมองดูฟ้า
45. เพลงนารีชูก้าน	46. หอมดอกกลอย
47. เพลงกาหลง	48. เพลงภูเขา
49. เพลงหน้านี้เป็นหน้าหนาว	50. เพลงไฮโรโร
51. เพลงเพลินน้ำใจ	52. เพลงพั่งน้ำคำ
53. เพลงไต้ยีนเสียงโทน	54. เพลงนุ่งแดง
55. เพลงแสงเดือนดารา	56. เพลงแสงจันทร์
57. เพลงพระอาทิตย์	58. เพลงพระรถ-เมรี
59. เพลงกุหลาบงาม	60. เพลงกุหลาบของใคร
61. เพลงเล่นรำวง	62. เพลงโทนเสียงดัง
63. เพลงยามเย็นเดินเล่นชายเขา	

บทเพลงรำโทนเขาทองเป็นเพลงพื้นบ้านที่เนื้อหาของบทร้องมีหลายลักษณะได้แก่ บทเกี่ยวพาราดี บทปลุกใจให้รักชาติ บทชมธรรมชาติ และบทลาจาก เป็นต้น ซึ่งเป็นการนำธรรมชาติใกล้ตัวมาสร้างสรรค์ขึ้น ไม่พิถีพิถันการใช้ถ้อยคำ แต่ละบทมีเนื้อร้องค่อนข้างสั้นและร้องซ้ำ ๆ กันในแต่ละวรรค ทำให้จำง่าย มีทำนองและเนื้อหาที่ไพเราะสนุกสนาน ซึ่งวิธีการคัดเลือกเพลงที่นำมาแสดงแต่ละครั้ง จะเลือกเพลงที่สามารถตีบทได้หลายบทบาท เพื่อสร้างความสนุกสนาน มีบทบาทที่สื่อถึงการเกี่ยวพาราดี ของหนุ่มสาว เพลงที่ใช้ในแต่ละครั้งแม่เพลง (นางงาม เผือกคล้าย) จะเป็นผู้คัดเลือกเพลงที่มีอยู่ทั้ง 63 เพลง เล่นสลับกันไปแต่ละงาน มีการคัดเลือกเพลงซ้ำ ซึ่งจะเป็นเพลงที่มีความสนุกสนาน มีบทบาทเยอะ มีการใช้บท เช่น เพลงเชิญเถิด เพลงสาวน้อยเอวกลม เพลงทำไมมายืนร้องให้ เพลงอยู่ในดง เพลงยามเย็น เพลงชักชวนสาวงาม และจบด้วยเพลงลา เป็นอันเสร็จสิ้นการรำ การคัดเลือกเพลงแต่ละครั้งแม่เพลงจะดูสถานที่ ครอบคลุมกับระยะเวลาที่ใช้ในการแสดงเป็นสิ่งกำหนดเพลง

จากการลงพื้นที่ในช่วงที่ผู้วิจัยเริ่มศึกษาและรวบรวมข้อมูลตั้งแต่ เดือนมิถุนายน พ.ศ. 2557 ถึง เดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2558 พบว่า เพลงที่นำมาแสดงรำไท่นเขาทอง ตำบลไตรตรังษ์ อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร ชื่อเพลงจะเรียกตามบทร้องในวรรคแรก บทร้องที่นิยมแสดงในปัจจุบันซึ่งนำมาแสดงบ่อยที่สุด มีประมาณ 10 เพลง ได้แก่ เพลงเชิญเกิด เพลงสวาน้อยเอวกลม เพลงชักชวนสาวงาม เพลงกุหลาบบานเย็น เพลงช่อมะปรางปริง เพลงทำไมจึงมา ยืนร้องให้ เพลงยามเดินเล่นชายเขา เพลงบ้านเหนือกับบ้านใต้และเพลงวันนี้รำวง ในกาารวิเคราะห์กระบวนการทำรำ ผู้วิจัยคัดเลือกเพลงที่มีการใช้แสดงจริงในการแสดงที่มีขึ้นระหว่างทำการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยเลือกเพลงจำนวนทั้งหมด 3 เพลง ที่ผู้ให้ข้อมูลนำไปแสดงบ่อยครั้งที่สุด มาทำการวิเคราะห์ ได้แก่ เพลงเชิญเกิด เพลงสวาน้อยเอวกลม และเพลงวันนี้รำวง บทร้องเพลงรำไท่นที่ผู้วิจัยศึกษา มีดังนี้

1. เพลงเชิญเกิด

เชิญเกิด เชิญมารำวง ขอเชิญใจมยมาสู่วงรำ อย่าเคียงอย่าอาย อย่า
หน่ายอย่าแหยง ๆ (ซ้ำ) อย่ากลั่นอย่าแกล้งให้ฉันชอกช้ำ คนสวยขอเชิญมารำ เอละว่า คนสวย
ขอเชิญมารำ ไ้แม่งามขำละ อย่าให้ฉันอ่อนวอน (ซ้ำทั้งหมด)

2. เพลงสวาน้อยเอวกลม

สวาน้อยเอวกลม ไ้ผมตัดลอนตัดคลื่น ไ้ น้ำมันหอมรี้น สวมแต่หมวก
ไบลาน แต่งตัวทันสมัย สาวไทยแบบหลวงพิบูล หัวกระเป่าจันทบูรณ์ แม่คุณจะไปไหนกัน
(ซ) ละฉันจะไปดูโชน (ญ) ละฉันจะไปดูหนัง (ซ้ำ) มะขึ้นรถรางไปด้วยกัน

3. เพลงวันนี้รำวง

วันนี้รำวง จะไม่มาหรือก็ไม่ได้ อุตสาห์ตั้งใจมาสมานไมตรี ฉันเป็นรำวง
ชาวไร่ รำได้ไม่ค่อยจะดี กิริยารี้จะวางท่าที่ กิริยารี้จะวางท่าที่ ฉันรำไม่ตีนี้กว่าขออภัย

4.2.5 รูปแบบการแสดง

การเล่นรำโทนเขาทอง ตำบลไทรตรีงษ์ อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร ประกอบด้วยขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 พิธีไหว้ครู สามารถปฏิบัติได้ 2 แนวทาง คือ

แนวทางที่ 1 ทำพิธีที่บ้านเสร็จเรียบร้อยแล้วจึงเดินทางไปยังสถานที่แสดง

แนวทางที่ 2 ทำพิธีไหว้ครู ณ สถานที่แสดง

ภาพที่ 13 พิธีไหว้ครูก่อนทำการแสดง

ที่มา : จุฬารัตน์ เกิดเพ็ง

เครื่องบูชาครู ประกอบด้วย

1. เครื่องดนตรี ได้แก่ รำมะนา ฉิ่ง ฉาบ กรับ
2. ดอกดาวเรือง เพื่อแสดงถึงความเจริญรุ่งเรือง โดยส่วนมากจะใช้เป็นจำนวนคู่ เช่น 3 ดอก หรือ 5 ดอก
3. รูป 9 ดอก เป็นการไหว้ครูเพชรฉลูภัณฑ์(ครูบาอาจารย์ ครูพี่พาทย์)
4. เหล้า 1 ขวด
5. เงิน 12 บาท สมัยก่อนใช้จำนวน 6 บาท เงินส่วนใหญ่จะเอาไว้ใช้ซื้อของไหว้ครูในเดือน 12 ซึ่งจัดขึ้นทุกปี

ภาพที่ 14 เครื่องบูชาครู

ที่มา : จุฬารัตน์ เกิดเพ็ง

ขั้นตอนที่ 2 ก่อนเริ่มแสดง พ่อเพลงแม่เพลงจะนั่งประจำที่ของตน ผู้แสดงทั้งหมดจะรำออกมาจากข้างเวทีพร้อมกันเป็นคู่ๆ ในจังหวะลำตัด แล้วออกมายืนเป็นแถวรูปวงกลม เป็นคู่ชาย-หญิง เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อย และผู้ชมสามารถมองเห็นผู้แสดงได้ทั่วถึง พ่อเพลงหรือแม่เพลงที่เป็นต้นเสียงจะร้องนำขึ้นก่อนในวรรคแรก ต่อจากนั้นลูกคู่และผู้แสดงจะร้องรับไปพร้อม ๆ กับตีบท ใช้บท โดยเดินทวนเข็มนาฬิกาเป็นวงกลม อย่ำช้า ๆ ตามจังหวะเพลงนักดนตรีตีรำมะนา ฉิ่ง ฉาบ กรับ ประกอบในการร้อง จากนั้นแม่เพลงที่เป็นต้นเสียงจะขึ้นเพลงใหม่ไปเรื่อย ๆ เพลงที่ร้องจะร้องต่อ ๆ กันเพลงละ 2 รอบ ส่วนเพลงวันนี้รำวงจะเป็นเพลงส่งท้ายโดยจะร้องเพียงรอบเดียว พร้อมปรับแถวเป็นแถวหน้ากระดานเป็นคู่ ๆ

4.2.5 โอกาสที่ใช้แสดง

ในอดีตรำโทนเป็นการเล่นเพื่อผ่อนคลายความตึงเครียด และความเหนื่อยจากภารกิจประจำวันในยามค่ำคืน อีกทั้งยังเป็นโอกาสที่หนุ่มและสาวได้มีโอกาสพบปะสนทนากันนอกเหนือจากการพบปะกันในการทำงานหรืองานบุญอื่นๆ ต่อมาเมื่อรำโทนหมดความนิยมแล้ว จึงกลายมาเป็นเครื่องบันเทิงในสังคมโดยจัดเป็นการแสดงในงานมงคลต่างๆ งานบุญนักชั้ตฤกษ์ งานประเพณี งานรื่นเริงต่างๆ เช่น งานประเพณีสงกรานต์ งานประเพณีประจำท้องถิ่น งานกำบน งานวัดประจำปี งานประเพณีในพระเล่นเพลง งานสารทไทยกล้วยไข่ เป็นต้น

4.3 บทบาทหน้าที่ของการละเล่นรำไทนาเขาทอง ที่มีต่อชาวบ้านในตำบลไตรตรังษ์ อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร

จากการลงภาคสนามพบว่า ปัจจุบันการละเล่นรำไทนาได้เข้ามามีบทบาทและความสำคัญในท้องถิ่น แต่อาจมีรูปแบบและวัตถุประสงค์ที่เปลี่ยนไป เพื่อรับใช้สังคม ได้แก่

4.3.1 บทบาทด้านการศึกษา เป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพและความรู้ความสามารถที่ปรับตัวอย่างรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ และนำความรู้ความสามารถที่มีอยู่ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคม นอกจากนี้การศึกษายังเป็นกระบวนการในการสืบทอดภูมิปัญญา ค่านิยม และวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ของสังคมจากรุ่นหนึ่ง ไปยังอีกรุ่นหนึ่ง บทบาทของการละเล่นรำไทนาเขาทองในด้านการศึกษา ได้แก่ การอนุรักษ์และสืบทอดศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน โดยที่สถาบันการศึกษาระดับต่าง ๆ ได้จัดให้มีการเรียนการสอนการละเล่นรำไทนาเขาทองให้นักเรียนในสังกัด โดยนำการละเล่นไทนาเขาทองบรรจุเข้าในหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนนครไตรตรังษ์ และอีกหลายสถาบันด้วยกัน เพื่อส่งเสริมและปลูกฝังให้เห็นคุณค่าของการละเล่นพื้นบ้านในท้องถิ่นของตนเอง นอกจากนี้การถ่ายทอดความรู้ความสามารถยังมีหลากหลายวิธีการด้วยกัน ทั้งทางทฤษฎีและปฏิบัติ ทำให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถ และได้มีโอกาสได้แสดงการละเล่นพื้นบ้านรำไทนาเขาทองในโอกาสต่าง ๆ ของชุมชน ทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจสามารถปฏิบัติได้อย่างคล่องแคล่วถูกต้อง เมื่อนักเรียนได้รับคำชื่นชมจากผู้ชม นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจ และสิ่งเหล่านี้ก็จะเป็แรงเสริมเป็นกำลังใจทางบวกแก่นักเรียนผู้แสดงรวมทั้งประชาชนในท้องถิ่นได้เห็นคุณค่าของศิลปะพื้นบ้านอันจะนำมาสู่การอนุรักษ์และสืบสานศิลปวัฒนธรรมในด้านนี้ต่อไป

4.3.2 บทบาทด้านการแสดงพื้นบ้าน การละเล่นรำไทนาเขาทอง ตำบลไตรตรังษ์ อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร ในอดีตรำไทนามีบทบาทหน้าที่ในการสร้างความรื่นเริงประกอบการเล่น อยู่คู่กับวิถีชีวิตของชุมชนไตรตรังษ์ อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร การละเล่นรำไทนาเขาทอง เป็นเพลงพื้นบ้านประเภทหนึ่ง ที่ร้องเล่นกันในยามว่าง หลังจากการทำงานเป็นการพักผ่อนคลายความเครียด สร้างความบันเทิงใจ จัดเป็นการละเล่นพื้นบ้านตามเทศกาลซึ่งเป็นประเพณีนิยมในท้องถิ่น โดยมีจุดมุ่งหมายในการรับใช้กิจกรรมที่เกี่ยวข้องเพื่อความรื่นเริงในฤดูกาล โดยไม่เป็นอาชีพหรือเพื่อหารายได้ ปัจจุบันเนื่องจากสภาพสังคมเปลี่ยนแปลงไป เครื่องบันเทิงใจอยู่ในรูปแบบของสื่อต่าง ๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์และเพลงในยุคสมัยใหม่ เช่น เพลงลูกทุ่ง เพลงสตริง การละเล่นที่เคยเล่นอยู่ที่ลาดวัด ก็เปลี่ยนไปอยู่บนเวทีในฐานะตัวแทนของวัฒนธรรมในอดีต ดังนั้นการละเล่นจึงปรับเปลี่ยนเป็นการแสดงที่ไม่จำกัดโอกาสตามฤดูกาลดังในอดีต ต่อมา มีหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน เช่น กลุ่มอนุรักษ์

โรงเรียน วัด ได้เริ่มเห็นความสำคัญและเข้าร่วมอนุรักษ์ ส่งเสริม และเผยแพร่โดยมีการจัดให้มีการเล่นรำโทน ในงานสำคัญ ๆ ระดับชุมชน ระดับอำเภอ และระดับจังหวัด จึงทำให้การเล่นรำโทนเขาทอง ตำบลไตรตรึงษ์ อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร ได้มีโอกาสในการแสดงมากยิ่งขึ้น

4.3.3 บทบาทด้านการบันเทิง การเล่นรำโทนเขาทอง ตำบลไตรตรึงษ์ อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร เป็นสัญลักษณ์ของวิถีชีวิตความสามัคคีสนุกสนานรื่นเริง และถือว่าการละเล่นพื้นบ้านที่ให้ความบันเทิงแก่ชุมชน และผู้ชมในทุกระดับฐานะและทุกอาชีพสังคม เนื่องจากเป็นการแสดงที่มีลีลาท่ารำที่เน้นการใช้บทหรือการตีบทที่สนุกสนานแบบชาวบ้าน เมื่อได้ชมแล้วก็รู้สึกสนุกสนานคล้อยตาม รำโทนเขาทองจึงเป็นศิลปะพื้นบ้านที่ให้ความบันเทิงแก่ชุมชนและสังคมไตรตรึงษ์และสังคมทั่วไป

บทที่ 5

การวิเคราะห์กระบวนการทำรำไทนเขาทอง ตำบลไตรตรังษ์ จังหวัดกำแพงเพชร

ในการวิเคราะห์กระบวนการทำรำ ผู้ศึกษาคัดเลือกเพลงที่มีการใช้แสดงจริงในการแสดงที่มีขึ้นระหว่างเดือน มิถุนายน พ.ศ. 2557 ถึง กรกฎาคม พ.ศ. 2558 โดยเลือกเพลงจำนวนทั้งหมด 3 เพลง ที่ผู้ให้ข้อมูลนำไปแสดงบ่อยครั้งที่สุด มาทำการวิเคราะห์ โดยใช้แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการรำใช้บทการตีบท แนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีแผนภูมิดนตรีและนาฏศิลป์ของประทีป นกปี มาเป็นกรอบแนวคิดที่สำคัญในการวิเคราะห์ทำรำซึ่งแสดงความสัมพันธ์กับจังหวะและบทร้องที่ใช้ประกอบการรำ

ทำรำและกระบวนการรำของรำไทนเขาทอง ตำบลไตรตรังษ์ อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร เป็นทำรำที่มีท่าธรรมชาติที่ผู้รำคิดขึ้นเองตามบทร้อง เพลงที่นำมาแสดง ทุกๆ เพลงจะใช้ทำรำซ้ำกันในความหมายเดียวกันและต่างกัน ทำรำแต่ละท่ามีหลายความหมาย ผู้รำสามารถที่จะเลือกใช้ท่าใดท่าหนึ่งในการรำได้ จึงพบอยู่เสมอว่าท่ารำบางท่าจะต่างกันแต่บทร้องเดียวกัน ขึ้นอยู่กับว่าผู้รำเห็นว่าเหมาะสม ท่ารำบางท่าจะเน้นความหมายของบทร้องให้ชัดเจนยิ่งขึ้น แต่บางท่าก็ไม่ได้สื่อความหมายของบทร้อง บางท่าไม่ได้สื่อความหมายของบทร้องวิธีรำจะเน้นการรำให้ตรงกับจังหวะ มากกว่าสื่อความหมายของบทร้องเพื่อความสนุกสนานครึกครื้นอาจจะอนุมาณได้ว่า เป็นท่ารำพื้นฐานหรือท่ารำหลักของรำไทน เนื่องจากท่ารำ 1 ท่า มีวิธีการนำไปใช้ในการรำบทร้องต่างๆ กัน ท่ารำหลักเป็นท่ารำที่มีหลายความหมายและเป็นท่ารำที่มีได้กำหนดไว้ตายตัว ดังนั้นการรำในบทร้องเดียวกันจึงพบว่าใช้ท่ารำแตกต่างกัน แต่ก็สื่อความหมายให้เข้าใจตรงกันได้

ท่ารำที่ผู้แสดงบางคนนำมาใช้ในบางครั้งท่ารำจึงมีความเป็นอิสระสูง อันเป็นลักษณะเด่นของการแสดง เพราะชาวบ้านเล่นกันด้วยอารมณ์สนุก และมีส่วนเสริมสร้างความสามัคคี รำวงประกอบบทร้องจึงมุ่งเน้นการรำให้สนุกสนาน นอกจากนี้การรำด้วยมือเปล่า ทำให้ท่ารำมีมากมายต่าง ๆ กัน ขึ้นอยู่กับความหลากหลายของผู้รำ ถึงแม้ว่าจะใช้ท่ารำคล้ายกันเป็นส่วนใหญ่ แต่ก็มีความแตกต่างกันบ้าง เช่น การใช้มือและเท้าสลับข้างกันหรือแตกต่างกันทั้งหมด ดังนั้นท่ารำของรำวงประกอบบทร้องจึงสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามความคิดความถนัด และความเคยชินของผู้รำ

5.1 วิเคราะห์ท่ารำไท้เขาทอง เพลงที่ 1 “เชิญเกิด”

จังหวะหน้าทับ	- - โฉ๊ะ โฉ๊ะ	- โฉ๊ะ - พริ้ง	- พริ้ง - โฉ๊ะ	- พริ้ง - พริ้ง
จังหวะฉิ่ง	- - - ฉิ่ง	- - - ฉับ	- - - ฉิ่ง	- - - ฉับ
จังหวะฉาบ	- - - -	- - - ฉาบ	- - - -	- - - ฉาบ
จังหวะกรับ	- - - -	- - - กรับ	- - - -	- - - กรับ
ทำนองเพลง	- - - -	- ร - ล	- ร - ล	- ร - ร
บทร้อง	- - - -	- เชิญ - เกิด	- เชิญ - มา	- รำ - วง
รูปภาพท่ารำ				
กระบวนท่ารำ		(ผู้หญิง- ผู้ชาย ปฏิบัติท่ารำ เหมือนกัน) มือทั้งสองค้อย ๆ โกยมือขึ้น ก้าวเท้าเดินสลับ เท้าซ้าย-ขวา แล้ว ยืนตบเท้าซ้าย- ขวา ตามจังหวะ เพลง	(ผู้หญิง- ผู้ชาย ปฏิบัติท่ารำ เหมือนกัน) มือทั้งสองค้อย ๆ ตั้งมือขึ้นทำท่า กัวกมือให้มา ก้าวเท้าเดินสลับ เท้าซ้าย-ขวา แล้ว ยืนตบเท้าซ้าย- ขวา ตามจังหวะ เพลง	(ผู้หญิง- ผู้ชาย ปฏิบัติเหมือนกัน) ทำท่ารำวง มือขวา จับหงาย มือซ้าย ตั้งวงกลาง แล้ว สลับมือซ้ายจับ หงาย มือขวาตั้ง วงกลางหรือตั้งวง กลางทั้งสองมือ เปลี่ยนตามจังหวะ ยืนตบเท้า ซ้าย- ขวา ตามจังหวะ

ภาพที่ 15 แสดงแผนภูมิตารางที่ 2 วิเคราะห์กระบวนกรำไท้เขาทองเพลงเชิญเกิด

ที่มา : จุฬารัตน์ เกิดเพ็ง

จังหวะหน้าทับ	- - โฉ๊ะ โฉ๊ะ	- โฉ๊ะ - พริ้ง	- พริ้ง - โฉ๊ะ	- พริ้ง - พริ้ง
จังหวะฉิ่ง	- - - ฉิ่ง	- - - ฉับ	- - - ฉิ่ง	- - - ฉับ
จังหวะฉาบ	- - - -	- - - ฉาบ	- - - -	- - - ฉาบ
จังหวะกรับ	- - - -	- - - กรับ	- - - -	- - - กรับ
ทำนองเพลง	- ฟ - ม	- ร - ม	- - ฟ ร	- ร - ร
บทร้อง	- ขอ - เทิญ	- โฉม - ยง	- - มา สู้	- วง - จำ
รูปภาพท่ารำ				
กระบวนการท่ารำ	<p>(ผู้หญิง- ผู้ชายปฏิบัติท่ารำเหมือนกัน) มือทั้งสองค้อย ๆ โยกมือขึ้น ก้าวเท้าเดินสลับเท้าซ้าย-ขวา แล้วยืน ตบเท้าซ้าย-ขวา ตามจังหวะเพลง</p>		<p>(ผู้หญิง- ผู้ชายปฏิบัติท่ารำเหมือนกัน) ทำท่ารำวง มือขวาจับหงาย มือซ้ายตั้ง วงกลาง แล้วสลับมือซ้ายจับหงาย มือ ขวาตั้งวงกลาง เปลี่ยนตามจังหวะ ก้าวเท้าเดินสลับเท้าซ้าย-ขวา แล้วยืน ตบเท้าซ้าย-ขวา ตามจังหวะเพลง</p>	

ภาพที่ 16 แสดงแผนภูมิตารางที่ 3 วิเคราะห์กระบวนการรำโทนเขาทองเพลงเชิญเกิด

ที่มา : จุฬารัตน์ เกิดเพ็ง

จังหวะหน้าทับ	- - โจ๊ะ โจ๊ะ	- โจ๊ะ - พริ้ง	- พริ้ง - โจ๊ะ	- พริ้ง - พริ้ง
จังหวะฉิ่ง	- - - ฉิ่ง	- - - ฉับ	- - - ฉิ่ง	- - - ฉับ
จังหวะฉาบ	- - - -	- - - ฉาบ	- - - -	- - - ฉาบ
จังหวะกรับ	- - - -	- - - กรับ	- - - -	- - - กรับ
ทำนองเพลง	- ล - ร	- ล - ร	- ฟ - ม	- ฟ - ล
บทร้อง	- อย่า - เอียง	- อย่า - อาย	- อย่า - หน่าย	- อย่า - แหนง
รูปภาพท่ารำ				
กระบวนการท่ารำ	<p>ผู้หญิง : มือซ้ายแตะแก้มด้านซ้าย มือขวาตั้งวงแตะที่สะโพก ก้าวเท้าเดินสลับเท้าซ้าย-ขวา แล้วยืนตบเท้าขวา-ซ้าย ตามจังหวะเพลง</p> <p>ผู้ชาย : มือขวาแตะแก้มด้านขวา มือซ้ายตั้งวงแตะที่สะโพก ก้าวเท้าเดินสลับเท้าซ้าย-ขวา ตบเท้าขวา-ซ้ายตามจังหวะเพลง</p> <p>(ปฏิบัติท่ารำในลักษณะตรงข้ามกัน)</p>		<p>(ผู้หญิง - ผู้ชายปฏิบัติท่ารำเหมือนกัน)</p> <p>มือทั้งสองค่อยๆคลายมือแบออกด้านข้าง แล้วยืนตบเท้าซ้าย-ขวา ตามจังหวะเพลง</p>	

ภาพที่ 17 แสดงแผนภูมิตารางที่ 4 วิเคราะห์กระบวนการรำโทนเขาทองเพลงเชิดเถิด
ที่มา : จุฬารัตน์ เกิดเพ็ง

จังหวะหน้าทับ	- - โฉ๊ะ โฉ๊ะ	- โฉ๊ะ - พริ้ง	- พริ้ง - โฉ๊ะ	- พริ้ง - พริ้ง
จังหวะฉิ่ง	- - - ฉิ่ง	- - - ฉับ	- - - ฉิ่ง	- - - ฉับ
จังหวะฉาบ	- - - -	- - - ฉาบ	- - - -	- - - ฉาบ
จังหวะกรับ	- - - -	- - - กรับ	- - - -	- - - กรับ
ทำนองเพลง	- ล - ร	- ล - ร	- ฟ - ม	- ฟ - ล
บทร้อง	- ออย่า - เอียง	- ออย่า - อาย	- ออย่า - หน่าย	- ออย่า - แหนง
รูปภาพท่ารำ				
กระบวนการท่ารำ	<p>ผู้หญิง : มือซ้ายแตะแก้มด้านซ้าย มือขวาตั้งวงแตะที่สะโพก ก้าวเท้าเดินสลับเท้าซ้าย-ขวา แล้วยืนตบเท้าขวา-ซ้ายตามจังหวะเพลง</p> <p>ผู้ชาย : มือขวาแตะแก้มด้านขวา มือซ้ายตั้งวงแตะที่สะโพก ก้าวเท้าเดินสลับเท้าซ้าย-ขวา ตบเท้าขวา-ซ้ายตามจังหวะเพลง</p> <p>(ปฏิบัติท่ารำในลักษณะตรงข้ามกัน)</p>		<p>(ผู้หญิง - ผู้ชายปฏิบัติท่ารำเหมือนกัน)</p> <p>มือทั้งสองค่อยๆคลายมือแบออกด้านข้าง แล้วยืนตบเท้าซ้าย-ขวา ตามจังหวะเพลง</p>	

ภาพที่ 18 แสดงแผนภูมิตารางที่ 5 วิเคราะห์กระบวนการรำโทนเขาทองเพลงเชิดเถิด
ที่มา : จุฬารัตน์ เกิดเพ็ง

จังหวะหน้าทับ	- - โฉ๊ะ โฉ๊ะ	- โฉ๊ะ - พริ้ง	- พริ้ง - โฉ๊ะ	- พริ้ง - พริ้ง
จังหวะฉิ่ง	- - - ฉิ่ง	- - - ฉับ	- - - ฉิ่ง	- - - ฉับ
จังหวะฉาบ	- - - -	- - - ฉาบ	- - - -	- - - ฉาบ
จังหวะกรับ	- - - -	- - - กรับ	- - - -	- - - กรับ
ทำนองเพลง	- ร - ด	- ร - ม	- - ร ด	- ม - ร
บทร้อง	- อย่า - กลั่น	- อย่า - แก่ล้ง	- - ให้ ฉั้น	- ซอก - ซ้ำ
รูปภาพท่ารำ				
กระบวนการท่ารำ	(ผู้หญิง- ผู้ชายปฏิบัติท่ารำเหมือนกัน) ทำท่ารำวง มือขวาจับหงาย มือซ้ายตั้งวงกลาง แล้วสลับมือซ้ายจับหงาย มือขวาตั้งวงกลางหรือตั้งวงกลางทั้งสองมือ เปลี่ยนตามจังหวะก้าวเท้าเดินสลับเท้าซ้าย-ขวา แล้วยืนตบเท้าซ้าย-ขวา ตามจังหวะเพลง		ผู้หญิง : มือขวาแตะที่หน้าอก มือขวาตั้งวงระดับปาก ก้าวเท้าเดินสลับเท้าซ้าย-ขวา แล้วยืนตบเท้าขวา-ซ้าย ตามจังหวะเพลง ผู้ชาย : มือขวาแตะที่หน้าอก มือซ้ายตั้งวงแตะที่สะโพก ก้าวเท้าเดินสลับเท้าซ้าย-ขวา ตบเท้าขวา-ซ้ายตามจังหวะเพลง	

ภาพที่ 19 แสดงแผนภูมิตารางที่ 6 วิเคราะห์กระบวนการรำโทนเขาของเพลงเชิญเกิด
ที่มา : จุฬารัตน์ เกิดเพ็ง

จังหวะหน้าทับ	- - โจ๊ะ โจ๊ะ	- โจ๊ะ - พริ้ง	- พริ้ง - โจ๊ะ	- พริ้ง - พริ้ง
จังหวะฉิ่ง	- - - ฉิ่ง	- - - ฉับ	- - - ฉิ่ง	- - - ฉับ
จังหวะฉาบ	- - - -	- - - ฉาบ	- - - -	- - - ฉาบ
จังหวะกรับ	- - - -	- - - กรับ	- - - -	- - - กรับ
ทำนองเพลง	- - - -	- ฟ - ล	- ท - ล	- ฟ - ม
บทร้อง	- - - -	- คน - สวย	- ขอ - เชิญ	- มา - รำ
รูปภาพท่ารำ				
กระบวนการท่ารำ	ผู้หญิง : มือขวา แตะที่หน้าอก มือ ขวาดั้งวงระดับปาก ก้าวเท้าเดินสลับ เท้าซ้าย-ขวา แล้ว ยืนตบเท้าขวา-ซ้าย ตามจังหวะเพลง ผู้ชาย : มือขวา แตะที่หน้าอก มือ ซ้ายตั้งวงแตะที่ สะโพก ก้าวเท้า เดินสลับเท้าซ้าย- ขวา ตบเท้าขวา- ซ้ายตามจังหวะ	(ผู้หญิง- ผู้ชาย ปฏิบัติท่ารำ เหมือนกัน) มือขวาชี้ในระดับ สายตาเข้าหากัน ก้าวเท้าเดินสลับ เท้าซ้าย-ขวา แล้ว ยืนตบเท้าซ้าย- ขวา ตามจังหวะ เพลง	(ผู้หญิง- ผู้ชาย ปฏิบัติท่ารำ เหมือนกัน) มือทั้งสองค่อย ๆ โกยมือขึ้น ก้าวเท้าเดินสลับ เท้าซ้าย-ขวา แล้ว ยืนตบเท้าซ้าย- ขวา ตามจังหวะ เพลง	(ผู้หญิง- ผู้ชาย ปฏิบัติท่ารำ เหมือนกัน) ทำท่ารำวง มือขวา จับหาง มือซ้าย ตั้งวงกลาง แล้ว สลับมือซ้ายจับ หาง มือขวาดั้ง วงกลาง เปลี่ยน ตามจังหวะ ยืน ตบเท้าซ้าย-ขวา ตามจังหวะเพลง

ภาพที่ 20 แสดงแผนภูมิตารางที่ 7 วิเคราะห์กระบวนการรำโทนเขาทองเพลงเชิญเกิด
ที่มา : จุฬารัตน์ เกิดเพ็ง

จังหวะหน้าทับ	- - โฉ๊ะ โฉ๊ะ	- โฉ๊ะ - พริ้ง	- พริ้ง - โฉ๊ะ	- พริ้ง - พริ้ง
จังหวะฉิ่ง	- - - ฉิ่ง	- - - ฉับ	- - - ฉิ่ง	- - - ฉับ
จังหวะฉาบ	- - - -	- - - ฉาบ	- - - -	- - - ฉาบ
จังหวะกรับ	- - - -	- - - กรับ	- - - -	- - - กรับ
ทำนองเพลง	- ล ล ล	- ฟ - ล	- ท - ล	- ฟ - ม
บทร้อง	- เอา ละ ว่า	- คน - สวย	- ขอ - เชิญ	- มา - รำ
รูปภาพท่ารำ				
กระบวนการท่ารำ	(ผู้หญิง- ผู้ชาย ปฏิบัติท่ารำ เหมือนกัน) ทำท่ารำวง มือขวา จับหงาย มือซ้าย ตั้งวงกลาง แล้ว สลับมือซ้ายจับ หงาย มือขวที่ตั้งวง กลาง เปลี่ยนตาม จังหวะ ยืนตบเท้า ซ้าย-ขวา ตาม จังหวะเพลง	(ผู้หญิง- ผู้ชาย ปฏิบัติท่ารำ เหมือนกัน) มือขวาชี้ในระดับ สายตาเข้าหากัน ก้าวเท้าเดินสลับ เท้าซ้าย-ขวา แล้ว ยืนตบเท้าซ้าย- ขวา ตามจังหวะ เพลง	(ผู้หญิง- ผู้ชาย ปฏิบัติท่ารำ เหมือนกัน) มือทั้งสองค่อย ๆ โกยมือขึ้น ก้าวเท้าเดินสลับ เท้าซ้าย-ขวา แล้ว ยืนตบเท้าซ้าย- ขวา ตามจังหวะ เพลง	(ผู้หญิง- ผู้ชาย ปฏิบัติเหมือนกัน) ทำท่ารำวง มือขวา จับหงาย มือซ้าย ตั้งวงกลาง แล้ว สลับมือซ้ายจับ หงาย มือขวที่ตั้ง วงกลางหรือตั้งวง กลางทั้งสองมือ เปลี่ยนตามจังหวะ ยืนตบเท้าซ้าย- ขวา ตามจังหวะ เพลง

ภาพที่ 21 แสดงแผนภูมิตารางที่ 8 วิเคราะห์กระบวนการรำโทนเขาทองเพลงเชิญเกิด

ที่มา : จุฬารัตน์ เกิดเพ็ง

จังหวะหน้าทับ	- - โฉ๊ะ โฉ๊ะ	- โฉ๊ะ - พริ้ง	- พริ้ง - โฉ๊ะ	- พริ้ง - พริ้ง
จังหวะฉิ่ง	- - - ฉิ่ง	- - - ฉับ	- - - ฉิ่ง	- - - ฉับ
จังหวะฉาบ	- - - -	- - - ฉาบ	- - - -	- - - ฉาบ
จังหวะกรับ	- - - -	- - - กรับ	- - - -	- - - กรับ
ทำนองเพลง	- ร - ด	- - ร ม	ร ด ร ม	- ม - ร
บทร้อง	- ใ้ - แม่	- - งาม ขำ	ละ อย่า ให้ ฉั้น	- อ่อน - วอน
รูปภาพท่ารำ				
กระบวนการท่ารำ	(ผู้หญิง- ผู้ชาย ปฏิบัติท่ารำ เหมือนกัน) ท่าท่ารำวง มือขวา จับหาง มือซ้าย ตั้งวงกลาง แล้ว สลับมือซ้ายจับ หาง มือขวาตั้งวง กลางหรือตั้งวง กลางทั้งสองมือ เปลี่ยนตามจังหวะ ยืนตบเท้าซ้าย-ขวา ตามจังหวะเพลง	(ผู้หญิง- ผู้ชาย ปฏิบัติท่ารำ เหมือนกัน) มือขวาชี้ในระดับ สายตาเข้าหากัน ก้าวเท้าเดินสลับ เท้าซ้าย-ขวา แล้ว ยืนตบเท้าซ้าย- ขวา ตามจังหวะ เพลง	(ผู้หญิง- ผู้ชาย ปฏิบัติท่ารำ เหมือนกัน) ท่าท่ารำวง มือขวา จับหาง มือซ้าย ตั้งวงกลาง แล้ว สลับมือซ้ายจับ หาง มือขวาตั้ง วงกลางหรือตั้งวง กลางทั้งสองมือ เปลี่ยนตามจังหวะ ยืนตบเท้าซ้าย- ขวา ตามจังหวะ เพลง	ผู้หญิง : มือขวา แตะที่หน้าอก มือ ขวาดั้งวงระดับ ปาก ก้าวเท้าเดิน สลับเท้าซ้าย-ขวา แล้วยืนตบเท้า ขวา-ซ้าย ตาม จังหวะเพลง ผู้ชาย : มือขวา แตะที่หน้าอก มือ ซ้ายตั้งวงแตะที่ สะโพก ก้าวเท้า เดินสลับเท้าซ้าย- ขวา ตบเท้าขวา- ซ้ายตามจังหวะ

ภาพที่ 22 แสดงแผนภูมิตารางที่ 9 วิเคราะห์กระบวนการรำโทนเขาทองเพลงเชิดเถิด

ที่มา : จุฬารัตน์ เกิดเพ็ง

จังหวะหน้าทับ	- - โฉ๊ะ โฉ๊ะ	- โฉ๊ะ - พริ้ง	- พริ้ง - โฉ๊ะ	- พริ้ง - พริ้ง
จังหวะฉิ่ง	- - - ฉิ่ง	- - - ฉับ	- - - ฉิ่ง	- - - ฉับ
จังหวะฉาบ	- - - -	- - - ฉาบ	- - - -	- - - ฉาบ
จังหวะกรับ	- - - -	- - - กรับ	- - - -	- - - กรับ
ทำนองเพลง	- - - -	- ร - ล	- ร - ล	- ร - ร
บทร้อง	- - - -	- เชิญ - เกิด	- เชิญ - มา	- จำ - วง
รูปภาพท่ารำ				
กระบวนท่ารำ		(ผู้หญิง- ผู้ชาย ปฏิบัติท่ารำ เหมือนกัน) มือทั้งสองค้อย ๆ โกยมือขึ้น ก้าวเท้าเดินสลับ เท้าซ้าย-ขวา แล้ว ยืนตบเท้าซ้าย- ขวา ตามจังหวะ เพลง	(ผู้หญิง- ผู้ชาย ปฏิบัติท่ารำ เหมือนกัน) มือทั้งสองค้อย ๆ ตั้งมือขึ้นทำท่า กวักมือให้มา ก้าวเท้าเดินสลับ เท้าซ้าย-ขวา แล้ว ยืนตบเท้าซ้าย- ขวา ตามจังหวะ เพลง	(ผู้หญิง- ผู้ชาย ปฏิบัติเหมือนกัน) ทำท่ารำวง มือขวา จับหงาย มือซ้าย ตั้งวงกลาง แล้ว สลับมือซ้ายจับ หงาย มือขวาตั้ง วงกลางหรือตั้งวง กลางทั้งสองมือ เปลี่ยนตามจังหวะ ยืนตบเท้า ซ้าย- ขวา ตามจังหวะ

ภาพที่ 23 แสดงแผนภูมิตารางที่ 10 วิเคราะห์กระบวนกรำโทนเขาของเพลงเชิญเกิด

ที่มา : จุฬารัตน์ เกิดเพ็ง

จังหวะหน้าทับ	- - โฉ๊ะ โฉ๊ะ	- โฉ๊ะ - พริ้ง	- พริ้ง - โฉ๊ะ	- พริ้ง - พริ้ง
จังหวะฉิ่ง	- - - ฉิ่ง	- - - ฉับ	- - - ฉิ่ง	- - - ฉับ
จังหวะฉาบ	- - - -	- - - ฉาบ	- - - -	- - - ฉาบ
จังหวะกรับ	- - - -	- - - กรับ	- - - -	- - - กรับ
ทำนองเพลง	- ฟ - ม	- ร - ม	- - ฟ ร	- ร - ร
บทร้อง	- ขอ - เทิญ	- โฉม - ยง	- - มา สู้	- วง - จำ
รูปภาพท่ารำ				
กระบวนท่ารำ	(ผู้หญิง- ผู้ชายปฏิบัติท่ารำเหมือนกัน) มือทั้งสองค้อย ๆ โขยมือขึ้น ก้าวเท้าเดินสลับเท้าซ้าย-ขวา แล้วยืน ตบเท้าซ้าย-ขวา ตามจังหวะเพลง	(ผู้หญิง- ผู้ชายปฏิบัติท่ารำเหมือนกัน) ทำท่ารำวง มือขวาจับหางย มือซ้ายตั้ง วงกลาง แล้วสลับมือซ้ายจับหางย มือ ขวาตั้งวงกลาง เปลี่ยนตามจังหวะ ก้าวเท้าเดินสลับเท้าซ้าย-ขวา แล้วยืน ตบเท้าซ้าย-ขวา ตามจังหวะเพลง		

ภาพที่ 24 แสดงแผนภูมิตารางที่ 11 วิเคราะห์กระบวนกรรำไท่นเขาของเพลงเชิญเกิด

ที่มา : จุฬารัตน์ เกิดเพ็ง

จังหวะหน้าทับ	- - โฉ๊ะ โฉ๊ะ	- โฉ๊ะ - พริ้ง	- พริ้ง - โฉ๊ะ	- พริ้ง - พริ้ง
จังหวะฉิ่ง	- - - ฉิ่ง	- - - ฉับ	- - - ฉิ่ง	- - - ฉับ
จังหวะฉาบ	- - - -	- - - ฉาบ	- - - -	- - - ฉาบ
จังหวะกรับ	- - - -	- - - กรับ	- - - -	- - - กรับ
ทำนองเพลง	- ล - ร	- ล - ร	- ฟ - ม	- ฟ - ล
บทร้อง	- ออย่า - เอียง	- ออย่า - อาย	- ออย่า - หน่าย	- ออย่า - แหนง
รูปภาพท่ารำ				
กระบวนการท่ารำ	<p>ผู้หญิง : มือซ้ายแตะแก้มด้านซ้าย มือขวาตั้งวงแตะที่สะโพก ก้าวเท้าเดินสลับเท้าซ้าย-ขวา แล้วยืนตบเท้าขวา-ซ้ายตามจังหวะเพลง</p> <p>ผู้ชาย : มือขวาแตะแก้มด้านขวา มือซ้ายตั้งวงแตะที่สะโพก ก้าวเท้าเดินสลับเท้าซ้าย-ขวา ตบเท้าขวา-ซ้ายตามจังหวะเพลง</p> <p>(ปฏิบัติท่ารำในลักษณะตรงข้ามกัน)</p>		<p>(ผู้หญิง - ผู้ชายปฏิบัติท่ารำเหมือนกัน)</p> <p>มือทั้งสองค่อยๆคลายมือแบออกด้านข้าง แล้วยืนตบเท้าซ้าย-ขวา ตามจังหวะเพลง</p>	

ภาพที่ 25 แสดงแผนภูมิตารางที่ 12 วิเคราะห์กระบวนการรำโทนเขาทองเพลงเชิดเถิด

ที่มา : จุฬารัตน์ เกิดเพ็ง

จังหวะหน้าทับ	- - โฉ๊ะ โฉ๊ะ	- โฉ๊ะ - พริ้ง	- พริ้ง - โฉ๊ะ	- พริ้ง - พริ้ง
จังหวะฉิ่ง	- - - ฉิ่ง	- - - ฉับ	- - - ฉิ่ง	- - - ฉับ
จังหวะฉาบ	- - - -	- - - ฉาบ	- - - -	- - - ฉาบ
จังหวะกรับ	- - - -	- - - กรับ	- - - -	- - - กรับ
ทำนองเพลง	- ล - ร	- ล - ร	- ฟ - ม	- ฟ - ล
บทร้อง	- ออย่า - เอียง	- ออย่า - อาย	- ออย่า - หน่าย	- ออย่า - แหนง
รูปภาพท่ารำ				
กระบวนท่ารำ	<p>ผู้หญิง : มือซ้ายแตะแก้มด้านซ้าย มือขวาตั้งวงแตะที่สะโพก ก้าวเท้าเดินสลับเท้าซ้าย-ขวา แล้วยืนตบเท้าขวา-ซ้าย ตามจังหวะเพลง</p> <p>ผู้ชาย : มือขวาแตะแก้มด้านขวา มือซ้ายตั้งวงแตะที่สะโพก ก้าวเท้าเดินสลับเท้าซ้าย-ขวา ตบเท้าขวา-ซ้ายตามจังหวะเพลง</p> <p>(ปฏิบัติท่ารำในลักษณะตรงข้ามกัน)</p>		<p>(ผู้หญิง - ผู้ชายปฏิบัติท่ารำเหมือนกัน)</p> <p>มือทั้งสองค่อยๆคลายมือแบออกด้านข้าง แล้วยืนตบเท้าซ้าย-ขวา ตามจังหวะเพลง</p>	

ภาพที่ 26 แสดงแผนภูมิตารางที่ 13 วิเคราะห์กระบวนกรำโทนเขาทองเพลงเชิญเกิด
ที่มา : จุฬารัตน์ เกิดเพ็ง

จังหวะหน้าทับ	- - โฉ๊ะ โฉ๊ะ	- โฉ๊ะ - พริ้ง	- พริ้ง - โฉ๊ะ	- พริ้ง - พริ้ง
จังหวะฉิ่ง	- - - ฉิ่ง	- - - ฉับ	- - - ฉิ่ง	- - - ฉับ
จังหวะฉาบ	- - - -	- - - ฉาบ	- - - -	- - - ฉาบ
จังหวะกรับ	- - - -	- - - กรับ	- - - -	- - - กรับ
ทำนองเพลง	- ร - ด	- ร - ม	- - ร ด	- ม - ร
บทร้อง	- อย่า - กลิ่น	- อย่า - แก่ลิ่ง	- - ให้ ฉั้น	- ซอก - ซ้ำ
รูปภาพท่ารำ				
กระบวนท่ารำ	(ผู้หญิง- ผู้ชายปฏิบัติท่ารำเหมือนกัน) ทำท่ารำวง มือขวาจับหงาย มือซ้ายตั้ง วงกลาง แล้วสลับมือซ้ายจับหงาย มือ ขวาตั้งวงกลางหรือตั้งวงกลางทั้งสองมือ เปลี่ยนตามจังหวะก้าวเท้าเดินสลับเท้า ซ้าย-ขวา แล้วยืนตบเท้าซ้าย-ขวา ตาม จังหวะเพลง		ผู้หญิง : มือขวาแตะที่หน้าอก มือขวา ตั้งวงระดับปาก ก้าวเท้าเดินสลับเท้า ซ้าย-ขวา แล้วยืนตบเท้าขวา-ซ้าย ตาม จังหวะเพลง ผู้ชาย : มือขวาแตะที่หน้าอก มือซ้าย ตั้งวงแตะที่สะโพก ก้าวเท้าเดินสลับเท้า ซ้าย-ขวา ตบเท้าขวา-ซ้ายตามจังหวะ เพลง	

ภาพที่ 27 แสดงแผนภูมิตารางที่ 14 วิเคราะห์กระบวนกรำโทนเขาของเพลงเชิดเกิด
ที่มา : จุฬารัตน์ เกิดเพ็ง

จังหวะหน้าทับ	- - โจ๊ะ โจ๊ะ	- โจ๊ะ - พริ้ง	- พริ้ง - โจ๊ะ	- พริ้ง - พริ้ง
จังหวะฉิ่ง	- - - ฉิ่ง	- - - ฉับ	- - - ฉิ่ง	- - - ฉับ
จังหวะฉาบ	- - - -	- - - ฉาบ	- - - -	- - - ฉาบ
จังหวะกรับ	- - - -	- - - กรับ	- - - -	- - - กรับ
ทำนองเพลง	- - - -	- ฟ - ล	- ท - ล	- ฟ - ม
บทร้อง	- - - -	- คน - สวย	- ขอ - เชิญ	- มา - รำ
รูปภาพท่ารำ				
กระบวนการท่ารำ	<p>ผู้หญิง : มือขวาแตะที่หน้าอก มือขวาตั้งวงระดับปาก ก้าวเท้าเดินสลับเท้าซ้าย-ขวา แล้วยืนตบเท้าขวา-ซ้ายตามจังหวะเพลง</p> <p>ผู้ชาย : มือขวาแตะที่หน้าอก มือซ้ายตั้งวงแตะที่สะโพก ก้าวเท้าเดินสลับเท้าซ้าย-ขวา ตบเท้าขวา-ซ้ายตามจังหวะ</p>	<p>(ผู้หญิง- ผู้ชายปฏิบัติท่ารำเหมือนกัน) มือขวาชี้ในระดับสายตาเข้าหากัน ก้าวเท้าเดินสลับเท้าซ้าย-ขวา แล้วยืนตบเท้าซ้าย-ขวา ตามจังหวะเพลง</p>	<p>(ผู้หญิง- ผู้ชายปฏิบัติท่ารำเหมือนกัน) มือทั้งสองค่อย ๆ โยกมือขึ้น ก้าวเท้าเดินสลับเท้าซ้าย-ขวา แล้วยืนตบเท้าซ้าย-ขวา ตามจังหวะเพลง</p>	<p>(ผู้หญิง- ผู้ชายปฏิบัติท่ารำเหมือนกัน) ทำท่ารำวง มือขวาจิบหาง มือซ้ายตั้งวงกลาง แล้วสลับมือซ้ายจิบหาง มือขวาตั้งวงกลาง เปลี่ยนตามจังหวะ ยืนตบเท้าซ้าย-ขวาตามจังหวะเพลง</p>

ภาพที่ 28 แสดงแผนภูมิตารางที่ 15 วิเคราะห์กระบวนการรำโทนเขาของเพลงเชิญเกิด
ที่มา : จุฬารัตน์ เกิดเพ็ง

จังหวะหน้าทับ	- - โฉ๊ะ โฉ๊ะ	- โฉ๊ะ - พริ้ง	- พริ้ง - โฉ๊ะ	- พริ้ง - พริ้ง
จังหวะฉิ่ง	- - - ฉิ่ง	- - - ฉับ	- - - ฉิ่ง	- - - ฉับ
จังหวะฉาบ	- - - -	- - - ฉาบ	- - - -	- - - ฉาบ
จังหวะกรับ	- - - -	- - - กรับ	- - - -	- - - กรับ
ทำนองเพลง	- ล ล ล	- ฟ - ล	- ท - ล	- ฟ - ม
บทร้อง	- เอา ละ ว่า	- คน - สวย	- ขอ - เชิญ	- มา - รำ
รูปภาพท่ารำ				
กระบวนการท่ารำ	(ผู้หญิง- ผู้ชาย ปฏิบัติท่ารำ เหมือนกัน) ทำท่ารำวง มือขวา จับหงาย มือซ้าย ตั้งวงกลาง แล้ว สลับมือซ้ายจับ หงาย มือขวที่ตั้งวง กลาง เปลี่ยนตาม จังหวะ ยืนตบเท้า ซ้าย-ขวา ตาม จังหวะเพลง	(ผู้หญิง- ผู้ชาย ปฏิบัติท่ารำ เหมือนกัน) มือขวาชี้ในระดับ สายตาเข้าหากัน ก้าวเท้าเดินสลับ เท้าซ้าย-ขวา แล้ว ยืนตบเท้าซ้าย- ขวา ตามจังหวะ เพลง	(ผู้หญิง- ผู้ชาย ปฏิบัติท่ารำ เหมือนกัน) มือทั้งสองค่อย ๆ โกยมือขึ้น ก้าวเท้าเดินสลับ เท้าซ้าย-ขวา แล้ว ยืนตบเท้าซ้าย- ขวา ตามจังหวะ เพลง	(ผู้หญิง- ผู้ชาย ปฏิบัติเหมือนกัน) ทำท่ารำวง มือขวา จับหงาย มือซ้าย ตั้งวงกลาง แล้ว สลับมือซ้ายจับ หงาย มือขวที่ตั้ง วงกลางหรือตั้งวง กลางทั้งสองมือ เปลี่ยนตามจังหวะ ยืนตบเท้าซ้าย- ขวา ตามจังหวะ เพลง

ภาพที่ 29 แสดงแผนภูมิตารางที่ 16 วิเคราะห์กระบวนการรำโทนเขาของเพลงเชิญเถิด

ที่มา : จุฬารัตน์ เกิดเพ็ง

จังหวะหน้าทับ	- - โฉ๊ะ โฉ๊ะ	- โฉ๊ะ - พริ้ง	- พริ้ง - โฉ๊ะ	- พริ้ง - พริ้ง
จังหวะฉิ่ง	- - - ฉิ่ง	- - - ฉับ	- - - ฉิ่ง	- - - ฉับ
จังหวะฉาบ	- - - -	- - - ฉาบ	- - - -	- - - ฉาบ
จังหวะกรับ	- - - -	- - - กรับ	- - - -	- - - กรับ
ทำนองเพลง	- ร - ด	- - ร ม	ร ด ร ม	- ม - ร
บทร้อง	- ใ้ - แม่	- - งาม ขำ	ละ อย่า ให้ ฉั้น	- อ่อน - วอน
รูปภาพท่ารำ				
กระบวนท่ารำ	(ผู้หญิง- ผู้ชาย ปฏิบัติท่ารำ เหมือนกัน) ทำท่ารำวง มือขวา จับหาง มือซ้าย ตั้งวงกลาง แล้ว สลับมือซ้ายจับ หาง มือขวาทั้งวง กลางหรือตั้งวง กลางทั้งสองมือ เปลี่ยนตามจังหวะ ยืนตบเท้าซ้าย-ขวา ตามจังหวะเพลง	(ผู้หญิง- ผู้ชาย ปฏิบัติท่ารำ เหมือนกัน) มือขวาชี้ในระดับ สายตาเข้าหากัน ก้าวเท้าเดินสลับ เท้าซ้าย-ขวา แล้ว ยืนตบเท้าซ้าย- ขวา ตามจังหวะ เพลง	(ผู้หญิง- ผู้ชาย ปฏิบัติท่ารำ เหมือนกัน) ทำท่ารำวง มือขวา จับหาง มือซ้าย ตั้งวงกลาง แล้ว สลับมือซ้ายจับ หาง มือขวาทั้ง วงกลางหรือตั้งวง กลางทั้งสองมือ เปลี่ยนตามจังหวะ ยืนตบเท้าซ้าย- ขวา ตามจังหวะ เพลง	ผู้หญิง : มือขวา แตะที่หน้าอก มือ ขวาทั้งวงระดับ ปาก ก้าวเท้าเดิน สลับเท้าซ้าย-ขวา แล้วยืนตบเท้า ขวา-ซ้าย ตาม จังหวะเพลง ผู้ชาย : มือขวา แตะที่หน้าอก มือ ซ้ายตั้งวงแตะที่ สะโพก ก้าวเท้า เดินสลับเท้าซ้าย- ขวา ตบเท้าขวา- ซ้ายตามจังหวะ

ภาพที่ 30 แสดงแผนภูมิตารางที่ 17 วิเคราะห์กระบวนกรำโทนเขาของเพลงเชิดเถิด

ที่มา : จุฬารัตน์ เกิดเพ็ง

จังหวะหน้าทับ	- - โฉ๊ะ โฉ๊ะ	- โฉ๊ะ - พริ้ง	- พริ้ง - โฉ๊ะ	- พริ้ง - พริ้ง
จังหวะฉิ่ง	- - - ฉิ่ง	- - - ฉับ	- - - ฉิ่ง	- - - ฉับ
จังหวะฉาบ	- - - -	- - - ฉาบ	- - - -	- - - ฉาบ
จังหวะกรับ	- - - -	- - - กรับ	- - - -	- - - กรับ
ทำนองเพลง	- ฟ - ฟ	ฟ ฟ - ฟ	- ล - ซ	- ฟ - ม
บทร้อง	- เชิญ - จำ	ก็ เชิญ - จำ	- ขอ - เชิญ	- มา - จำ
รูปภาพท่ารำ				
กระบวนการท่ารำ	<p>(ผู้หญิง - ผู้ชาย ปฏิบัติท่ารำเหมือนกัน)มือทั้งสองค่อย ๆ โยกมือขึ้น ก้าวเท้าเดินสลับเท้าซ้าย-ขวา แล้วยืนตบเท้าซ้าย-ขวา ตามจังหวะเพลง</p>			<p>(ผู้หญิง- ผู้ชาย ปฏิบัติท่ารำเหมือนกัน) ทำท่ารำวง มือขวา จีบหงาย มือซ้าย ตั้งวงกลาง แล้ว สลับมือซ้ายจิบ หงาย มือขวาตั้ง วงกลางหรือตั้งวง กลางทั้งสองมือ เปลี่ยนตามจังหวะ ยืนตบเท้าซ้าย-ขวา ตามจังหวะ</p>

ภาพที่ 31 แสดงแผนภูมิตารางที่ 18 วิเคราะห์กระบวนการรำโทนเขาของเพลงเชิญเกิด

ที่มา : จุฬารัตน์ เกิดเพ็ง

จังหวะหน้าทับ	- - โฉ๊ะ โฉ๊ะ	- โฉ๊ะ - พริ้ง	- พริ้ง - โฉ๊ะ	- พริ้ง - พริ้ง
จังหวะฉิ่ง	- - - ฉิ่ง	- - - ฉับ	- - - ฉิ่ง	- - - ฉับ
จังหวะฉาบ	- - - -	- - - ฉาบ	- - - -	- - - ฉาบ
จังหวะกรับ	- - - -	- - - กรับ	- - - -	- - - กรับ
ทำนองเพลง	- - - -	- ด ร ม	ซ ล ซ ม	- ร - ด
บทร้อง	- - - -	- อย่า มา ทำ	ละ อย่า มา ทำ	- เอียง - อาย
รูปภาพท่ารำ				
กระบวนท่ารำ	(ผู้หญิง- ผู้ชาย ปฏิบัติท่ารำ เหมือนกัน) ทำท่ารำวง มือขวา จับหางย มือซ้ายตั้ง วงกลาง แล้วสลับมือ ซ้ายจับหางย มือ ขวาตั้งวงกลางหรือ ตั้งวงกลางทั้งสอง มือเปลี่ยนตาม จังหวะยืนตบเท้า ซ้าย-ขวา ตาม จังหวะเพลง	(ผู้หญิง - ผู้ชายปฏิบัติท่ารำเหมือนกัน) ทำท่ารำวง มือขวาจับหางย มือซ้ายตั้ง วงกลาง แล้วสลับมือซ้ายจับหางย มือ ขวาตั้งวงกลางหรือตั้งวงกลางทั้งสอง มือเปลี่ยนตามจังหวะยืนตบเท้าซ้าย- ขวา ตามจังหวะเพลง	ผู้หญิง : มือซ้าย แตะแก้มด้านซ้าย มือขวาตั้งวงแตะที่ สะโพก ก้าวเท้า เดินสลับเท้าซ้าย- ขวา แล้วยืนตบ เท้าขวา-ซ้าย ตาม จังหวะเพลง ผู้ชาย : มือขวา แตะแก้มด้านขวา มือซ้ายตั้งวงแตะที่ สะโพก ตบเท้า ขวา-ตามจังหวะ	

ภาพที่ 32 แสดงแผนภูมิตารางที่ 19 วิเคราะห์กระบวนกรำไทนาของเพลงเชิดงูเกิด

ที่มา : จุฬารัตน์ เกิดเพ็ง

จังหวะหน้าทับ	- - โจ๊ะ โจ๊ะ	- โจ๊ะ - พริ้ง	- พริ้ง - โจ๊ะ	- พริ้ง - พริ้ง
จังหวะฉิ่ง	- - - ฉิ่ง	- - - ฉับ	- - - ฉิ่ง	- - - ฉับ
จังหวะฉาบ	- - - -	- - - ฉาบ	- - - -	- - - ฉาบ
จังหวะกรับ	- - - -	- - - กรับ	- - - -	- - - กรับ
ทำนองเพลง	- ร - ม	ฟ ม ร ล	- ร - ล	- ร - ร
บทร้อง	- สุข - ใจ	ฉัน ยัง ไม่ ชื่น	- - เท่า คื่น	- รำ - วง
รูปภาพท่ารำ				
กระบวนการท่ารำ	ผู้หญิง : มือขวา แตะที่หน้าอก มือ ขวาดั้งวงระดับปาก ก้าวเท้าเดินสลับ เท้าซ้าย-ขวา แล้ว ยืนตบเท้าขวา-ซ้าย ตามจังหวะเพลง ผู้ชาย : มือขวา แตะที่หน้าอก มือ ซ้ายตั้งวงแตะที่ สะโพก ก้าวเท้า เดินสลับเท้าซ้าย- ขวา ตบเท้าขวา- ซ้ายตามจังหวะ	ผู้หญิง : ทำท่ารำวง มือขวาจับหงาย มือซ้ายตั้งวงกลาง แล้วสลับมือซ้ายจับหงาย มือขวาดั้งวงกลางหรือตั้งวงกลาง ทั้งสองมือเปลี่ยนตามจังหวะยืนตบเท้าซ้าย-ขวา ตามจังหวะ เพลง ผู้ชาย : มือขวาค่อย ๆ ทำท่าชี้ ขึ้นบน มือซ้ายตั้งวงแตะที่ สะโพก ก้าวเท้าเดินสลับเท้าซ้าย-ขวา ตบเท้าขวา-ซ้ายตาม จังหวะเพลง		

ภาพที่ 33 แสดงแผนภูมิตารางที่ 20 วิเคราะห์กระบวนการรำโทนเขาทองเพลงเชิดเถิด
ที่มา : จุฬารัตน์ เกิดเพ็ง

จังหวะหน้าทับ	- - โฉ๊ะ โฉ๊ะ	- โฉ๊ะ - พริ้ง	- พริ้ง - โฉ๊ะ	- พริ้ง - พริ้ง
จังหวะฉิ่ง	- - - ฉิ่ง	- - - ฉับ	- - - ฉิ่ง	- - - ฉับ
จังหวะฉาบ	- - - -	- - - ฉาบ	- - - -	- - - ฉาบ
จังหวะกรับ	- - - -	- - - กรับ	- - - -	- - - กรับ
ทำนองเพลง	- ร - ม	ฟ ม ร ล	- ร - ล	- ร - ร
บทร้อง	- สุข - ใจ	ฉัน ยัง ไม่ ขึ้น	- - เท่า คีน	- รำ - วง
รูปภาพท่ารำ				
กระบวนท่ารำ	<p>ผู้หญิง : มือขวาแตะที่หน้าอก มือขวาตั้งวงระดับปาก ก้าวเท้าเดินสลับเท้าซ้าย-ขวา แล้วยืนตบเท้าขวา-ซ้ายตามจังหวะเพลง</p> <p>ผู้ชาย : มือขวาแตะที่หน้าอก มือซ้ายตั้งวงแตะที่สะโพก ก้าวเท้าเดินสลับเท้าซ้าย-ขวา ตบเท้าขวา-ซ้ายตามจังหวะ</p>	<p>ผู้หญิง : ทำท่ารำวง มือขวาจับหางยี่ มือซ้ายตั้งวงกลาง แล้วสลับมือซ้ายจับหางยี่ มือขวาตั้งวงกลางหรือตั้งวงกลาง ทั้งสองมือเปลี่ยนตามจังหวะยืนตบเท้าซ้าย-ขวา ตามจังหวะเพลง</p> <p>ผู้ชาย : มือขวาค่อย ๆ ทำท่าขึ้นสูง มือซ้ายตั้งวงแตะที่สะโพก ก้าวเท้าเดินสลับเท้าซ้าย-ขวา ตบเท้าขวา-ซ้ายตามจังหวะเพลง</p>		

ภาพที่ 34 แสดงแผนภูมิตารางที่ 21 วิเคราะห์กระบวนกรำโทนเขาของเพลงเชิดเถิด

ที่มา : จุฬารัตน์ เกิดเพ็ง

จังหวะหน้าทับ	- - โฉ๊ะ โฉ๊ะ	- โฉ๊ะ - พริ้ง	- พริ้ง - โฉ๊ะ	- พริ้ง - พริ้ง
จังหวะฉิ่ง	- - - ฉิ่ง	- - - ฉับ	- - - ฉิ่ง	- - - ฉับ
จังหวะฉาบ	- - - -	- - - ฉาบ	- - - -	- - - ฉาบ
จังหวะกรับ	- - - -	- - - กรับ	- - - -	- - - กรับ
ทำนองเพลง	- - ฟ ม	- ฟ - ล	- ฟ - ม	- ฟ - ฟ
บทร้อง	- - อู๋ ส่า	- มา - ไค้ง	- ออย่า - ทำ	- - เป็น อาย
รูปภาพท่ารำ				
กระบวนการท่ารำ	<p>ผู้หญิง : นำมือซ้ายมาวางที่ท้อง มือขวากำมือหลวมไว้ที่ด้านหลัง น้อมศีรษะลง เล็กน้อย ยืนตบเท้าซ้าย-ขวา ตามจังหวะเพลง</p> <p>ผู้ชาย : นำมือขวามาวางที่ท้อง มือซ้ายกำมือหลวมไว้ที่ด้านหลัง ยืนน้อมศีรษะลง เล็กน้อย ยืนตบเท้าซ้าย-ขวา ตามจังหวะเพลง</p>	<p>ผู้หญิง : มือขวาแตะแก้มด้านขวา มือซ้ายตั้งวงแตะที่สะโพก ก้าวเท้าเดินสลับเท้าซ้าย-ขวา แล้วยืนตบเท้าขวา-ซ้ายตามจังหวะเพลง</p> <p>ผู้ชาย : มือขวาแตะแก้มด้านขวา มือซ้ายตั้งวงแตะที่สะโพก ก้าวเท้าเดินสลับเท้าซ้าย-ขวา ตบเท้าขวา-ซ้ายตามจังหวะเพลง</p>		

ภาพที่ 35 แสดงแผนภูมิตารางที่ 22 วิเคราะห์กระบวนการรำโทนเขาของเพลงเชิดเกิด

ที่มา : จุฬารัตน์ เกิดเพ็ง

จังหวะหน้าทับ	- - โฉ๊ะ โฉ๊ะ	- โฉ๊ะ - พริ้ง	- พริ้ง - โฉ๊ะ	- พริ้ง - พริ้ง
จังหวะฉิ่ง	- - - ฉิ่ง	- - - ฉับ	- - - ฉิ่ง	- - - ฉับ
จังหวะฉาบ	- - - -	- - - ฉาบ	- - - -	- - - ฉาบ
จังหวะกรับ	- - - -	- - - กรับ	- - - -	- - - กรับ
ทำนองเพลง	- ซุ - ซุ	ร ซุ - ซุ	- ท - ล	- ซุ - ฟ
บทร้อง	- เชิญ - จำ	มา เชิญ - จำ	- ขอ - เชิญ	- มา - จำ
รูปภาพท่ารำ				
กระบวนการท่ารำ	(ผู้หญิง - ผู้ชาย ปฏิบัติท่ารำเหมือนกัน)มือทั้งสองค่อย ๆ โยกมือขึ้น ก้าวเท้าเดินสลับเท้าซ้าย-ขวา แล้วยืนตบเท้าซ้าย-ขวา ตามจังหวะเพลง		(ผู้หญิง- ผู้ชาย ปฏิบัติท่ารำเหมือนกัน) ทำท่ารำวง มือขวา จีบหงาย มือซ้าย ตั้งวงกลาง แล้ว สลับมือซ้ายจิบ หงาย มือขวาตั้ง วงกลางหรือตั้งวง กลางทั้งสองมือ เปลี่ยนตามจังหวะ ยืนตบเท้าซ้าย-ขวา ตามจังหวะ เพลง	

ภาพที่ 36 แสดงแผนภูมิตารางที่ 23 วิเคราะห์กระบวนการรำโทนเขาของเพลงเชิญเกิด

ที่มา : จุฬารัตน์ เกิดเพ็ง

จังหวะหน้าทับ	- - โฉ๊ะ โฉ๊ะ	- โฉ๊ะ - พริ้ง	- พริ้ง - โฉ๊ะ	- พริ้ง - พริ้ง
จังหวะฉิ่ง	- - - ฉิ่ง	- - - ฉับ	- - - ฉิ่ง	- - - ฉับ
จังหวะฉาบ	- - - -	- - - ฉาบ	- - - -	- - - ฉาบ
จังหวะกรับ	- - - -	- - - กรับ	- - - -	- - - กรับ
ทำนองเพลง	- - - -	- ด ร ม	ซ ล ซ ม	- ร - ด
บทร้อง	- - - -	- อย่า มา ทำ	ละ อย่า มา ทำ	- เอียง - อาย
รูปภาพท่ารำ				
กระบวนการท่ารำ	<p>(ผู้หญิง- ผู้ชาย ปฏิบัติท่ารำเหมือนกัน)</p> <p>ทำท่ารำวง มือขวา จับหงาย มือซ้าย ตั้งวงกลาง แล้ว</p> <p>สลับมือซ้ายจับหงาย มือขวา ตั้งวงกลางหรือตั้งวงกลางทั้งสองมือ</p> <p>เปลี่ยนตามจังหวะ ยืนตบเท้าซ้าย-ขวา ตามจังหวะเพลง</p>	<p>(ผู้หญิง - ผู้ชายปฏิบัติท่ารำเหมือนกัน)</p> <p>ทำท่ารำวง มือขวาจับหงาย มือซ้ายตั้งวงกลาง แล้วสลับมือซ้ายจับหงาย มือขวาตั้งวงกลางหรือตั้งวงกลางทั้งสองมือ</p> <p>เปลี่ยนตามจังหวะ ยืนตบเท้าซ้าย-ขวา ตามจังหวะเพลง</p>	<p>ผู้หญิง : มือซ้าย ตะแถมด้านซ้าย มือขวาตั้งวงตะที่ สะโพก ยืนตบเท้า ขวา-ซ้าย ตาม จังหวะเพลง</p> <p>ผู้ชาย : มือขวา ตะแถมด้านขวา มือซ้ายตั้งวงตะที่ สะโพก ก้าวเท้า เดินสลับเท้าซ้าย-ขวา ตบเท้าขวา-ซ้ายตามจังหวะ</p>	

ภาพที่ 37 แสดงแผนภูมิตารางที่ 24 วิเคราะห์กระบวนการรำโทนเขาของเพลงเชิดเถิด

ที่มา : จุฬารัตน์ เกิดเพ็ง

จากการแสดงแผนภูมิตารางที่ 2 - 24 วิเคราะห์กระบวนการรำโทนเขาทอง “เพลงเชิญเถิด” ปรากฏท่ารำที่เรียกว่า การรำใช้บทร คือ รำตามความหมายของเนื้อร้องในบทเพลง ซึ่งผู้วิจัยสามารถเห็นรายละเอียด จำนวน 8 ท่า แบ่งออกเป็น 2 กิริยา ดังนี้

กิริยามือชี้ ได้แก่ ท่าชี้บุคคล ท่ามือชี้สูง

- ท่าชี้บุคคล ในความหมาย ใช้กับผู้ที่มีศักดิ์เสมอกันหรือต่ำกว่า (คนสวย)

- ท่ามือชี้สูง ในความหมาย ชี้พระจันทร์ (เท่าคืบรำวง)

กิริยามือแบ ได้แก่ ท่าโกยมือ ท่าวกมือ ท่ามือแตะแก้ม ท่าคลายมือแบออก ท่ามือแตะอก ท่ายื่นน้อมศีรษะ

- ท่าโกยมือ ในความหมาย ขอเชิญ (เชิญเถิด, ขอเชิญ, เชิญรำ)

- ท่าวกมือ ในความหมาย การเรียก (เชิญมา)

- ท่ามือแตะแก้ม ในความหมาย อาย (อย่าเอียง อย่างอาย, อย่ามาทำเอียงอาย ,อย่าทำเป็นอาย)

- ท่าคลายมือแบออก ในความหมาย เปล่าประโยชน์ (อย่าหน่าย อย่าแหนง)

- ท่ามือแตะอก ในความหมาย ตัวเรา (ให้ฉันชอกช้ำ, อ่อนนอน, สุขใจ)

- ท่ายื่นน้อมศีรษะ ในความหมาย เคารพ (อุส่าห์มาโค้ง)

ลักษณะของการใช้เท้า เดินก้าวเท้าไปตามวงสลับซ้ายขวา ตามจังหวะเพลง เคลื่อนวงอย่างช้า ๆ พร้อมกับยื่นตบเท้าซ้ายหรือขวา ตามจังหวะ

จากการรำตีบทดังกล่าว ผู้ศึกษาสรุปได้ว่า กระบวนท่ารำเพลงเชิญเถิด มีลักษณะของท่ารำเป็นท่าธรรมชาติที่ผู้รำคิดขึ้นเอง เพลงเชิญเถิดจะใช้ท่ารำซ้ำกันในความหมายเดียวกันและต่างกัน ดังนั้นท่ารำแต่ละท่ามีหลายความหมาย ผู้รำสามารถเลือกใช้ท่าใดท่าหนึ่งในการรำได้ ซึ่งแต่ละท่า มีลักษณะที่ตรงความหมายตามบทร้อง เช่น ลักษณะของการโกยมือขึ้นสื่อความหมายได้หลายความหมาย เช่น เชิญเถิด ขอเชิญ และเชิญรำ ซึ่งทั้ง 3 ความหมายมีลักษณะท่ารำในเชิง เชิญชวนให้ออกมารำวง ท่าวกมือ สื่อความหมายในลักษณะ การเรียกให้มารำ ท่ามือแตะแก้มไม่ว่าจะเป็นมือซ้ายแตะแก้มหรือมือขวาแตะแก้ม สื่อความหมายของบทร้องได้หลายความหมาย เช่น อย่าเอียง อย่างอาย อย่ามาทำเอียงอาย อย่าทำเป็นอาย เป็นลักษณะของการทำท่าอายเมื่อออกมารำรำ ท่าคลายมือแบออก สื่อความหมายจากบทร้อง

ลักษณะอย่างหนึ่งอย่างหนึ่ง หรืออย่างมองว่าการรำว่าเป็นสิ่งที่เปล่าประโยชน์ ทำมือแต่อก สื่อความหมายได้หลายความหมาย เช่น ให้ฉันชอกช้ำ อ่อนนอน สุขใจ ซึ่งทั้ง 4 ความหมาย มีลักษณะท่ารำในลักษณะกล่าวถึง ตัวผู้แสดงเองในความรู้สึกชอกช้ำ อ่อนนอน และตัวเองมีความสุข ทำชี้ในการรำ เพลงเชยเกิดนี้ มีลักษณะการชี้ 2 ลักษณะ คือ ชี้บุคคล คือผู้ชายชี้ไปที่ผู้หญิงหรือผู้หญิงชี้ไปที่ผู้ชาย ในบทร้อง คนสวย และทำมือชี้สูง เป็นการชี้บอกอย่างใดอย่างหนึ่ง จากบทร้อง เทาคืนรำวง คือผู้แสดงทำท่าชี้ขึ้นบน(ชี้พระจันทร์) บทนี้สื่อความหมายว่า ชาวบ้านหนุ่มสาวมาร้องเล่นรำโทนกันในเวลากลางคืน และทำย่นน้อมศีรษะในบทร้อง อูสา มาได้ัง เป็นลักษณะการทำความเคารพและให้เกียรติกัน

จะเห็นได้ว่าบทร้องเพลงเชยเกิด เป็นการเชยชวนกันออกมารำรำให้เกิดความสนุกสนานสร้างความเป็นกันเอง ในช่วงเวลากลางคืน หลังจากเหน็ดเหนื่อยจากการทำเกษตรกรรม เป็นบทเกี่ยวพาราตีระหว่างหนุ่มสาวซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมอันดีงามในเรื่องวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของคนเขาทองในตำบลไตรตรึงษ์

5.2 วิเคราะห์ท่ารำไท้เซาทอง เพลงที่ 2 “สาวน้อยเอวกลม”

จังหวะหน้าทับ	- - โฉ๊ะ โฉ๊ะ	- โฉ๊ะ - พริ้ง	- พริ้ง - โฉ๊ะ	- พริ้ง - พริ้ง
จังหวะฉิ่ง	- - - ฉิ่ง	- - - ฉับ	- - - ฉิ่ง	- - - ฉับ
จังหวะฉาบ	- - - -	- - - ฉาบ	- - - -	- - - ฉาบ
จังหวะกรับ	- - - -	- - - กรับ	- - - -	- - - กรับ
ทำนองเพลง	- - - -	- - - -	- ฟ - ล	- ฟ - ม
บทร้อง	- - - -	- - - -	- สาว - น้อย	- เอว - กลม
รูปภาพท่ารำ				
กระบวนการท่ารำ			(ผู้หญิง - ผู้ชายปฏิบัติท่ารำเหมือนกัน) ท่าท่าเอวกลม มือทั้งสองตั้งวงแล้วนำ มือมาวนเป็นวงกลมที่สะโพก ก้าวเท้า เดินสลับเท้าซ้าย-ขวา ตามจังหวะเพลง	

ภาพที่ 38 แสดงแผนภูมิ

ตารางที่ 25 วิเคราะห์กระบวนการรำไท้เซาทองเพลงสาวน้อยเอวกลม

ที่มา : จุฬารัตน์ เกิดเพ็ง

จังหวะหน้าทับ	- - โจ๊ะ โจ๊ะ	- โจ๊ะ - พริ้ง	- พริ้ง - โจ๊ะ	- พริ้ง - พริ้ง
จังหวะฉิ่ง	- - - ฉิ่ง	- - - ฉับ	- - - ฉิ่ง	- - - ฉับ
จังหวะฉาบ	- - - -	- - - ฉาบ	- - - -	- - - ฉาบ
จังหวะกรับ	- - - -	- - - กรับ	- - - -	- - - กรับ
ทำนองเพลง	- - - -	- ฟ - ล	- ฟ - ม	- ร - ท
บทร้อง	- - - -	- ไร่ - ผม	- ดัด - ลอน	- ดัด - คลื่น
รูปภาพท่ารำ				
กระบวนการท่ารำ	(ผู้หญิง - ผู้ชาย ปฏิบัติท่ารำ เหมือนกัน) ท่าท่าเอวกลม มือ ทั้งสองตั้งวงแล้วนำ มือมาวนเป็น วงกลมที่สะโพก ก้าวเท้าเดินสลับ เท้าซ้าย-ขวา ตาม จังหวะเพลง	(ผู้หญิง - ผู้ชายปฏิบัติท่ารำเหมือนกัน) มือทั้งสองตั้งวงแล้วนำมือมาวนเป็นวงกลมข้างศีรษะ ก้าวเท้าเดินสลับเท้าซ้าย-ขวา แล้วตบเท้าตามจังหวะเพลง		

ภาพที่ 39 แสดงแผนภูมิ

ตารางที่ 26 วิเคราะห์กระบวนการรำโทนเขาทองเพลงสวน้อยเอวกลม

ที่มา : จุฬารัตน์ เกิดเพ็ง

จังหวะหน้าทับ	- - โฉ๊ะ โฉ๊ะ	- โฉ๊ะ - พริ้ง	- พริ้ง - โฉ๊ะ	- พริ้ง - พริ้ง
จังหวะฉิ่ง	- - - ฉิ่ง	- - - ฉับ	- - - ฉิ่ง	- - - ฉับ
จังหวะฉาบ	- - - -	- - - ฉาบ	- - - -	- - - ฉาบ
จังหวะกรับ	- - - -	- - - กรับ	- - - -	- - - กรับ
ทำนองเพลง	- - - -	- - - -	- ร ฟ ม	- ฟ - ล
บทร้อง	- - - -	- - - -	- ใส่ น้ำ มัน	- หอม - รื่น
รูปภาพท่ารำ				
กระบวนการท่ารำ	(ผู้หญิง - ผู้ชาย ปฏิบัติท่ารำ เหมือนกัน) มือทั้งสองตั้งวง แล้วนำมือมาวน เป็นวงกลมข้าง ศีรษะ ก้าวเท้า เดินสลับเท้าซ้าย- ขวา แล้วตบเท้า ตามจังหวะเพลง	(ผู้หญิง - ผู้ชาย ปฏิบัติท่ารำ เหมือนกัน) มือทั้งสองตั้งวง แล้วนำมือมาวน เป็นวงกลมข้าง ศีรษะ ก้าวเท้า เดินสลับเท้าซ้าย- ขวา แล้วตบเท้า ตามจังหวะเพลง	(ผู้หญิง - ผู้ชายปฏิบัติท่ารำเหมือนกัน) มือขวากำมือหลวม ๆ มาไว้ระดับจมูก (ท่าดม) มือซ้ายเท้าเอว ก้าวเท้าเดิน สลับเท้าซ้าย-ขวา แล้วตบเท้าตาม จังหวะเพลง	

ภาพที่ 40 แสดงแผนภูมิ

ตารางที่ 27 วิเคราะห์กระบวนการรำโทนเขาของเพลงสวายน้อยเอวกลม

ที่มา : จุฬารัตน์ เกิดเพ็ง

จังหวะหน้าทับ	- - โฉ๊ะ โฉ๊ะ	- โฉ๊ะ - พริ้ง	- พริ้ง - โฉ๊ะ	- พริ้ง - พริ้ง
จังหวะฉิ่ง	- - - ฉิ่ง	- - - ฉับ	- - - ฉิ่ง	- - - ฉับ
จังหวะฉาบ	- - - -	- - - ฉาบ	- - - -	- - - ฉาบ
จังหวะกรับ	- - - -	- - - กรับ	- - - -	- - - กรับ
ทำนองเพลง	- - - -	- - - ล	- ล - ร	- ม - ฟ
บทร้อง	- - - -	- - - สวม	- แต่ - หมวก	- ไบ - ลาน
รูปภาพท่ารำ				
กระบวนการท่ารำ	(ผู้หญิง - ผู้ชาย ปฏิบัติท่ารำ เหมือนกัน) มือขวากำมือหลวม ๆ มาไว้ระดับจมูก (ท่าดม) มือซ้าย เท้าเอว ก้าวเท้า เดินสลับเท้าซ้าย- ขวา แล้วตบเท้า ตามจังหวะเพลง	(ผู้หญิง - ผู้ชายปฏิบัติท่ารำเหมือนกัน) นำมือทั้งสองมาแตะที่ศีรษะ (ท่าสวมหมวก)) ก้าวเท้าเดิน สลับเท้าซ้าย-ขวา แล้วตบเท้าตามจังหวะเพลง		

ภาพที่ 41 แสดงแผนภูมิ

ตารางที่ 28 วิเคราะห์กระบวนการรำโทนเขาทองเพลงสวณน้อยเอวกลม

ที่มา : จุฬารัตน์ เกิดเพ็ง

จังหวะหน้าทับ	- - โฉ๊ะ โฉ๊ะ	- โฉ๊ะ - พริ้ง	- พริ้ง - โฉ๊ะ	- พริ้ง - พริ้ง
จังหวะฉิ่ง	- - - ฉิ่ง	- - - ฉับ	- - - ฉิ่ง	- - - ฉับ
จังหวะฉาบ	- - - -	- - - ฉาบ	- - - -	- - - ฉาบ
จังหวะกรับ	- - - -	- - - กรับ	- - - -	- - - กรับ
ทำนองเพลง	- - - -	- - - -	- ร - ม	- ฟ - ล
บทร้อง	- - - -	- - - -	- แต่ง - ตัว	- ทั้น - สมัย
รูปภาพท่ารำ				
กระบวนการท่ารำ	(ผู้หญิง - ผู้ชาย ปฏิบัติท่ารำ เหมือนกัน) นำมือทั้งสองมา แตะที่ศีรษะ (ท่า สวมหมวก)) ก้าว เท้าเดินสลับเท้า ซ้าย-ขวา แล้วตบ เท้าตามจังหวะ เพลง	(ผู้หญิง - ผู้ชาย ปฏิบัติท่ารำ เหมือนกัน) นำมือทั้งสองมา แตะที่ศีรษะ (ท่า สวมหมวก)) ก้าว เท้าเดินสลับเท้า ซ้าย-ขวา แล้วตบ เท้าตามจังหวะ เพลง	(ผู้หญิง - ผู้ชายปฏิบัติท่ารำเหมือนกัน) มือทั้งสองกำมือหลวม ๆ มาไว้ระดับ สะโพก วนมือเป็นวงกลมตามจังหวะ ก้าวเท้าเดินสลับเท้าซ้าย-ขวา แล้วตบ เท้าตามจังหวะเพลง	

ภาพที่ 42 แสดงแผนภูมิ

ตารางที่ 29 วิเคราะห์กระบวนการรำโทนเขาทองเพลงสาวน้อยเอวกลม

ที่มา : จุฬารัตน์ เกิดเพ็ง

จังหวะหน้าทับ	- - โจ๊ะ โจ๊ะ	- โจ๊ะ - พริ้ง	- พริ้ง - โจ๊ะ	- พริ้ง - พริ้ง
จังหวะฉิ่ง	- - - ฉิ่ง	- - - ฉับ	- - - ฉิ่ง	- - - ฉับ
จังหวะฉาบ	- - - -	- - - ฉาบ	- - - -	- - - ฉาบ
จังหวะกรับ	- - - -	- - - กรับ	- - - -	- - - กรับ
ทำนองเพลง	- - - -	- ล - ฟ	- ร - ฟ	- ม - ร
บทร้อง	- - - -	- สาว - ไทย	- แบบ - หลวง	- พิ - บูล
รูปภาพท่ารำ				
กระบวนการท่ารำ	(ผู้หญิง - ผู้ชาย ปฏิบัติท่ารำ เหมือนกัน) มือทั้งสองกำมือ หลวม ๆ มาไว้ ระดับสะโพก วน มือเป็นวงกลมตาม จังหวะ ก้าวเท้าเดิน สลับเท้าซ้าย-ขวา แล้วตบเท้าตาม จังหวะเพลง	(ผู้หญิง - ผู้ชาย ปฏิบัติท่ารำ เหมือนกัน) มือขวาชี้เข้าหากัน ด้านบน มือซ้าย เท้าเอว ก้าวเท้า เดินสลับเท้าซ้าย- ขวา แล้วตบเท้า ตามจังหวะเพลง	(ผู้หญิง - ผู้ชายปฏิบัติท่ารำเหมือนกัน) มือขวาค่อยๆชี้ขึ้นด้านบน มือซ้ายเท้า เอว ก้าวเท้าเดินสลับเท้าซ้าย-ขวา แล้ว ตบเท้าตามจังหวะเพลง	

ภาพที่ 43 แสดงแผนภูมิ

ตารางที่ 30 วิเคราะห์กระบวนการรำโทนเขาของเพลงสวณ้อยเอวกลม

ที่มา : จุฬารัตน์ เกิดเพ็ง

จังหวะหน้าทับ	- - โฉ๊ะ โฉ๊ะ	- โฉ๊ะ - พริ้ง	- พริ้ง - โฉ๊ะ	- พริ้ง - พริ้ง
จังหวะฉิ่ง	- - - ฉิ่ง	- - - ฉับ	- - - ฉิ่ง	- - - ฉับ
จังหวะฉาบ	- - - -	- - - ฉาบ	- - - -	- - - ฉาบ
จังหวะกรับ	- - - -	- - - กรับ	- - - -	- - - กรับ
ทำนองเพลง	- - - -	- - - -	- ฟ ล ท	- ล ล ล
บทร้อง	- - - -	- - - -	- หิ้ว กระ เป้า	- จัน ท บุรณ
รูปภาพท่ารำ				
กระบวนการท่ารำ	(ผู้หญิง - ผู้ชาย ปฏิบัติท่ารำ เหมือนกัน) มือขวาค่อยๆชี้ขึ้น ด้านบน มือซ้าย เท้าเอว ก้าวเท้า เดินสลับเท้าซ้าย- ขวา แล้วตบเท้า ตามจังหวะเพลง	(ผู้หญิง - ผู้ชาย ปฏิบัติท่ารำ เหมือนกัน) มือขวาค่อยๆชี้ขึ้น ด้านบน มือซ้าย เท้าเอว ก้าวเท้า เดินสลับเท้าซ้าย- ขวา แล้วตบเท้า ตามจังหวะเพลง	(ผู้หญิง - ผู้ชายปฏิบัติท่ารำเหมือนกัน) มือทั้งสองกำมือหลวมๆ มาไว้ระดับ สะโพก วนมือเป็นวงกลมตามจังหวะ ก้าวเท้าเดินสลับเท้าซ้าย-ขวา แล้วตบ เท้าตามจังหวะเพลง	

ภาพที่ 44 แสดงแผนภูมิ

ตารางที่ 31 วิเคราะห์กระบวนการรำไท่นเขาของเพลงสวณน้อยเอวกลม

ที่มา : จุฬารัตน์ เกิดเพ็ง

จังหวะหน้าทับ	- - โฉ๊ะ โฉ๊ะ	- โฉ๊ะ - พริ้ง	- พริ้ง - โฉ๊ะ	- พริ้ง - พริ้ง
จังหวะฉิ่ง	- - - ฉิ่ง	- - - ฉับ	- - - ฉิ่ง	- - - ฉับ
จังหวะฉาบ	- - - -	- - - ฉาบ	- - - -	- - - ฉาบ
จังหวะกรับ	- - - -	- - - กรับ	- - - -	- - - กรับ
ทำนองเพลง	- - - -	- ร - ฟ	- - ฟ ฟ	- ล - ม
บทร้อง	- - - -	- แม่ - คุณ	- - จะ ไป	- ไหน - กัน
รูปภาพท่ารำ				
กระบวนการท่ารำ	(ผู้หญิง - ผู้ชาย ปฏิบัติท่ารำ เหมือนกัน) มือทั้งสองกำมือ หลวม ๆ มาไว้ ระดับ สะโพก วนมือเป็นวงกลม ตามจังหวะ ก้าว เท้าเดินสลับเท้า ซ้าย-ขวา แล้วตบ เท้าตามจังหวะ เพลง	(ผู้หญิง - ผู้ชาย ปฏิบัติท่ารำ เหมือนกัน) มือขวาชี้เข้าหากัน ด้านบน มือซ้าย เท้าเอว ก้าวเท้า เดินสลับเท้าซ้าย- ขวา แล้วตบเท้า ตามจังหวะเพลง	(ผู้หญิง - ผู้ชายปฏิบัติท่ารำเหมือนกัน) มือขวาค่อยๆชี้กวาดออกด้านข้าง มือ ซ้ายเท้าเอว ก้าวเท้าเดินสลับเท้าซ้าย- ขวา แล้วตบเท้าตามจังหวะเพลง	

ภาพที่ 45 แสดงแผนภูมิ

ตารางที่ 32 วิเคราะห์กระบวนการรำโทนเขาของเพลงสาวน้อยเวทกลม

ที่มา : จุฬารัตน์ เกิดเพ็ง

จังหวะหน้าทับ	- - โจ๊ะ โจ๊ะ	- โจ๊ะ - พริ้ง	- พริ้ง - โจ๊ะ	- พริ้ง - พริ้ง
จังหวะฉิ่ง	- - - ฉิ่ง	- - - ฉับ	- - - ฉิ่ง	- - - ฉับ
จังหวะฉาบ	- - - -	- - - ฉาบ	- - - -	- - - ฉาบ
จังหวะกรับ	- - - -	- - - กรับ	- - - -	- - - กรับ
ทำนองเพลง	- ล ฟ ฟ	- ฟ - ล	- ล ฟ ฟ	- ฟ - ม
บทร้อง	- ฉั้น จะ ไป	- ดู - ไชน	- ฉั้น จะ ไป	- ดู - หนึ่ง
รูปภาพท่ารำ				
กระบวนการท่ารำ	ผู้หญิง : ทำท่ารำวง มือขวาจับหางายมือซ้ายตั้งวงกลาง แล้วสลับมือซ้ายจับหางาย มือขวาตั้งวงกลางเปลี่ยนมือตามจังหวะ ยืนตบเท้าซ้าย-ขวา ตามจังหวะเพลง ผู้ชาย : มือขวาแตะที่หน้าอก มือซ้ายเท้าเอว ยืนตบเท้าซ้าย-ขวา ตามจังหวะเพลง	ผู้หญิง : ทำท่ารำวง มือขวาจับหางายมือซ้ายตั้งวงกลาง แล้วสลับมือซ้ายจับหางายมือขวาตั้งวงกลางเปลี่ยนมือตามจังหวะ ยืนตบเท้าซ้าย-ขวา ตามจังหวะเพลง ผู้ชาย : มือขวาแตะที่หน้าอก มือซ้ายเท้าเอว ยืนตบเท้าซ้าย-ขวา ตามจังหวะเพลง	ผู้หญิง : มือขวาแตะที่หน้าอก มือซ้ายเท้าเอว ยืนตบเท้าซ้าย-ขวา ตามจังหวะผู้ชาย : ทำท่ารำวง มือขวาจับหางายมือซ้ายตั้งวงกลาง แล้วสลับมือซ้ายจับหางายมือขวาตั้งวงกลางเปลี่ยนมือตามจังหวะ ยืนตบเท้าซ้าย-ขวา ตามจังหวะ	ผู้หญิง : มือขวาแตะที่หน้าอก มือซ้ายเท้าเอว ยืนตบเท้าซ้าย-ขวา ตามจังหวะผู้ชาย : ทำท่ารำวง มือขวาจับหางายมือซ้ายตั้งวงกลาง แล้วสลับมือซ้ายจับหางายมือขวาตั้งวงกลางเปลี่ยนมือตามจังหวะ ยืนตบเท้าซ้าย-ขวา ตามจังหวะ

ภาพที่ 46 แสดงแผนภูมิ

ตารางที่ 33 วิเคราะห์กระบวนการรำโทนเขาของเพลงสวายน้อยเอวกลม

ที่มา : จุฬารัตน์ เกิดเพ็ง

จังหวะหน้าทับ	- - โจ๊ะ โจ๊ะ	- โจ๊ะ - พริ้ง	- พริ้ง - โจ๊ะ	- พริ้ง - พริ้ง
จังหวะฉิ่ง	- - - ฉิ่ง	- - - ฉับ	- - - ฉิ่ง	- - - ฉับ
จังหวะฉาบ	- - - -	- - - ฉาบ	- - - -	- - - ฉาบ
จังหวะกรับ	- - - -	- - - กรับ	- - - -	- - - กรับ
ทำนองเพลง	- ล ฟ ฟ	- ฟ - ล	- ล ฟ ฟ	- ฟ - ม
บทร้อง	- ฉั้น จะ ไป	- ดู - ไชน	- ฉั้น จะ ไป	- ดู - หนึ่ง
รูปภาพท่ารำ				
กระบวนการท่ารำ	ผู้หญิง : ทำท่ารำวง มือขวาจับหางายมือซ้ายตั้งวงกลาง แล้วสลับมือซ้ายจับหางาย มือขวาตั้งวงกลางเปลี่ยนมือตามจังหวะ ยืนตบเท้าซ้าย-ขวา ตามจังหวะเพลง ผู้ชาย : มือขวาแตะที่หน้าอก มือซ้ายเท้าเอว ยืนตบเท้าซ้าย-ขวา ตามจังหวะเพลง	ผู้หญิง : ทำท่ารำวง มือขวาจับหางายมือซ้ายตั้งวงกลาง แล้วสลับมือซ้ายจับหางายมือขวาตั้งวงกลางเปลี่ยนมือตามจังหวะยืนตบเท้าซ้าย-ขวา ตามจังหวะเพลง ผู้ชาย : มือขวาแตะที่หน้าอก มือซ้ายตั้งวงกลางเปลี่ยนมือตามจังหวะยืนตบเท้าซ้าย-ขวา ตามจังหวะเพลง	ผู้หญิง : มือขวาแตะที่หน้าอก มือซ้ายเท้าเอว ยืนตบเท้าซ้าย-ขวา ตามจังหวะผู้ชาย : ทำท่ารำวง มือขวาจับหางายมือซ้ายตั้งวงกลาง แล้วสลับมือซ้ายจับหางายมือขวาตั้งวงกลางเปลี่ยนมือตามจังหวะยืนตบเท้าซ้าย-ขวา ตามจังหวะ	ผู้หญิง : มือขวาแตะที่หน้าอก มือซ้ายตั้งวงกลางเปลี่ยนมือตามจังหวะยืนตบเท้าซ้าย-ขวา ตามจังหวะผู้ชาย : ทำท่ารำวง มือขวาจับหางายมือซ้ายตั้งวงกลาง แล้วสลับมือซ้ายจับหางายมือขวาตั้งวงกลางเปลี่ยนมือตามจังหวะยืนตบเท้าซ้าย-ขวา ตามจังหวะ

ภาพที่ 47 แสดงแผนภูมิ

ตารางที่ 34 วิเคราะห์กระบวนการรำโทนเขาทองเพลงสวน้อยเอวกลม

ที่มา : จุฬารัตน์ เกิดเพ็ง

จังหวะหน้าทับ	- - ใจะ ใจะ	- ใจะ - พริ้ง	- พริ้ง - ใจะ	- พริ้ง - พริ้ง
จังหวะฉิ่ง	- - - ฉิ่ง	- - - ฉับ	- - - ฉิ่ง	- - - ฉับ
จังหวะฉาบ	- - - -	- - - ฉาบ	- - - -	- - - ฉาบ
จังหวะกรับ	- - - -	- - - กรับ	- - - -	- - - กรับ
ทำนองเพลง	ล - - ฟ	- ล - ฟ	- - - ฟ	- - ร ม
บทร้อง	มา - - ขึ้น	- รถ - ราง	- - - ไป	- - ด้วย กัน
รูปภาพท่ารำ				
กระบวนการท่ารำ	<p>(ผู้หญิง - ผู้ชายปฏิบัติท่ารำเหมือนกัน)</p> <p>มือทั้งสองกำมือหลวม ๆ มาไว้ระดับ สะโพก วนมือเป็นวงกลมตามจังหวะ ก้าวเท้าเดินสลับเท้าซ้าย-ขวา แล้วตบเท้าตามจังหวะเพลง</p>	<p>(ผู้หญิง - ผู้ชายปฏิบัติท่ารำเหมือนกัน)</p> <p>มือทั้งสองกำมือหลวม ๆ มาไว้ระดับ สะโพก วนมือเป็นวงกลมตามจังหวะ ก้าวเท้าเดินสลับเท้าซ้าย-ขวา แล้วตบเท้าตามจังหวะเพลง</p>		

ภาพที่ 48 แสดงแผนภูมิ

ตารางที่ 35 วิเคราะห์กระบวนการรำโทนเขาของเพลงสวน้อยเอวกลม

ที่มา : จุฬารัตน์ เกิดเพ็ง

จากการแสดงแผนภูมิตารางที่ 24 – 34 วิเคราะห์กระบวนการจำโทนเขาทอง “เพลงสวน้อยเอวกลม” ปรากฏท่ารำที่เรียกว่า การรำใช้บท คือ รำตามความหมายของเนื้อร้อง ในบทเพลง ซึ่งผู้วิจัยสามารถเห็นรายละเอียด จำนวน 10 ท่า แบ่งออกเป็น 3 กิริยา ดังนี้

กิริยามือชี้ ได้แก่ ท่าชี้สูง ท่าชี้บุคคล ท่าชี้กวาด

- ท่าชี้สูง ในความหมาย ชี้เพื่อกล่าวถึงบุคคลที่สาม (สาวไทย แบบหลวงพิบูล)
- ท่าชี้บุคคล ในความหมาย ใช้กับผู้มีศักดิ์เสมอกันหรือ ต่ำกว่า (แม่คุณ)
- ท่าชี้กวาด ในความหมาย จะไปไหน (จะไปไหนกัน, ไปดูไหน, ไปดูหนึ่ง)

กิริยามือแบ ทำตั้งวงวนมือระดับสะโพก ทำตั้งวงวนมือระดับศีรษะ ท่ามือตะออก ท่ากำมือ ท่ามือตะศีรษะ

- ทำตั้งวงวนมือระดับสะโพก ในความหมาย เอวกลม (สวน้อยเอวกลม)
- ทำตั้งวงวนมือระดับศีรษะ ในความหมาย กล่าวถึงทรงผม (ไว้ผมดัดลอนดัดคลื่น)
- ท่ามือตะออก ในความหมาย ตัวเรา (ฉัน)
- ท่ากำมือ ในความหมาย การเรียก (มา)
- ท่ามือตะศีรษะ ในความหมาย สวมหมวก(สวมแต่หมวกใบลาน)

กิริยามือกำ ได้แก่ท่ามือขวากำมือหลวม ๆ มาไว้ระดับจมูก ท่ากำมือหลวม ๆ มาไว้ระดับสะโพกแล้ววนเป็นวงกลม

- ท่ามือขวากำมือหลวม ๆ มาไว้ระดับจมูก ในความหมาย ดม (ใส่น้ำมันหอมรื่น)
- ท่ากำมือหลวม ๆ มาไว้ระดับสะโพกแล้ววนเป็นวงกลม ในความหมาย แต่งตัว (แต่งตัวทันสมัย, หิ้วกระเป๋า จันทบูรณ, ขึ้นรถวางไปด้วยกัน)

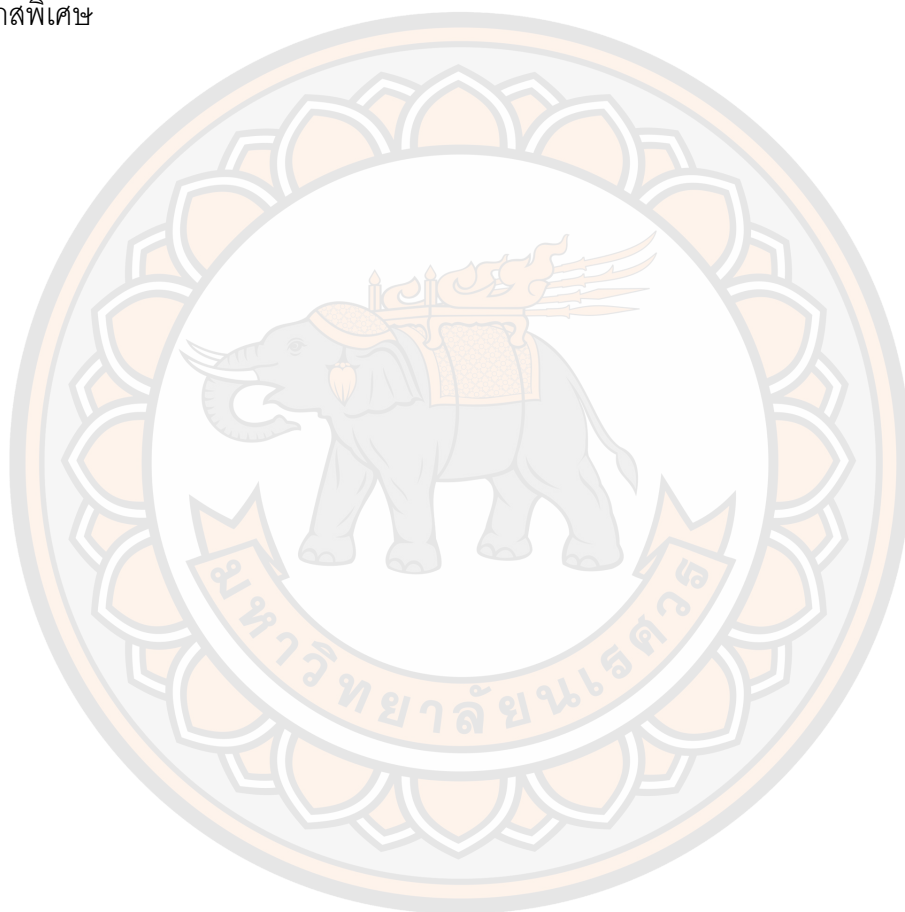
ลักษณะของการใช้เท้า

เดินก้าวเท้าไปตามวงสลับซ้ายขวา ตามจังหวะเพลง เคลื่อนวงอย่างช้า ๆ พร้อมกับยืนตบเท้าซ้ายหรือขวา ตามจังหวะ

จากการรำตีบทดังกล่าว ผู้ศึกษาสรุปได้ว่า กระบวนทำรำเพลงสาวน้อยเอวกลม มีลักษณะของท่ารำที่เป็นธรรมชาติที่ผู้รำคิดขึ้นเอง เพลงสาวน้อยเอวกลมจะใช้ท่ารำซ้ำกันใน ความหมายเดียวกันและต่างกัน ดังนั้นท่ารำแต่ละท่ามีหลายความหมาย ผู้รำสามารถเลือกใช้ ท่าใดท่าหนึ่งในการรำได้ ซึ่งแต่ละท่ามีลักษณะที่ตรงความหมายตามบทร้อง เช่น ท่าตั้งวง วนมมือระดับสะโพก ในความหมาย เอวกลม จากบทร้องสาวน้อยเอวกลม หมายถึง หญิงสาวที่มี รูปร่างสวยงาม เอวกลม ท่าตั้งวงวนมมือระดับศีรษะ ในความหมายกล่าวถึงทรงผมในสมัยก่อนที่ หญิงสาวนิยมไว้ผมดัดลอนเป็นคลื่น มีความทันสมัย ใส่น้ำมันที่ผมเพื่อให้ผมลอนอยู่ทรง สวยงาม ดังเช่น ท่ามือชวากำมือหลวม ๆ มาไว้ระดับจุก ในความหมาย ดมกลิ่นน้ำมันที่ผม จาก บทร้องใส่น้ำมันหอมระเหย ท่ามือแตะศีรษะ ในความหมาย สวมหมวก จากบทร้องสวมแต่หมวก โบราณ ท่ากำมือหลวม ๆ มาไว้ระดับสะโพกแล้ววนเป็นวงกลม ในความหมาย แต่งตัว จากบทร้อง แต่งตัวทันสมัย, หิ้วกระเป๋าจันทบูรณ์ ท่าชี้สูง ในความหมาย ชี้เพื่อกล่าวถึงบุคคล ที่สาม ในที่นี้หมายถึง จอมพล ป. พิบูลสงคราม จากบทร้อง สาวไทยแบบหลวงพิบูล ท่าชี้บุคคล ใช้กับผู้ที่มิศักดิ์เสมอกันหรือต่ำกว่า จากบทร้อง แม่คุณ ท่าชี้กวาด ในความหมาย จะไปไหน จากบท จะไปไหนกัน ไปดูโซน และ ไปดูหนึ่ง จากความหมาย กล่าวคือ หนุ่มสาวชักชวนกันไป ดูโซน ดูหนึ่ง หรือชมมหรสพโบราณ ท่ามือแตะอก ในความหมายตัวเรา ฉัน และท่าก้มมือ ในความหมาย การเรียกมาหรือเรียกให้ขึ้นรถราง (รถรางเป็นพาหนะที่วิ่งบนราง มีลักษณะคล้าย รถไฟแต่จะสั้นกว่าและมีน้ำหนักเบากว่า)

จะเห็นได้ว่า ลักษณะของเพลงสาวน้อยเอวกลม จะกล่าวถึงลักษณะของวิถีชีวิต ความ เป็นอยู่ ในสมัยอดีต ที่รัฐบาลเชิญชวนให้ประชาชนปฏิบัติตามนโยบายของรัฐบาล เชื่อมั่นในตัว ผู้นำ คือ จอมพล ป.พิบูลสงคราม เพลงที่บ่งบอกถึงวัฒนธรรมการแต่งกายในสมัยจอมพล ป.พิบูล สงคราม ต้องแต่งตามรัฐนิยมของรัฐบาล คือสตรีจะนุ่งผ้าถุง หรือกระโปรง ทรงผมของ สตรีไทย นิยมผมดัดด้วยไฟฟ้าเป็นลอน และไว้ผมยาวมากขึ้น มีการดัดยาวและดัดสวยแบบ หญิงตะวันตก สตรีสูงอายุมักนิยมเกล้ามวยส่วนใหญ่เป็นมวยแบบเรียบ ทรงผมของผู้ชาย นั้น ทัวไปนิยมทรงสั้นแบบรองทรงคือไว้ยาวมากขึ้นและตัดสั้นด้านข้างตามแบบที่นิยมมาตั้งแต่ สมัยรัชกาลที่ 6 สวมรองเท้าหุ้มส้นหรือรัดส้น เน้นการแต่งกายให้สุภาพเรียบร้อยเมื่อปรากฏตัวใน ที่ชุมนุมชนหรือสาธารณชนและแยกแยะประเภทเครื่องแต่งกายที่ถือว่าเรียบร้อยสำหรับประชาชน ชาวไทยโดยกำหนดการ แต่งกายและทรงผมแบบใหม่ ขอให้สตรีทุกคนไว้ผมยาว เลิกใช้ผ้าโจง กระเบนเปลี่ยนเป็นนุ่งผ้าถุงแทน เลิกการใช้ผ้าผืนเดียวคาดอกหรือเปลือยกายท่อนบนให้ใส่เสื้อ แทน สวมหมวกทุกครั้งทีออกจากบ้าน หญิงไทยสมัยก่อนจะนิยมใช้กระเป๋าจันทบูรณ์ คือกระเป๋าที่

มีการทอด้วยเสื้อ การสวมหมวกของสตรีนั้น เป็นเรื่องที่รัฐให้ความสำคัญมาก เน้นว่าเป็นการนำชาติไปสู่อารยธรรมถึงกับมีคำว่า “ มาลानำชาติไทย ” มีการแบ่งหมวกเป็น 2 ประเภทใหญ่ คือ ประเภททั่วไป และประเภทพิเศษ ประเภททั่วไปหมายถึงประเภทที่ใช้ในการทำงานในชีวิตประจำวัน เพื่อความสุภาพเรียบร้อยสมกับประเพณีนิยมและเพื่อประโยชน์ในการกันแดดกันฝน กันน้ำค้าง มักเป็นหมวกมีลักษณะเรียบ ปีกเล็ก หรือไม่มีปีก สีไม่ฉูดฉาดสำหรับหมวกประเภทพิเศษ หมายถึงหมวกที่ใช้เป็นอาภรณ์ประดับเพิ่มความงาม มีการประดับด้วยอาภรณ์ต่างๆใช้ในโอกาสพิเศษ

5.3 วิเคราะห์ท่ารำโทนเขาทอง เพลงที่ 3 “วันนี้รำวง”

จังหวะหน้าทับ	- - โฉ๊ะ โฉ๊ะ	- โฉ๊ะ - พริ้ง	- พริ้ง - โฉ๊ะ	- พริ้ง - พริ้ง
จังหวะฉิ่ง	- - - ฉิ่ง	- - - ฉับ	- - - ฉิ่ง	- - - ฉับ
จังหวะฉาบ	- - - -	- - - ฉาบ	- - - -	- - - ฉาบ
จังหวะกรับ	- - - -	- - - กรับ	- - - -	- - - กรับ
ทำนองเพลง	- ล - ด	- ล - ล	- ฟ ช ช	ล ช ฟ ร
บทร้อง	- วัน - นี้	- รำ - วง	- จะ ไม่ มา	หรือ ก็ ไม่ ได้
รูปภาพท่ารำ				
กระบวนท่ารำ	(ผู้หญิง- ผู้ชาย ปฏิบัติท่ารำ เหมือนกัน) มือขวาชี้เข้าหากัน แขนซ้ายปล่อยข้าง ลำตัว ก้าวเท้าเดินสลับ เท้าซ้าย-ขวา แล้ว ยืนตบเท้าซ้าย-ขวา ตามจังหวะเพลง	(ผู้หญิง- ผู้ชายปฏิบัติท่ารำเหมือนกัน) ท่าท่ารำวง มือขวาจับหงาย มือซ้ายตั้งวงกลาง แล้วสลับมือ ซ้ายจับหงาย มือขวาตั้งวงกลาง เปลี่ยนตามจังหวะ ก้าวเท้าเดินสลับเท้าซ้าย-ขวา แล้วยืนตบเท้าซ้าย-ขวา ตาม จังหวะเพลง		

ภาพที่ 49 แสดงแผนภูมิตารางที่ 36 วิเคราะห์กระบวนท่ารำโทนเขาทองเพลงวันนี้รำวง
ที่มา จุฬารัตน์ เกิดเพ็ง

จังหวะหน้าทับ	- - โฉ๊ะ โฉ๊ะ	- โฉ๊ะ - พริ้ง	- พริ้ง - โฉ๊ะ	- พริ้ง - พริ้ง
จังหวะฉิ่ง	- - - ฉิ่ง	- - - ฉับ	- - - ฉิ่ง	- - - ฉับ
จังหวะฉาบ	- - - -	- - - ฉาบ	- - - -	- - - ฉาบ
จังหวะกรับ	- - - -	- - - กรับ	- - - -	- - - กรับ
ทำนองเพลง	- ล - ซ	- - ล ล	- ล - ด	- ล - ล
บทร้อง	- อู - ส่าห์	- - ตัด ใจ	- มา ส มา น	- ไม - ตรี
รูปภาพท่ารำ				
กระบวนการท่ารำ	(ผู้หญิง- ผู้ชาย ปฏิบัติท่ารำ เหมือนกัน) ทำท่ารำวง มือขวา จับหงาย มือซ้าย ตั้งวงกลาง แล้ว สลับมือซ้ายจับ หงาย มือขวาตั้งวง กลาง เปลี่ยนตาม จังหวะ ก้าวเท้าเดินสลับ เท้าซ้าย-ขวา แล้ว ยืนตบเท้าซ้าย-ขวา ตามจังหวะเพลง	(ผู้หญิง- ผู้ชาย ปฏิบัติท่ารำ เหมือนกัน) มือขวาแตะที่ หน้าอก ปล่อยมือ ซ้ายข้างลำตัวตาม ก้าวเท้าเดินสลับ เท้าซ้าย-ขวา แล้ว ยืนตบเท้าซ้าย- ขวา ตามจังหวะ เพลง	(ผู้หญิง- ผู้ชายปฏิบัติท่ารำเหมือนกัน) มือทั้งสองประสานกันระดับอก ก้าวเท้า เดินสลับเท้าซ้าย-ขวา แล้วยืนตบเท้า ซ้าย-ขวา ตามจังหวะเพลง	

ภาพที่ 50 แสดงแผนภูมิตารางที่ 37 วิเคราะห์กระบวนการรำโทนเขาทองเพลงวันนี้อ่าง
ที่มา : จุฬารัตน์ เกิดเพ็ง

จังหวะหน้าทับ	- - โฉ๊ะ โฉ๊ะ	- โฉ๊ะ - พริ้ง	- พริ้ง - โฉ๊ะ	- พริ้ง - พริ้ง
จังหวะฉิ่ง	- - - ฉิ่ง	- - - ฉับ	- - - ฉิ่ง	- - - ฉับ
จังหวะฉาบ	- - - -	- - - ฉาบ	- - - -	- - - ฉาบ
จังหวะกรับ	- - - -	- - - กรับ	- - - -	- - - กรับ
ทำนองเพลง	- - - -	- ฟ - ล	- - ล ซ	- ฟ - ร
บทร้อง	- - - -	- ฉั้น - เป็น	- - รำ วง	- ชาว - ไว่
รูปภาพท่ารำ				
กระบวนการท่ารำ	(ผู้หญิง- ผู้ชาย ปฏิบัติท่ารำ เหมือนกัน) มือทั้งสอง ประสานกันระดับ อก ก้าวเท้าเดิน สลับเท้าซ้าย-ขวา แล้วยืนตบเท้าซ้าย- ขวา ตามจังหวะ เพลง	ผู้หญิง- ผู้ชาย ปฏิบัติท่ารำ เหมือนกัน) มือขวาแตะที่ หน้าอก ปล่อยมือ ซ้ายข้างลำตัว ก้าวเท้าเดินสลับ เท้าซ้าย-ขวา แล้ว ยืนตบเท้าซ้าย- ขวา ตามจังหวะ เพลง	(ผู้หญิง- ผู้ชายปฏิบัติท่ารำเหมือนกัน) ทำท่ารำวง มือขวาจับหางย มือซ้ายตั้ง วงกลาง แล้วสลับมือซ้ายจับหางย มือ ขวาตั้งวงกลาง เปลี่ยนตามจังหวะ ก้าวเท้าเดินสลับเท้าซ้าย-ขวา แล้วยืน ตบเท้าซ้าย-ขวา ตามจังหวะเพลง	

ภาพที่ 51 แสดงแผนภูมิตารางที่ 38 วิเคราะห์กระบวนการรำโทนเขาทองเพลงวันนี้อ่าง
ที่มา : จุฬารัตน์ เกิดเพ็ง

จังหวะหน้าทับ	- - โฉ๊ะ โฉ๊ะ	- โฉ๊ะ - พริ้ง	- พริ้ง - โฉ๊ะ	- พริ้ง - พริ้ง
จังหวะฉิ่ง	- - - ฉิ่ง	- - - ฉับ	- - - ฉิ่ง	- - - ฉับ
จังหวะฉาบ	- - - -	- - - ฉาบ	- - - -	- - - ฉาบ
จังหวะกรับ	- - - -	- - - กรับ	- - - -	- - - กรับ
ทำนองเพลง	- - - -	- ล - ด	- ล - ซ	- - ล ล
บทร้อง	- - - -	- รำ - ได้	- ไม่ - ค่อย	- - จะ ดี
รูปภาพท่ารำ				
กระบวนการท่ารำ	<p>(ผู้หญิง- ผู้ชายปฏิบัติท่ารำเหมือนกัน) ทำท่ารำวง มือขวาจับหงาย มือซ้ายตั้ง วงกลาง แล้วสลับมือซ้ายจับหงาย มือ ขวาทั้งวงกลาง เปลี่ยนตามจังหวะ ก้าวเท้าเดินสลับเท้าซ้าย-ขวา แล้วยืน ตบเท้าซ้าย-ขวา ตามจังหวะเพลง</p>		<p>(ผู้หญิง- ผู้ชายปฏิบัติท่ารำเหมือนกัน) มือทั้งสองตั้งวงระดับหน้าอกพร้อมส่าย มือแล้วยืนตบเท้าซ้าย-ขวา ตามจังหวะ เพลง</p>	

ภาพที่ 52 แสดงแผนภูมิตารางที่ 39 วิเคราะห์กระบวนการรำโทนเขาทองเพลงวันนี้อ่าง

ที่มา : จุฬารัตน์ เกิดเพ็ง

จังหวะหน้าทับ	- - โฉ๊ะ โฉ๊ะ	- โฉ๊ะ - พริ้ง	- พริ้ง - โฉ๊ะ	- พริ้ง - พริ้ง
จังหวะฉิ่ง	- - - ฉิ่ง	- - - ฉับ	- - - ฉิ่ง	- - - ฉับ
จังหวะฉาบ	- - - -	- - - ฉาบ	- - - -	- - - ฉาบ
จังหวะกรับ	- - - -	- - - กรับ	- - - -	- - - กรับ
ทำนองเพลง	- - - -	- ฟ ช ล	ด - ด ช	- ฟ - ร
บทร้อง	- - - -	- กิ ริ ยา	หรือ - จะ วาง	- ท่า - ที
รูปภาพท่ารำ				
กระบวนการท่ารำ	(ผู้หญิง- ผู้ชาย ปฏิบัติท่ารำ เหมือนกัน) มือทั้งสองตั้งวง ระดับหน้าอกพร้อม ส่ายมือแล้วยืนตบ เท้าซ้าย-ขวา ตาม จังหวะเพลง	(ผู้หญิง - ผู้ชายปฏิบัติท่ารำเหมือนกัน) มือทั้งสองกำมือหลวม ๆ มาไว้ระดับสะโพก วนมือเป็นวงกลม ตามจังหวะ ก้าวเท้าเดินสลับเท้าซ้าย-ขวา แล้วตบเท้าตาม จังหวะเพลง		

ภาพที่ 53 แสดงแผนภูมิตารางที่ 40 วิเคราะห์กระบวนการรำโทนเขาทองเพลงวันนี้ร้าง
ที่มา : จุฬารัตน์ เกิดเพ็ง

จังหวะหน้าทับ	- - โฉ๊ะ โฉ๊ะ	- โฉ๊ะ - พริ้ง	- พริ้ง - โฉ๊ะ	- พริ้ง - พริ้ง
จังหวะฉิ่ง	- - - ฉิ่ง	- - - ฉับ	- - - ฉิ่ง	- - - ฉับ
จังหวะฉาบ	- - - -	- - - ฉาบ	- - - -	- - - ฉาบ
จังหวะกรับ	- - - -	- - - กรับ	- - - -	- - - กรับ
ทำนองเพลง	- - - -	- ฟ ช ล	ด - ด ช	- ฟ - ร
บทร้อง	- - - -	- กิ ริ ยา	หรือ - จะ วาง	- ทำ - ที่
รูปภาพท่ารำ				
กระบวนการท่ารำ	<p>(ผู้หญิง - ผู้ชายปฏิบัติท่ารำเหมือนกัน)</p> <p>มือทั้งสองกำมือหลวม ๆ มาไว้ระดับ สะโพก วนมือเป็นวงกลมตามจังหวะ ก้าวเท้าเดินสลับเท้าซ้าย-ขวา แล้วดับเท้าตามจังหวะเพลง</p>			

ภาพที่ 54 แสดงแผนภูมิตารางที่ 41 วิเคราะห์กระบวนการรำโทนเขาทองเพลงวันนี้รำวง

ที่มา : จุฬารัตน์ เกิดเพ็ง

จังหวะหน้าทับ	- - โจ๊ะ โจ๊ะ	- โจ๊ะ - พริ้ง	- พริ้ง - โจ๊ะ	- พริ้ง - พริ้ง
จังหวะฉิ่ง	- - - ฉิ่ง	- - - ฉับ	- - - ฉิ่ง	- - - ฉับ
จังหวะฉาบ	- - - -	- - - ฉาบ	- - - -	- - - ฉาบ
จังหวะกรับ	- - - -	- - - กรับ	- - - -	- - - กรับ
ทำนองเพลง	- ล - ซ	- ฟ - ซ	- ซ ฟ ร	- ฟ - ฟ
บทร้อง	- ฉั้น - รำ	- ไม่ - ดี	- นึก ว่า ขอ	- อ - ภัย
รูปภาพท่ารำ				
กระบวนการท่ารำ	<p>(ผู้หญิง- ผู้ชายปฏิบัติท่ารำเหมือนกัน) ทำท่ารำวง มือขวาจับหงาย มือซ้ายตั้ง วงกลาง แล้วสลับมือซ้ายจับหงาย มือ ขวาทั้งวงกลาง เปลี่ยนตามจังหวะ ก้าวเท้าเดินสลับเท้าซ้าย-ขวา แล้วยืน ตบเท้าซ้าย-ขวา ตามจังหวะเพลง</p>		<p>(ผู้หญิง- ผู้ชายปฏิบัติท่ารำเหมือนกัน) พนมมือระหว่างอก ค่อยโน้มศีรษะลง ก้าวเท้าเดินสลับเท้าซ้าย-ขวา แล้วยืน ตบเท้าซ้าย-ขวา ตามจังหวะเพลง</p>	

ภาพที่ 55 แสดงแผนภูมิตารางที่ 42 วิเคราะห์กระบวนการรำโทนเขาทองเพลงวันนี้อ่าง
 ที่มา : จุฬารัตน์ เกิดเพ็ง

จากการแสดงแผนภูมิตารางที่ 36 – 42 วิเคราะห์กระบวนการรำโทนเขาทอง “เพลงวันนี้รำวง” ปรากฏท่ารำที่เรียกว่า การรำใช้บัท คือ รำตามความหมายของเนื้อร้อง ในบทเพลง ซึ่งผู้ศึกษาสามารถเห็นรายละเอียดจำนวน 6 ท่า แบ่งออกเป็น 3 กิริยา ดังนี้

กิริยาชี่มือ ได้แก่ ท่าชี่เวลา

- ท่าชี่เวลา ในความหมาย ตรงนี้ (วันนี้)

กิริยามือแบ ได้แก่ ท่าปฏิเสธ ท่ามือเตะออก ท่าประสานมือ ท่าไหว้

- ท่าปฏิเสธ ในความหมาย ไม่มา (จะไม่มา)

- ท่ามือเตะออก ในความหมาย ตัวเรา (ฉันเป็น , ตัดใจ)

- ท่าประสานมือ ในความหมาย รวบรวม, สามัคคี (เรามาสมานไมตรี)

- ท่าไหว้ ในความหมาย ขออภัย (ให้หนักว่าขออภัย)

กิริยามือกำ ได้แก่ ท่ากำมือหลวม ๆ มาไว้ระดับสะโพกวนมือเป็นวงกลม

- ท่ากำมือหลวม ๆ มาไว้ระดับสะโพกวนมือเป็นวงกลม

ในความหมาย กิริยาของผู้รำ (กิริยาหรือจะวางท่าที่)

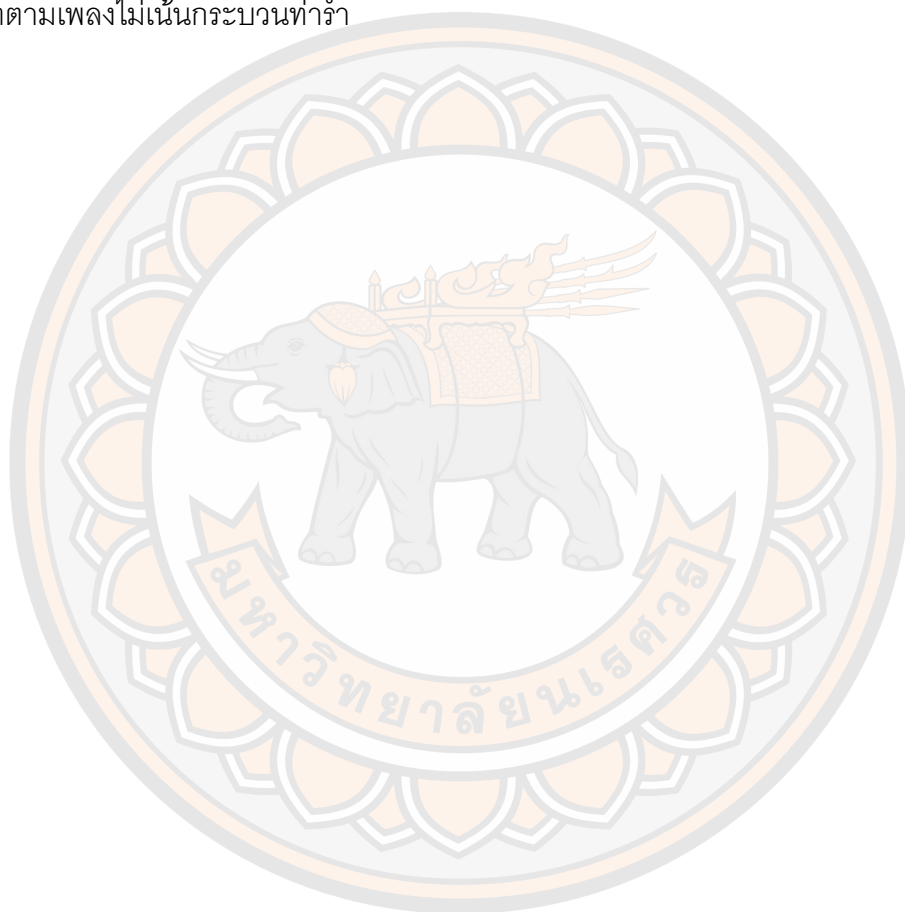
ลักษณะของการใช้เท้า

เดินก้าวเท้าไปตามวงสลับซ้ายขวา ตามจังหวะเพลง เคลื่อนวงอย่างช้า ๆ พร้อมกับยืนตบเท้าซ้ายหรือขวา ตามจังหวะ

จากการรำตีบทดังกล่าว ผู้ศึกษาสรุปได้ว่า กระบวนท่ารำเพลงวันนี้รำวง มีลักษณะของท่ารำที่เป็นธรรมชาติที่ผู้รำคิดขึ้นเอง เพลงเชิญเถิดจะใช้ท่ารำซ้ำกันในความหมายเดียวกันและต่างกัน ดังนั้นท่ารำแต่ละท่ามีหลายความหมาย ผู้รำสามารถเลือกใช้ท่าใดท่าหนึ่งในการรำได้ซึ่งแต่ละท่ามีลักษณะที่ตรงความหมายตามบทร้อง เช่น ลักษณะของการชี่บอกเวลาในความหมาย ตรงนี้ จากบท “วันนี้รำวง” หมายถึง วันเวลาที่มีการร้องเล่นรำวงหรือรำโทน การท่าท่าปฏิเสธ ในความหมาย ไม่มา จากบทร้อง “จะไม่มาหรือก็ไม่ได้” แสดงให้เห็นว่าผู้แสดงเห็นความสำคัญของการรำวงว่าหากไม่มาก็ไม่ได้ ท่ามือเตะออก ในความหมาย ตัวเรา จากบทร้อง “ฉันเป็นและอุสา ตัดใจ” ท่าประสานมือ ในความหมาย รวบรวม สามัคคี จากบทร้อง “เรามาสมานไมตรี” ท่ารำ แสดงให้เห็นว่า ผู้แสดงมาร่วมร้องรำกันอย่างสมัครสมานสามัคคีและมีไมตรีที่ดีต่อกัน ท่ากำมือ หลวม ๆ มาไว้ระดับสะโพกแล้ววนมือเป็นวงกลม จากบทร้อง “กิริยาหรือจะวางท่าที่” ในความหมายของท่ารำ แสดงให้เห็นกิริยาท่าทางของผู้รำ ท่าไหว้ ในความหมาย ขออภัย จากบท

ร้องให้ “นี่กว่าขอภัย” แสดงให้เห็นว่า หากการร้องรำที่ได้เล่นในวันนี้ มีข้อบกพร่องประการใด ผู้รำหรือผู้แสดงกล่าวขอภัยผ่านเสียงเพลงและท่าไหว้

จะเห็นได้ว่าบทร้องเพลงวันนี้รำวง เป็นการเชิญชวนกันออกมารำรำให้เกิดความสนุกสนานสร้างความบันเทิง หากไม่มาร้องเล่นรำวงกันก็ยังคงเหน็ดเหนื่อยจากการทำงาน ไม่รู้สึกผ่อนคลาย รำโทนเพลงนี้ แสดงให้เห็นว่า การแสดงนี้เป็นการแสดงพื้นบ้าน ชาวบ้านที่มาร้องมารำทำอาชีพเกษตรกรรม ชาวบ้านเล่นกันด้วยอารมณ์สนุก และมีส่วนเสริมสร้างความสามัคคี ทำรำตีบตามเพลงไม่เน้นกระบวนท่ารำ

บทที่ 6

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การศึกษาค้นคว้าเรื่อง รำโทนเขาทอง ตำบลไตรตรึงษ์ อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาและองค์ประกอบของการละเล่นรำโทนเขาทอง กระบวนการรำของการละเล่นรำโทนเขาทองและบทบาทหน้าที่ของการละเล่นรำโทนเขาทอง ที่มีต่อชาวบ้านในตำบลไตรตรึงษ์ อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร โดยใช้ระเบียบวิจัยเชิงคุณภาพ นำเสนอเป็นความเรียงเชิงพรรณนาวิเคราะห์ ซึ่งสามารถสรุปผลการศึกษา อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ ได้ดังนี้

6.1 สรุปผลการวิจัย

6.1.1 จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาและองค์ประกอบของการละเล่นรำโทนเขาทอง ตำบลไตรตรึงษ์ อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร สรุปได้ว่า รำโทนเขาทอง ตำบลไตรตรึงษ์ เป็นตำบลหนึ่งที่มีปรากฏการณ์การแสดงรำโทนเพียงตำบลเดียวในปัจจุบันโดยเป็นการแสดงของกลุ่มผู้สูงอายุ มีประวัติความเป็นมาในการแสดง ดังนี้

รำโทน เป็นแสดงความรักและความสามัคคีของคนในชุมชน ในช่วงสมัยจอมพล ป.พิบูลสงคราม ระหว่างปี พ.ศ.2483-2485 หรือสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 มีจุดมุ่งหมายให้ คนไทยรักชาติ รักความเป็นไทย มีสำนึกรักบ้านเกิดตั้งนั้นในแต่ละชุมชนได้คิดเพลงรำโทนขึ้นประจำบ้านของตนเอง ที่ชุมชนเขาทองก็เช่นกัน ชาวบ้านได้อพยพมาจาก ตำบลเขาทอง อำเภอพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์ ประมาณ 30-40 ปีมาแล้วหรือราวพุทธศักราช 2510 เนื่องจากสภาพพื้นที่เป็นที่ราบสูง แห้งแล้ง มีน้ำไม่เพียงพอต่อการทำเกษตรกรรม จึงได้ย้ายมาตั้งถิ่นฐานอยู่ที่ หมู่ 8 บ้านปากดง ตำบลไตรตรึงษ์ อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร หลังวัดไตรตรึงษารามประมาณ 20 ครอบครั้ว ล้วนเป็นญาติมิตรกันทั้งสิ้น เพลงที่ร้องกันส่วนใหญ่ เป็นเพลงสั้นๆมีเนื้อหาเกี่ยวกับธรรมชาติ การเกี่ยวพาราฮีที่แฝงไว้ด้วยภูมิปัญญาไทย แต่มีทำรำที่โดดเด่นแตกต่างจากที่อื่น คือมีการซึบท่า มีท่าทางประกอบบทเพลง โดยนางงาม ผีอกคล้าย และนายซด ผีอกคล้าย สองสามีภรรยาได้สืบทอดและรวบรวมผู้คนตั้งคณะเพลงพื้นบ้านชุมชนเขาทองขึ้นเกือบ 30 ชีวิต เป็นชุมชนที่เข้มแข็งประกอบอาชีพทำไร่ทำนา เมื่อว่างจากไร่ นา ก็มาร้องเล่นกันที่ลานบ้าน

องค์ประกอบของการละเล่นรำโทนเขาทอง ตำบลไตรตรึงษ์ อำเภอเมือง
กำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร

ด้านผู้แสดง เป็นการรำหมู่จะมีการร้องรำเป็นคู่ ๆ จะแสดงเพียง 6-10 คน และแสดงเพลงละสองเที่ยว อดีตไม่กำหนดจำนวนผู้แสดง ปัจจุบันจะดูจากสถานที่เป็นหลัก โดยทั่วไปจะใช้ผู้แสดงเป็นชาย-ผู้แสดงหญิง หรือ ผู้แสดงหญิง-ผู้แสดง จำนวนเท่า ๆ กัน แบ่งเป็นพ่อเพลงและแม่เพลงอย่างน้อย 1-2 คน วิธีการคัดเลือกผู้แสดง คือเลือกคนที่จำบทแม่น และผู้ที่สนใจมาฝึกรำและฝึกร้องเพลง

ด้านการแต่งกาย มี 2 ลักษณะ คือ

แบบอดีต ฝ่ายชายจะสวมเสื้อผ้าทอมือสีขาวคอกลม หรือผ้าหลากสี แล้วแต่จะนัดกันใส่ แต่ส่วนใหญ่จะใช้สีเดียวกันเพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อย นุ่งทับด้วยผ้าโจงกระเบน ผ้าทอมือ ใช้ผ้าขาวม้าเป็นผ้ามัดเอว นิยมปะแป้งให้หน้าขาวเป็นลาย สวมสร้อยคอ ห้อยพระเครื่อง ฝ่ายหญิงสวมเสื้อแขนปุ่น (แขนกุด) หรือเสื้อบ้าน้อยคอกลม นุ่งทับด้วยผ้าโจงกระเบนทอ มือคาดเข็มขัดเงินแล้วทับด้วยผ้ามัดเอว ส่วนใหญ่จะเป็นผ้าดัก ทัดดอกไม้ด้านซ้าย

แบบปัจจุบัน ฝ่ายชายสวมเสื้อลายดอกคอกลมแขนสั้นสีสด นุ่งทับด้วยผ้าโจงกระเบนลายไทย ใช้ผ้าขาวม้าหรือผ้าทอมือเป็นผ้ามัดเอว นิยมปะแป้งให้หน้าขาวเป็นลาย สวมสร้อยคอ ห้อยพระเครื่องและนาฬิกา ฝ่ายหญิงสวมเสื้อลายดอกคอกลม แขนสั้นสีสด นุ่งทับด้วยผ้าโจงกระเบนลายไทย คาดเข็มขัดเงินแล้วทับด้วยผ้ามัดเอว ใช้ผ้าทอมือหรือผ้าดักเป็นผ้ามัดเอว สร้อยคอที่นำมาเป็นเครื่องประดับ ทำด้วยเงิน หรือลูกปัด ส่วนพ่อเพลงแม่เพลงมีลักษณะการแต่งกายเช่นเดียวกับผู้แสดง แต่จะสวมถุงเท้ายาวหรือไม่สวมก็ได้

ด้านเครื่องดนตรีที่ใช้เป็นเครื่องดนตรีประเภทตีประกอบจังหวะ 4 ชนิด คือ รำมะนา 2 ใบ ฉิ่ง ฉาบ และกรับ

ด้านบทร้องเพลงรำโทน เป็นเพลงที่แต่งขึ้นง่าย ๆ สั้น โดยใช้ปฏิภาณไหวพริบของผู้แต่ง ลักษณะคำประพันธ์มีสัมผัสคล้องจองคล้ายกลอน หรือกาพย์ แต่ไม่กำหนดจำนวนคำแน่นอนตายตัวมีความโดดเด่นด้านเนื้อหา การนำธรรมชาติมาเปรียบเทียบกับความรัก และยังมี การสอดแทรกในด้านวัฒนธรรมด้านความเป็นอยู่ด้วย บทร้องเพลงรำโทนเขาทองที่กลุ่มผู้นุรักษ์ของตำบลไตรตรึงษ์ รวบรวมไว้นั้น มีทั้งหมด 63 เพลง เป็นเพลงพื้นบ้านที่เนื้อหาของบทร้องมีหลายลักษณะ แต่ละบทมีเนื้อร้องค่อนข้างสั้นและร้องซ้ำ ๆ กันในแต่ละวรรค ทำให้จำง่าย มีทำนองและเนื้อหาที่ไพเราะสนุกสนาน เพลงที่ใช้ในแต่ละครั้งแม่เพลงจะเป็นผู้คัดเลือกเพลงที่มีอยู่ทั้ง 63 เพลงเล่นสลับกันไปแต่ละงาน จากการลงพื้นที่พบว่า บทร้องที่นิยมแสดงในปัจจุบัน

ซึ่งนำมาแสดงบ่อยที่สุด มีประมาณ 10 เพลง ได้แก่ เพลงเชิญเกิด เพลงสาวน้อยเอวกลม เพลงชักชวนสาวงาม เพลงกุหลาบบานเย็น เพลงช่อมะปรางปริง เพลงทำไมจึงมาขึ้นร้องให้ เพลงยามเดินเล่นชายเขา เพลงบ้านเหนือกับบ้านใต้และเพลงวันนี้ว่าง

ด้านรูปแบบการแสดง แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน คือขั้นตอนที่ 1 พิธีไหว้ครู สามารถปฏิบัติได้ 2 แนวทาง คือแนวทางที่ 1 ทำพิธีที่บ้านเสร็จเรียบร้อยแล้วจึงเดินทางไปยังสถานที่แสดงและแนวทางที่ 2 ทำพิธีไหว้ครู ณ สถานที่แสดง ขั้นตอนที่ 2 ก่อนเริ่มแสดง พ่อเพลง แม่เพลงจะนั่งประจำที่ของตน ผู้แสดงทั้งหมด จะรำออกมาจากข้างเวทีพร้อมกันเป็นคู่ๆ ในจังหวะลำตัด แล้วออกมาเป็นแถวรูปวงกลมเป็นคู่ชาย-หญิง เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อย และผู้ชมสามารถมองเห็นผู้แสดงได้ทั่วถึง พ่อเพลงหรือแม่เพลงที่เป็นต้นเสียงจะร้องนำขึ้นก่อนในวรรคแรก ต่อจากนั้นลูกคู่และผู้แสดงจะร้องรับไปพร้อมๆ กับตีบท ใช้บท โดยเดินทวนเข็มนาฬิกาเป็นวงกลม อย่าช้า ๆ ตามจังหวะเพลงนักดนตรีตีรำมะนา ฉิ่ง ฉาบ กรับ ประกอบในการร้อง จากนั้นแม่เพลงที่เป็นต้นเสียงจะขึ้นเพลงใหม่ไปเรื่อยๆ เพลงที่ร้องจะร้องต่อ ๆ กันเพลงละ 2 รอบ ส่วนเพลงวันนี้ว่างจะเป็นเพลงส่งท้ายโดยจะร้องเพียงรอบเดียว พร้อมปรับแถวเป็นแถวหน้ากระดานเป็นคู่ ๆ

ด้านโอกาสที่ใช้แสดง ในอดีตรำโทนเป็นการเล่นเพื่อผ่อนคลายความตึงเครียดและความเหนื่อยจากภารกิจประจำวันในยามค่ำคืน อีกทั้งยังเป็นโอกาสที่หนุ่มและสาวได้มีโอกาสพบปะสนทนากันนอกเหนือ จากการพบปะกันในการทำงานหรืองานบุญอื่น ๆ ต่อมาเมื่อรำโทนหมดความนิยมแล้ว จึงกลายมาเป็นเครื่องบันเทิงในสังคมโดยจัดเป็นการแสดงในงานมงคลต่าง ๆ งานบุญนักขัตฤกษ์ งานประเพณี งานรื่นเริงต่าง ๆ เช่น งานประเพณีสงกรานต์ งานประเพณีประจำท้องถิ่น งานวัดประจำปี งานประเพณีนพพระเล่นเพลง งานสารทไทยกล้วยไข่ เป็นต้น

6.1.2 จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษากระบวนการรำของการละเล่นรำโทนเขาทอง ตำบลไตรตรัง อำเภอกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร สรุปได้ว่า

การละเล่นรำโทนเขาทอง ตำบลไตรตรัง มีท่ารำที่เรียกว่า การรำใช้บท คือ รำตามความหมายของเนื้อร้องในบทเพลง “เพลงเชิญเกิด” จำนวน 8 ท่าแบ่งออกเป็น 2 กิริยา ดังนี้

- กิริยามือชี้ ได้แก่ ท่าชี้บุคคล ท่ามือชี้สูง
- กิริยามือแบ ได้แก่ ท่าโกยมือ ท่ากวักมือ ท่ามือแตะแก้ม ท่าคลายมือแบออก ท่ามือแตะอก ท่ายื่นน้อมศีรษะ

- ลักษณะของการใช้เท้า เดินก้าวเท้าไปตามวงสลับซ้ายขวา ตามจังหวะเพลง เคลื่อนวงอย่างช้า ๆ พร้อมกับยืนตบเท้าซ้ายหรือขวา ตามจังหวะ

การละเล่นรำโทนเขาทอง ตำบลไตรตรึงษ์ อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร มีท่ารำที่เรียกว่า การรำใช้บทย คือ รำตามความหมายของเนื้อร้องในบทเพลง “เพลงสาวน้อยเอวกลม” จำนวน 10 ท่าแบ่งออกเป็น 3 กิริยา ดังนี้

- กิริยามือชี้ ได้แก่ ท่าชี้สูง ท่าชี้บุคคล ท่าชี้กวาดออกด้านข้าง
- กิริยามือแบ ท่าตั้งวงวนมือระดับสะโพก ท่าตั้งวงวนมือระดับศีรษะ ท่ามือแตะอก ท่ากำมือ ท่ามือแตะศีรษะ
- กิริยามือกำ ได้แก่ ท่ามือขวา ท่ามือหลวม ๆ มาไว้ระดับจมูก ท่ากำมือหลวม มาไว้ระดับสะโพกแล้ววนเป็นวงกลม

- ลักษณะของการใช้เท้า เดินก้าวเท้าไปตามวงสลับซ้ายขวา ตามจังหวะเพลง เคลื่อนวงอย่างช้า ๆ พร้อมกับยืนตบเท้าซ้ายหรือขวา ตามจังหวะ

การละเล่นรำโทนเขาทอง ตำบลไตรตรึงษ์ อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร มีท่ารำที่เรียกว่า การรำใช้บทย คือ รำตามความหมายของเนื้อร้องในบทเพลง “เพลงวันนี้อร่า” จำนวน 6 ท่าแบ่งออกเป็น 3 กิริยา ดังนี้

- กิริยาชี่มือ ได้แก่ ท่าชี่เวลา
- กิริยามือแบ ได้แก่ ท่าปฏิเสธ ท่ามือแตะอก ท่าประสานมือ ท่าไหว้
- กิริยามือกำ ได้แก่ ท่ากำมือหลวม ๆ มาไว้ระดับสะโพกวนมือเป็นวงกลม
- ลักษณะของการใช้เท้า เดินก้าวเท้าไปตามวงสลับซ้ายขวา ตามจังหวะเพลง เคลื่อนวงอย่างช้า ๆ พร้อมกับยืนตบเท้าซ้ายหรือขวา ตามจังหวะ

6.1.3 จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อศึกษาบทบาทหน้าที่ของการละเล่นรำโทนเขาทอง ที่มีต่อชาวบ้านในตำบลไตรตรึงษ์ อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร สรุปได้ว่าการละเล่นรำโทนเข้ามามีบทบาทและความสำคัญในท้องถิ่น แต่อาจมีรูปแบบและวัตถุประสงค์ที่เปลี่ยนไป เพื่อรับใช้สังคม ได้แก่

บทบาทด้านการศึกษา เป็นการอนุรักษ์และสืบทอดศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน โดยที่สถาบันการศึกษาต่าง ๆ ได้จัดให้มีการเรียนการสอนการละเล่นรำโทนเขาทองให้แก่นักเรียนในสังกัด โดยนำการละเล่นโทนเขาทองบรรจุเข้าในหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนนครไตรตรึงษ์ เพื่อส่งเสริมและปลูกฝังให้เห็นคุณค่าของการละเล่นพื้นบ้านในท้องถิ่นของตนเอง นอกจากนี้การถ่ายทอดความรู้ความสามารถยังมีหลากหลายวิธีการด้วยกัน ทั้งทางทฤษฎีและปฏิบัติ ทำให้

ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถ และได้มีโอกาสได้แสดงการละเล่นพื้นบ้านรำโทนเขาทองในโอกาสต่าง ๆ ของชุมชน

บทบาทด้านการแสดงพื้นบ้าน เป็นร้องเล่นกันในยามว่างหลังจากการทำงาน เพื่อพักผ่อนคลายความเครียด สร้างความบันเทิงใจ จัดเป็นการละเล่นพื้นบ้านตามเทศกาลซึ่งเป็นประเพณีนิยมในท้องถิ่น โดยมีจุดมุ่งหมายในการรับใช้กิจกรรมที่เกี่ยวข้องเพื่อความรื่นเริงในฤดูกาล โดยไม่เป็นอาชีพหรือเพื่อหารายได้ ปัจจุบันเนื่องจากสภาพสังคมเปลี่ยนแปลงไป การละเล่นจึงปรับเปลี่ยนเป็นการแสดงที่ไม่จำกัดโอกาสตามฤดูกาลดังในอดีต ต่อมาหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน เช่น กลุ่มอนุรักษ์ โรงเรียน วัด ได้เริ่มเห็นความสำคัญและเข้าร่วมอนุรักษ์ ส่งเสริม และเผยแพร่โดยมีการจัดให้มีการละเล่นรำโทน ในงานสำคัญ ๆ จึงทำให้การละเล่นรำโทนเขาทอง ได้มีโอกาสในการแสดงมากขึ้น

บทบาทด้านการบันเทิง เป็นสัญลักษณ์ของวิถีชีวิตความสามัคคีสนุกสนานรื่นเริง และถือว่าเป็นการละเล่นพื้นบ้านที่ให้ความบันเทิงแก่ชุมชน และผู้ชมในทุกระดับฐานะและทุกอาชีพสังคม เนื่องจากเป็นการตีบทที่สนุกสนานแบบชาวบ้าน เมื่อได้ชมแล้วก็รู้สึกสนุกสนานคล้อยตาม จึงเป็นศิลปะพื้นบ้านที่ให้ความบันเทิงแก่ชุมชนและสังคมไตรตรึงษ์และสังคมทั่วไป

6.2 อภิปรายผล

จากการศึกษาค้นคว้าและวิเคราะห์ข้อมูลสามารถอภิปรายผลการศึกษาได้ ดังนี้

6.2.1 ประวัติความเป็นมาและองค์ประกอบของการละเล่นรำโทนเขาทอง ตำบลไตรตรึงษ์ อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร รำโทนเขาทองเกิดขึ้นในช่วงสมัยจอมพล ป.พิบูลสงคราม ระหว่างปี พ.ศ. 2483-2485 หรือสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 มีจุดมุ่งหมายให้คนไทยรักชาติ รักความเป็นไทย มีสำนึกรักบ้านเกิด ดังนั้นในแต่ละชุมชนจึงได้คิดเพลงรำโทนขึ้นประจำบ้านของตนเอง ชุมชนเขาทอง อำเภอพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์ก็เช่นกันได้จัดให้มีการละเล่นรำโทนขึ้น ต่อมาชาวบ้านในชุมชนเขาทองได้อพยพได้ย้ายมาตั้งถิ่นฐานอยู่ที่ หมู่ 8 บ้านปากดง ตำบลไตรตรึงษ์ อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร หลังวัดไตรตรึงษ์าราม ประมาณ 20 ครอบครัวเมื่อประมาณ 30-40 ปีมาแล้วหรือราวพุทธศักราช 2510 มีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมนำการละเล่นรำโทนมาเผยแพร่ให้กับชุมชนไตรตรึงษ์ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมของสมิท (G.Elliot Smith), เพอร์รี่ (William J.Perry), และริเวอร์ส์ (W.H.R.Rivers) ที่ว่าจุดศูนย์กลางของวัฒนธรรมนั้นมิได้มีเพียงจุดเดียวหากแต่มีหลายจุด แต่ละจุดก็แพร่กระจายวัฒนธรรมของตนออกไปรอบ ๆ เป็นวงกลม นั้นหมายถึงการละเล่นรำโทนเขาทองไม่ได้มีเพียงชุมชนเขาทอง จังหวัดนครสวรรค์เท่านั้น เมื่อมีการย้ายถิ่น

ฐานก็มีการแพร่กระจายการละเล่นออกไป ให้เป็นที่รู้จักในอัตลักษณ์ดั้งเดิมแต่อาจมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบตามสภาพแวดล้อมหรือตามจุดกำเนิดที่แตกต่างกันด้านต่าง ๆ ทั้งด้านวัฒนธรรมและประเพณี เป็นต้น นางงามเผือกคล้าย และนายชด เผือกคล้ายสองสามีภรรยา ได้ร่วมสืบทอดเจตนาธรรมและรวบรวมผู้คนตั้งคณะเพลงพื้นบ้านชุมชนเขาทองขึ้นเกือบ 30 ชีวิต ล้วนเป็นญาติมิตรกันทั้งสิ้น ชุมชนนี้เป็นชุมชนที่เข้มแข็งประกอบอาชีพทำไร่ทำนา เมื่อว่างจากไร่ทำนา ก็มาร้องเล่นกันที่ลานบ้าน ซึ่งในอดีตชาวบ้านใช้เวลากลางวันหลังจากที่เสร็จภารกิจประจำวันแล้วมาเล่นรำวงร่วมกันที่ลานบ้าน บ้านใดบ้านหนึ่ง ซึ่งเป็นที่รู้จักกันว่าจะไปเล่นร่วมกัน โดยมีต๋องนัดหมาย โดยก่อกองไฟที่ลานบ้านแล้วร้องรำเล่นกันไปรอบๆ กองไฟใช้ฉิ่งและรำมะนา ลำตัดตีประกอบจังหวะการร้องไม่มีกำหนดเวลาของการเล่นที่แน่นอน เวลาเลิกเล่นขึ้นอยู่กับผู้ร้องและผู้รำ บางครั้งเล่นกันจนถึงรุ่งเช้าก็มี ผู้เล่นส่วนใหญ่จะเป็นหนุ่มสาว ในคืนหนึ่งจะเล่นกันหลายบ้าน โดยเฉพาะบ้านที่มีบุตรสาว

องค์ประกอบของการละเล่นรำโทนเขาทอง ตำบลไทรตรีงษ์ อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร ผู้แสดงส่วนใหญ่เป็นกลุ่มชาวบ้านในท้องถิ่น เป็นการรำหมู่จะมีการร้องรำเป็นคู่ ๆ การแสดงครั้งหนึ่ง ๆ จะแสดงเพียง 6-10 คน และแสดงเพลงละสองเที่ยว อดีตไม่กำหนดจำนวนผู้แสดง ปัจจุบันจะดูจากสถานที่เป็นหลัก โดยทั่วไปจะใช้ผู้แสดงเป็นชาย-ผู้แสดงหญิง หรือ ผู้แสดงหญิง-ผู้แสดงหญิง จำนวนเท่า ๆ กัน แบ่งเป็นพ่อเพลงและแม่เพลงอย่างน้อย 1-2 คน วิธีการคัดเลือกผู้แสดง คือเลือกคนที่จำบทแม่นยำและผู้ที่มีใจมาฝึกรำและฝึกร้องเพลง รำโทนเขาทองมีลักษณะการแต่งกายแบบพื้นบ้านที่ปรับปรุงจากการสวมใส่เสื้อผ้าของชาวบ้านในชีวิตประจำวัน เพื่อให้ดูสวยงามและเหมาะสมในการแสดง มี 2 แบบ คือ แบบที่ 1 ในอดีต ฝ่ายชายจะสวมเสื้อผ้าทอมือสีขาวคอกกลมหรือผ้าหลากสี แล้วแต่จะนัดกันใส่ แต่ส่วนใหญ่จะใช้สีเดียวกันเพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อย นุ่งทับด้วยผ้าโจงกระเบนผ้าทอมือใช้ผ้าขาวม้าเป็นผ้ามัดเอว นิยมปะแป้งให้หน้าขาวเป็นลาย สวมสร้อยคอ ห้อยพระเครื่อง ฝ่ายหญิงสวมเสื้อแขนปุ่น (แขนกุด)หรือเสื้อบ้าน้อยคอกกลม นุ่งทับด้วยผ้าโจงกระเบนทอมือคาดเข็มขัดเงินแล้วทับด้วยผ้ามัดเอว ส่วนใหญ่จะเป็นผ้าถัก ทัดดอกไม้ด้านซ้าย และแบบที่ 2 เป็นแบบที่ใช้ในปัจจุบัน ฝ่ายชายสวมเสื้อลายดอกคอกกลมแขนสั้นสีสด นุ่งทับด้วยผ้าโจงกระเบนลายไทย ใช้ผ้าขาวม้าหรือผ้าทอมือเป็นผ้ามัดเอว นิยมปะแป้งให้หน้าขาวเป็นลาย สวมสร้อยคอ ห้อยพระเครื่องและนาฬิกา ฝ่ายหญิงสวมเสื้อลายดอก คอกกลม แขนสั้น สีสด นุ่งทับด้วยผ้าโจงกระเบนลายไทย คาดเข็มขัดเงิน แล้วทับด้วยผ้ามัดเอว ใช้ผ้าทอมือหรือผ้าถักเป็นผ้ามัดเอว สร้อยคอที่นำมาเป็นเครื่องประดับ ทำด้วยเงิน หรือลูกปัด ส่วนพ่อเพลงแม่เพลงมีลักษณะ

การแต่งกายเช่นเดียวกับผู้แสดง แต่จะสวมถุงเท้ายาวหรือไม่สวมก็ได้ การแต่งกายทั้งสองแบบ เป็นลักษณะการแต่งกายที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในอดีต ผ้าส่วนใหญ่จะทอด้วยมือ ซึ่งทั้งสองแบบมีความแตกต่างกันเล็กน้อย เมื่อพิจารณาแล้วคาดว่าเสื้อของผู้หญิงในแบบที่ 1 การที่ผู้แสดงสวมเสื้อแขนปุ่น(แขนกุด)หรือเสื้อปาน้อยคอกลม มีลักษณะคล้ายเสื้อคอกระเช้า ซึ่งเป็นการแต่งกายของคนในท้องถิ่นสมัยอดีตจนถึงปัจจุบันก็ยังคงสวมใส่กันอยู่ในหมู่สตรีผู้สูงอายุ เป็นเสื้อที่สวมง่ายและใส่สบาย ส่วนเสื้อของผู้ชาย เป็นเสื้อที่หาง่ายตามท้องถิ่นสวมใส่สบาย เช่นเดียวกัน แบบที่ 2 แบบปัจจุบันใช้ในงานต่าง ๆ ที่ทางจังหวัดจัดให้ เมื่อมีงานแสดง แต่ละครั้ง ทางจังหวัดจะตัดเสื้อผ้าให้มีลวดลายเดียวกัน เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยและ เพื่อให้เกิดความสวยงามมากขึ้น แต่ยังคงความเอกลักษณ์ของการแสดงพื้นบ้านไว้ ทางกลุ่ม ผู้แสดงจึงมีเสื้อลายดอกลักษณะเช่นนี้หลากหลายแบบซึ่งเป็นลายที่นิยมมากในปัจจุบัน ซึ่งมีลักษณะสอดคล้องกับอัญญา มีภู (2556 : บทคัดย่อ) ที่กล่าวว่า การแต่งกายของผู้เล่นรำ ใจในปัจจุบันเป็นการปรับปรุงขึ้นใหม่เพื่อความสวยงามและความเป็นระเบียบเหมาะสมกับการ แสดงแต่ยังคงความเป็นเอกลักษณ์ของความเป็นพื้นบ้านไว้ คือ ผู้หญิงนุ่งโจงกระเบน สวมเสื้อ คอกลมแขนกระบอกสีสันสดใสและห่มสไบ ผู้ชายนุ่งโจงกระเบน สวมเสื้อคอกลมแขนสั้นสี สันสดใสและผ้าคาดเอว การใช้ผ้าขาวม้า(คาดเอว) ของผู้ชายเป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่งของผู้ชายไทย ที่จะมีผ้าขาวม้าไว้สำหรับอาบน้ำ โปกศีระกะกำบังแดด หรือห่มกันหนาว ผ้าขาวม้านี้จึง เปรียบเสมือนสัญลักษณ์ที่สะท้อนออกมาในการแสดงด้วย เครื่องดนตรีบรรเลงประกอบการ แสดงรำโทนเขาทอง เป็นเครื่องดนตรีประเภทประกอบจังหวะ 4 ชนิดคือ รำมะนา 2 ใบ ฉิ่ง ฉาบ และกรับ ซึ่งเป็นลักษณะที่แตกต่างจากรำโทนกรณีศึกษาบ้านท่าพล อำเภอเมือง จังหวัด เพชรบูรณ์ ของปาริชาติ ลาจันนที (2555 : บทคัดย่อ) ที่กล่าวว่า เครื่องดนตรี ที่ใช้ประกอบการ แสดงประกอบด้วยโทน โหม่ง และร่ำวงของที่อื่นที่ใช้โทนเป็นเครื่องดนตรีหลักในการบรรเลง รำโทนเขาทองมีลักษณะเด่นในด้านดนตรีประกอบการแสดงมีการพัฒนารูปแบบของการใช้โทน เป็นการใช้รำมะนาแทน ทำให้มองเห็นความแตกต่างของรำโทนเขาทองและรำโทนของที่อื่นที่เน้น ใช้โทนตีประกอบการรำอย่างชัดเจน ในการแสดงแต่ละครั้งรำมะนา สามารถใช้ได้มากกว่า 2 ใบ แล้วแต่โอกาสและความเหมาะสมรวมทั้งความสามารถของนักดนตรีเอง เนื่องจากปัจจุบัน มีผู้บรรเลงดนตรีน้อยลงจึงขาดผู้ที่สืบทอด บทร้องเพลงรำโทน เป็นเพลงที่แต่งขึ้น แต่ละบทมี เนื้อร้องค่อนข้างสั้นและร้องซ้ำ ๆ กันในแต่ละวรรค ทำให้จำง่าย มีทำนองและเนื้อหาที่ไพเราะ สนุกสนาน โดยใช้ปฏิภาณไหวพริบของผู้แต่ง ลักษณะคำประพันธ์มีสัมผัสคล้องจองคล้ายกลอน หรือกาพย์ แต่ไม่กำหนดจำนวนคำแน่นอนตายตัว มีการนำธรรมชาติมาเปรียบเทียบกับความรัก

ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จูไร นักปี (2553 : บทคัดย่อ) ที่กล่าวว่า ภาพสะท้อนของเพลงรำโทนมีลักษณะการชื่นชมความงามของกำแพงเมือง ความงามของดอกบัว ดอกกุหลาบ ดอกมะปรางความงามของเจดีย์ การเกี่ยวพาราสีและการหยอกล้อของหนุ่มสาวและยังมีการสอดแทรกในด้านวัฒนธรรมด้านความเป็นอยู่ด้วย เพลงรำโทนมีคุณค่าเต็มเปี่ยมในด้านการสร้างความบันเทิงใจ และความสามัคคีของหมู่คณะ ผู้ศึกษาคัดเลือกเพลงที่มีการใช้แสดงจริงในการแสดงที่มีขึ้นระหว่างทำการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยเลือกเพลงจำนวนทั้งหมด 3 เพลง ที่ผู้ให้ข้อมูลนำไปแสดงบ่อยครั้งที่สุด ได้แก่ เพลงเชิดญเอ็ด เพลงสาวน้อยเอวกลม และเพลงวันนี้อ่าง ทั้ง 3 เพลง เป็นเพลงที่มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะ ที่สะท้อนสังคมและวิถีชีวิตของคนในอดีต

การละเล่นรำโทนเขาทองตำบลไตรตรัง อำเภอมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน คือขั้นตอนที่ 1 พิธีไหว้ครู ไหว้ครูในที่นี้หมายถึงบรรพบุรุษที่ได้ถ่ายทอดการแสดง เจ้าที่เจ้าทาง และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายรวมทั้งครูเพชรฉลุภัณฑ์ที่กลุ่มผู้นุรักษ์นับถือว่าเป็นครูบาอาจารย์ทางด้านเป่าพาทย์ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงเอกลักษณ์สังคมไทยที่มีความเคารพ ระลึกถึงครูบาอาจารย์และไม่ลบหลู่สิ่งศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อัสญา มีภู (2556 : บทคัดย่อ) กล่าวว่า รูปแบบและขั้นตอนของการละเล่นรำใจังเริ่มด้วยการไหว้ครูเช่นเดียวกัน ขั้นตอนที่ 2 ก่อนเริ่มแสดง พ่อเพลงแม่เพลงจะนั่งประจำที่ของตน ผู้แสดงทั้งหมด จะรำออกมาจากข้างเวทีพร้อมกันเป็นคู่ๆ ในจังหวะลำตัด แล้วออกมาเป็นแถวรูปวงกลมเป็นคู่ชาย-หญิง เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อย และผู้ชมสามารถมองเห็นผู้แสดงได้ทั่วถึง รำโทนเขาทอง ตำบลไตรตรังมีวิธีการเล่นที่ไม่ซับซ้อน แต่อาศัยปฏิภาณไหวพริบในการโต้ตอบระหว่างชายหญิง และเป็นการเกี่ยวพาราสีใช้ถ้อยคำสองแง่สองง่าม พ่อเพลงหรือแม่เพลงที่เป็นต้นเสียงจะร้องนำขึ้นก่อนในวรรคแรก ต่อจากนั้นลูกคู่และผู้แสดงจะร้องรับไปพร้อม ๆ กับตีบทใช้บทโดยเดินทวนเข็มนาฬิกาเป็นวงกลม อย่ำช้า ๆ ตามจังหวะเพลงนักดนตรีตีรำมะนา ฉิ่ง ฉาบ กรับ ประกอบ ในการร้อง จากนั้นแม่เพลงที่เป็นต้นเสียงจะขึ้นเพลงใหม่ไปเรื่อย ๆ เพลงที่ร้องจะร้องต่อกันเพลงละ 2 รอบ ส่วนเพลงวันนี้อ่างจะเป็นเพลงส่งท้ายโดยจะร้องเพียงรอบเดียว พร้อมปรับแถวเป็นแถวหน้ากระดานเป็นคู่ ๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กฤษณา คงยิ้ม (2539 : 69) กล่าวว่า เพลงที่เล่นในเทศกาลมักเป็นเพลงที่อาศัยปฏิภาณไหวพริบในการโต้ตอบระหว่างชายหญิง และมักพบเนื้อหาเป็นถ้อยคำสองแง่สองง่ามเพื่อให้เกิดความสนุกสนาน รูปแบบและลักษณะการละเล่นพื้นบ้านของเขาทองมักมีรูปแบบง่าย ๆ วิธีเล่นไม่ซับซ้อนและใช้คนจำนวนมากในการเล่น เปิดโอกาสให้คนจำนวนมากมีส่วนร่วมในการแสดงออก เช่น ช่วยร้องเพลงประกอบช่วยเป็นลูกคู่รวมทั้งปรบมือให้จังหวะในอดีตรำโทนเป็นการละเล่น

เพื่อผ่อนคลายความตึงเครียด และความเหนื่อยจากภารกิจประจำวันในยามค่ำคืน อีกทั้งยังเป็นโอกาสที่หนุ่มและสาวได้มีโอกาสพบปะสนทนากันนอกเหนือ จากการพบปะกันในการทำงานหรือ งานบุญอื่นๆ ต่อมาเมื่อรำโทน หมดความนิยมแล้ว จึงกลายมาเป็นเครื่องบันเทิงในสังคมโดย จัดเป็นการแสดงในงานมงคลต่างๆ รวมไปถึงงานประเพณี ต่างๆ

6.2.2 กระบวนการรำของการละเล่นรำโทนเขาทอง ตำบลไทรตรีงษ์ อำเภอเมือง กำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร ทำรำของรำโทนเขาทอง เป็นทำรำที่มีทำธรรมชาติที่ผู้รำ คิดขึ้นเอง เพลงที่นำมาแสดง ทุกๆ เพลงจะใช้ทำรำซ้ำกันในความหมายเดียวกันและต่างกัน ทำรำ แต่ละท่ามีหลายความหมาย ผู้รำสามารถที่จะเลือกใช้ท่าใดท่าหนึ่งในการรำได้ ดังนั้นจึงพบ อยู่เสมอว่าท่ารำบางท่าจะต่างกันในห้องเดียวกัน ขึ้นอยู่กับว่าผู้รำเห็นว่าเหมาะสม ท่ารำบางท่า จะเน้นความหมายของบทให้ชัดเจนยิ่งขึ้น แต่บางท่าก็ไม่ได้สื่อความหมายของบท บางท่าไม่ได้ สื่อความหมายของบทหรือวิธีรำจำเนียรการรำให้ตรงกับจังหวะ มากกว่าสื่อความหมายของบทหรือ เพื่อความสนุกสนานครึกครื้นอาจจะอนุมานได้ว่า เป็นท่ารำพื้นฐานหรือท่ารำหลักของรำโทน เนื่องจากท่ารำ 1 ท่า มีวิธีการนำไปใช้ในการรำบทต่างๆ กัน ท่ารำหลักเป็นท่ารำที่มีหลาย ความหมายและเป็นท่ารำที่มีได้กำหนดไว้ตายตัว ดังนั้นการรำในห้องเดียวกันจึงพบว่าใช้ท่ารำ แตกต่างกัน แต่ก็สื่อความหมายให้เข้าใจตรงกันได้ ผู้แสดงรำตามจังหวะกลองรำมะนา ฉิ่ง ฉาบ และกรับแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างท่ารำกับดนตรีที่ใช้บรรเลงซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎี แผนภูมิดนตรีและนาฏศิลป์ ของประทีป นักปี (2551:1-2) ที่อธิบายไว้ว่าเป็นหลักการแนวความคิด ที่ใช้ในการบันทึกองค์ความรู้และการวิเคราะห์ข้อมูลด้านดนตรีและนาฏศิลป์เป็นแนวความคิด ที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นรูปธรรม สามารถอธิบายโครงสร้างขององค์ความรู้ที่ใช้ในการวิเคราะห์ ด้านดนตรีและนาฏศิลป์ สามารถแสดงความชัดเจนในการศึกษาทำความเข้าใจ ในการเรียนรู้และ การถ่ายทอดองค์ความรู้ของดนตรีและนาฏศิลป์ได้ ซึ่งประกอบไปด้วยจังหวะฉิ่ง จังหวะหน้าทับ ทำนองเพลงบทร้อง ท่ารำ เพลงเชยเถิด ท่ารำที่พบในรำโทนเขาทอง “เพลงเชยเถิด” ปราภฏท่า รำที่เรียกว่า การรำใช้บท คือ รำตามความหมายของเนื้อร้องในบทเพลง 8 ท่า โดยแบ่งท่ารำ เป็น 2 กิริยา

กิริยามือชี้ ได้แก่ ท่าชู้บุคคล ใช้กับผู้มีศักดิ์เสมอกันหรือต่ำกว่า ใช้ใน บทร้อง “คนสวย” ซึ่งสอดคล้องกับจรรยาสุรี วีระวานิช (2538 : 205-210) ที่กล่าวถึงความหมาย ของการชู้มือ เป็นการชี้ผู้หนึ่งผู้ใดที่มีอาวุโสอ่อนกว่า หมายถึงชู้บุรุษที่ 2 ท่ามือชี้สูง ในความหมายชี้พระจันทร์ ใช้ในบทร้อง “เท่าคืนราวง” ซึ่งหากมือชี้ตั้งวงสูงทั้งคู่ หมายถึงเขากวาง หรือวงพระจันทร์ กิริยามือแบ ได้แก่ ท่าโกยมือ ในความหมาย ขอเชิญ ซึ่งจะพบมากในบทร้อง

ที่มีลักษณะของการเชิญ เช่น ใช้ในบทร้อง “เชิญเถิด ขอเชิญ และเชิญรำ” ซึ่งสอดคล้องกับกิริยาแบบมือที่ไม่เป็นท่าบังคับ คือ มือขวาหรือมือซ้ายหงายฝ่ามือขึ้น แขนงอเล็กน้อย ระดับต่ำกว่าอก หมายถึง อัญเชิญ เชื้อเชิญ ขอเชิญ ต้อนรับ รับรอง ทำนี้ ถ้าคว่ำมือก่อนแล้วพลิกฝ่ามือหงาย หมายถึง ตาย สูญสิ้น พ่ายแพ้ หนีหาย พิณาศ ทำกวั๊กมือ ในความหมาย การเรียก ในบทร้อง “เชิญมา” ซึ่งสอดคล้องกับกิริยาแบบมือที่ไม่เป็นท่าบังคับ คือลักษณะมือซ้ายหรือมือขวาตั้งงกลางหรือวงหน้า แล้วกรีดจีบเข้าหาตัวหมายถึง เรียกให้เข้ามา ทักทาย ไต่ถาม ท่ามือแตะแก้ม ในความหมาย อาย ในบทร้อง “อย่าเอียง อย่างอาย, อย่ามาทำเอียงอาย อย่าทำเป็นอาย” ซึ่งสอดคล้องกับความหมายของการนำฝ่ามือแตะแก้ม หมายถึง อาย ละอาย ท่าคลายมือแบออก ในความหมาย เปล่าประโยชน์ ในบทร้อง “อย่าหน่าย อย่าแหยง” ซึ่งสอดคล้องกับจรรยาสุรี วีระวานิช (2538 : 205-210) ที่กล่าวถึง กิริยาแบบมือที่ไม่เป็นท่าบังคับ มือขวาหรือมือซ้ายหรือทั้งสองมือ หงายฝ่ามือขึ้น แขนงอเล็กน้อย ระดับต่ำกว่าอกแล้วเลื่อนมือออกด้านข้าง หมายถึง ร่อนเร่ ลอยไป เกื่อนกลาด แยกย้ายกัน และสอดคล้องความหมายของการคลายจีบองมือแบออก หมายถึง ตาย หนีหาย สูญสิ้น ไม่มี เปล่าประโยชน์

ท่ามือแตะอก ในความหมาย ตัวเรา ในบทร้อง “ให้ฉันซอกซำ, อ้อนวอน, สุขใจ” สอดคล้องกับนุชนาฏ ดิเจริญ (2550 : 31) ในเรื่องของท่าทางที่เลียนแบบมาจากธรรมชาติ โดยประดิษฐ์ดัดแปลงให้มีลีลาอ่อนช้อยงดงามขึ้น เช่น ฝ่ามือแตะที่อกหรือจีบซ้ายที่อก แสดงความหมาย การแนะนำตนเอง กล่าวถึงตัวเองหรือแสดงความหมายว่า รู้และเข้าใจ ถ้าเสริมทำอื่นเข้าไปด้วยก็จะมี ความหมายแตกต่างกันออกไป เช่น แสดสีหน้าเศร้า กังวล ก็แปลความหมายออกไปในทิศทางเศร้า กังวล แค้นใจ เสริมทำด้วยการสะอึกตัว โดยใช้สีหน้าช่วยแสดงว่า ฉุกคิด แต่ถ้าฝ่ามือทาบอกแล้วเลื่อนลง แสดงว่าคลายใจ หายโกรธ ทำยื่นน้อมศีรษะในความหมาย เคารพ ในบทร้อง “อุส่ามาโค้ง” ลักษณะของการใช้เท้า เดินก้าวเท้าไปตามวงสลับซ้ายขวา ตามจังหวะเพลง เคลื่อนวงอย่างช้า ๆ พร้อมกับยืนตบเท้าซ้ายหรือขวา ตามจังหวะ

เพลงสาวน้อยเอวกลมท่ารำที่พบในรำไท่นเขาทอง “เพลงสาวน้อยเอวกลม” ปรากฏท่ารำที่เรียกว่า การรำใช้บท คือ รำตามความหมายของเนื้อร้องในบทเพลง 10 ท่า โดยแบ่งท่ารำ เป็น 3 กิริยา กิริยามือชี้ ท่าชี้สูง ในความหมาย ชี้เพื่อกล่าวถึงบุคคลที่สาม ในบทร้อง “สาวไทยแบบหลวงพิบูล” ท่าชี้บุคคล ในความหมาย ใช้กับผู้มีศักดิ์เสมอกันหรือต่ำกว่า ในบทร้อง “แม่คุณ” ท่าชี้กวาดออกด้านข้าง ในความหมาย จะไปไหน “จะไปไหนกัน, ไปดูโชน, ไปดูหนัง” ซึ่งสอดคล้องกับจรรยาสุรี วีระวานิช (2538 : 205-210) ชี้กวาดมือจากกิริยาชี้ตะแคงมือ ให้นิ้วหัวแม่มืออยู่บน แล้ววนปลายนิ้วออกด้านข้างให้สุดแขน แล้วเปลี่ยนเป็นคว่ำมือ

วนกลับมาด้านหน้า หมายถึงจำนวนมากที่นับไม่ได้ กิริยามือแบ ท่ากัวมือ ในความหมาย การเรียก ในบทร้อง “มา” ซึ่งสอดคล้องกับกิริยาแบมือที่ไม่เป็นท่าบังคับ คือลักษณะมือซ้ายหรือ มือขวาตั้งวงกลางหรือวงหน้า แล้วกรีดจีบเข้าหาตัวหมายถึง เรียกให้เข้ามา ทักทาย ได้ตามท่ามือ ตะออก ในความหมายตัวเรา ในบทร้อง “ฉัน” สอดคล้องกับนุชนาฏ ดีเจริญ(2550 : 31) ในเรื่องของท่าทางที่เลียนแบบมาจากธรรมชาติ โดยประดิษฐ์ดัดแปลงให้มีลีลาอ่อนช้อยงดงามขึ้น เช่น ฝ่ามือตะเทือกหรือจีบซ้ายที่ออก แสดงความหมาย การแนะนำตนเอง กล่าวถึงตัวเองหรือ แสดงความหมายว่า รู้และเข้าใจ ถ้าเสริมท่าอื่นเข้าไปด้วยก็จะมี ความหมายแตกต่างกันออกไป เช่น แสดงสีหน้าเศร้า กังวล ก็แปลความหมายออกไปในทิศทางเศร้า กังวล แค้นใจ เสริมท่าด้วยการ สะดุ้งตัว โดยใช้สีหน้าช่วย แสดงว่า ตกใจ แต่ถ้าฝ่ามือทาบอกแล้วเลื่อนลง แสดงว่าคลาย ใจ หายโกรธ ท่าตั้งวงวนมือระดับสะโพก ในความหมาย เอวกลม ในบทร้อง “สาวน้อยเอวกลม” สอดคล้องกับท่าทางการเลียนแบบธรรมชาติ ท่าตั้งวงวนมือระดับศีรษะ ในความหมาย กล่าวถึง ทรงผม ในบทร้อง “ไผ่มัดดัดลอนดัดคลื่น” สอดคล้องกับท่าทางการเลียนแบบธรรมชาติ ท่ามือ ตะศีรษะ ในความหมาย สวมหมวก จากบทร้อง “สวมแต่หมวกในลาน” สอดคล้องกับท่าทาง การเลียนแบบธรรมชาติ ท่ามือตะออก ในความหมายตัวเรา ในบทร้อง “ฉัน” สอดคล้องกับ นุชนาฏ ดีเจริญ (2550 : 31) ในเรื่องของท่าทางที่เลียนแบบมาจากธรรมชาติ โดยประดิษฐ์ ดัดแปลงให้มีลีลาอ่อนช้อยงดงามขึ้น เช่น ฝ่ามือตะเทือกหรือจีบซ้ายที่ออก แสดงความหมาย การแนะนำตนเอง กล่าวถึงตัวเองหรือแสดงความหมายว่า รู้และเข้าใจ ถ้าเสริมท่าอื่นเข้าไปด้วย ก็จะมี ความหมายแตกต่างกันออกไป เช่น แสดงสีหน้าเศร้า กังวล ก็แปลความหมายออกไปใน ทิศทางเศร้า กังวล แค้นใจ เสริมท่าด้วยการสะดุ้งตัว โดยใช้สีหน้าช่วย แสดงว่า ตกใจ แต่ถ้า ฝ่ามือทาบอกแล้วเลื่อนลง แสดงว่าคลายใจ หายโกรธ กิริยามือกำ ได้แก่ ท่ามือขวากำมือหลวม มาไว้ระดับจุก ในความหมาย ดม ในบทร้อง “ใส่น้ำมันหอมรีน” ซึ่งสอดคล้องกับจรรยาศรี วีระวานิช (2538 : 205-210) ลักษณะมือของกิริยามือจีบไว้ที่มุมปาก หมายถึง ยิ้ม ยิ้มแย้ม แจ่มใส หอม ชื่นใจ บริดีเปรมเกษมศานต์ ท่ากำมือหลวม ๆ มาไว้ระดับสะโพกแล้ววนเป็น วงกลม ในความหมาย แต่งตัว สอดคล้องกับท่าทางการเลียนแบบธรรมชาติ ลักษณะของ การใช้เท้า เดินก้าวเท้าไปตามวงสลบซ้ายขวา ตามจังหวะเพลง เคลื่อนวงอย่างช้า ๆ พร้อมกับยืน ตบเท้าซ้ายหรือขวา ตามจังหวะ

เพลงวันนีรำวงท่ารำที่พบในรำโทนเขาทอง “เพลงสาวน้อยเอวกลม” ปราภฏท่า รำที่เรียกว่า การรำทับท คือ รำตามความหมายของเนื้อร้องในบทเพลง 10 ท่า โดยแบ่งท่ารำ เป็น 3 กิริยา กิริยามือชี้ ท่าชี้เวลา ในความหมาย ตรงนี้ ในบทร้อง “วันนี้” ซึ่งสอดคล้องกับ

จรรยาสุรี วีระวานิช (2538 : 205-210) ซึ่งเวลา เช่น คำว่า วันนี้ วันนั้น วันก่อน วันพรุ่งนี้ ครั้งก่อน ครั้งนี้ กิริยามือแบท่าปฏิเสธ ในความหมาย ไม่มา จากบทร้อง “จะไม่มา” สอดคล้องกับความหมาย ว่า ตั้งมือสั่นปลายนิ้ว หมายถึง ปฏิเสธ ห้าม อย่า ท่ามือตะออก ในความหมายตัวเรา ในบทร้อง “ฉันทเป็น , ตัดใจ ” สอดคล้องกับนุชนาฏ ดีเจริญ (2550 : 31) เรื่องของท่าทางที่เลียนแบบมาจากธรรมชาติ โดยประดิษฐ์ดัดแปลงให้มีลีลาอ่อนช้อยงดงามขึ้น เช่น ฝ่ามือตะที่ออกหรือจีบซ้ายที่ออก แสดงความหมาย การแนะนำตนเอง กล่าวถึงตัวเองหรือแสดงความหมายว่ารู้และเข้าใจ ถ้าเสริมท่าอื่นเข้าไปด้วยก็จะมีความหมายแตกต่างกันออกไป เช่น แสดงสีหน้าเศร้ากังวล ก็แปลความหมายออกไปในทิศทางเศร้า กังวล แค้นใจ เสริมท่าด้วยการสะดุ้งตัว โดยใช้สีหน้าช่วย แสดงว่า ตกใจ แต่ถ้าฝ่ามือทาบอกแล้วเลื่อนลง แสดงว่าคลายใจ หายโกรธท่าประสานมือ ในความหมาย รวบรวม, สามัคคี จากบท “เรามาสมานไมตรี” ทำให้ในความหมาย ขอบจากบทร้อง “ให้นี้กว่าขออภัย” กิริยามือกำท่ากำมือหลวม ๆ มาไว้ระดับสะโพกวนมือเป็นวงกลม ในความหมาย กิริยาของผู้รำ จากบทร้อง “กิริยาหรือจะวางท่าที” ลักษณะของการใช้เท้า เดินก้าวเท้าไปตามวงสลับซ้ายขวา ตามจังหวะเพลง เคลื่อนวงอย่างช้า ๆ พร้อมกับยืนตบเท้าซ้ายหรือขวา ตามจังหวะ

6.2.3 บทบาทหน้าที่ของการละเล่นรำโทนเขาทอง ที่มีต่อชาวบ้านในตำบลไตรตรึงษ์ อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร การละเล่นรำโทนได้เข้ามามีบทบาทและความสำคัญในท้องถิ่น แต่อาจมีรูปแบบและวัตถุประสงค์ที่เปลี่ยนไป เพื่อรับใช้สังคมตามทฤษฎีโครงสร้างการหน้าที่นิยมของแรดคลิฟฟ์ บราวน์ (A.R. Radcliffe Brown, 1881-1955) ได้แก่

บทบาทด้านการศึกษา เป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพและความรู้ความสามารถที่ปรับตัวอย่างรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ และนำความรู้ความสามารถที่มีอยู่ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคม นอกจากนี้การศึกษายังเป็นกระบวนการในการสืบทอดภูมิปัญญา ค่านิยม และวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ของสังคมจากรุ่นหนึ่ง ไปยังอีกรุ่นหนึ่ง ได้แก่ การอนุรักษ์และสืบทอดศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน โดยที่สถาบันการศึกษาระดับต่าง ๆ ได้จัดให้มีการเรียนการสอนการละเล่นรำโทนเขาทองให้แก่นักเรียนในสังกัด โดยนำการละเล่นโทนเขาทองบรรจุเข้าในหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนนครไตรตรึงษ์ และอีกหลายสถาบันด้วยกัน เพื่อส่งเสริมและปลูกฝังให้เห็นคุณค่าของการละเล่นพื้นบ้านในท้องถิ่นของตนเอง

บทบาทด้านการแสดงพื้นบ้าน การละเล่นรำโทนเขาทอง ตำบลไตรตรึงษ์ อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร ในอดีตรำโทนมีบทบาทหน้าที่ในการสร้างความรื่น

เรียง ประกอบการเล่น อยู่คู่กับวิถีชีวิตของชุมชนไตรตรึงษ์ อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร การละเล่นรำไท่นเขาทอง เป็นเพลงพื้นบ้านประเภทหนึ่ง ที่ร้องเล่นกันในยามว่าง หลังจากการทำงานเป็นการพักผ่อนคลายความเครียด สร้างความบันเทิงใจใจ จัดเป็นการละเล่นพื้นบ้านตามเทศกาลซึ่งเป็นประเพณีนิยมในท้องถิ่น โดยมีจุดมุ่งหมายในการรับใช้กิจกรรมที่เกี่ยวข้องเพื่อความรื่นเริงในฤดูกาล โดยไม่เป็นอาชีพหรือเพื่อหารายได้ ปัจจุบันเนื่องจากสภาพสังคมเปลี่ยนแปลงไป เครื่องบันเทิงใจอยู่ในรูปแบบของสื่อต่าง ๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์และเพลงในยุคสมัยใหม่ การละเล่นที่เคยเล่นอยู่ที่ลาดวัด ก็เปลี่ยนไปอยู่บนเวทีในฐานะตัวแทนของวัฒนธรรมในอดีต ดังนั้นการละเล่นจึงปรับเปลี่ยนเป็นการแสดงที่ไม่จำกัดโอกาสตามฤดูกาลดังในอดีต ต่อมาหน่วยงานต่างๆ ได้เล็งเห็นความสำคัญและเข้าร่วมอนุรักษ์ ส่งเสริม เผยแพร่ โดยมีการจัดให้มีการละเล่นรำไท่น ในงานสำคัญ ๆ ระดับชุมชน ระดับอำเภอ และระดับจังหวัด จึงทำให้การละเล่นรำไท่นเขาทอง ได้มีโอกาสในการแสดงมากยิ่งขึ้น

บทบาทด้านการบันเทิง การละเล่นรำไท่นเขาทอง ตำบลไตรตรึงษ์ อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร เป็นสัญลักษณ์ของวิถีชีวิตความสามัคคีสนุกสนานรื่นเริง และถือว่าการละเล่นพื้นบ้านที่ให้ความบันเทิงแก่ชุมชน และผู้ชมในทุกระดับฐานะและทุกอาชีพสังคม เนื่องจากเป็นการแสดงที่มีลีลาท่ารำที่เน้นการใช้บทหรือการตีบทที่สนุกสนานแบบชาวบ้าน เมื่อได้ชมแล้วก็รู้สึกสนุกสนานคล้อยตาม รำไท่นเขาทองจึงเป็นศิลปะพื้นบ้านที่ให้ความบันเทิงแก่ชุมชนและสังคมไตรตรึงษ์และสังคมทั่วไป

6.3 ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

จากการศึกษาการวิจัยรำไท่นเขาทอง ตำบลไตรตรึงษ์ อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร แสดงให้เห็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ควรคู่แก่การอนุรักษ์ผู้วิจัยเห็นควรให้ดำเนินการ ดังนี้

1. หน่วยงานด้านวัฒนธรรมหรือสถาบันอุดมศึกษาในจังหวัด ควรมีการจัดเสวนาเชิงปฏิบัติการเพื่อเผยแพร่ความรู้และถ่ายทอดท่ารำไท่นเขาทอง ให้กับเยาวชนหรือกลุ่มสนใจทั้งในจังหวัดกำแพงเพชรและจังหวัดใกล้เคียงเป็นระยะ ๆ เพื่อการอนุรักษ์การละเล่นพื้นบ้านรำไท่นเขาทอง ตำบลไตรตรึงษ์

ข้อเสนอแนะในการศึกษาค้นคว้าครั้งต่อไป

1. ศึกษาและเปรียบเทียบการละเล่นพื้นบ้านรำไท่นเขาทอง กับรำไท่นของชุมชนอื่นหรือจังหวัดใกล้เคียง ว่ามีส่วนคล้ายคลึงหรือส่วนที่แตกต่างกันอย่างไร

บรรณานุกรม

มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์

บรรณานุกรม

- กฤษณา คงยิ้ม. (2523). **การวิเคราะห์เพลงประกอบการละเล่นเพลงพื้นบ้าน จากตำบลเขาทอง อำเภอพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์**. กรุงเทพฯ : งามพิศ สัตย์สงวน. (2538). **หลักมานุษยวิทยาวัฒนธรรม** (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: ธรรมสภา
- จังหวัดกำแพงเพชร, สำนักงาน. (2529). **ประวัติมหาดไทยส่วนภูมิภาค**. จังหวัดกำแพงเพชร จรุงยศวี วีระวานิช. (2538). **หนังสือที่ระลึกงานพระราชทานเพลิงศพนางจรุงยศวี วีระวานิช ต.ช. ต.ม วันเสาร์ที่ 25 มิถุนายน 2548 ณ เมรุวัดตรีทศเทพ เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร**.
- จุไร นกปี. (2553). **การศึกษาเพลงรำโทนตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร**. พิษณุโลก: มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- นุชนาฏ ดีเจริญ. (2542). **รายงานการวิจัยเรื่องรำมั่งคละในจังหวัดพิษณุโลก สุขุขทัย และอุตรดิตถ์**. พิษณุโลก: มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ประทีน พวงสำลี. (2514). **หลักการนาฏศิลป์**. พระนคร : ไทยมิตรภาพการพิมพ์
- ประทีป นกปี(ผู้บรรยาย).(24 เมษายน 2551).**เอกสารประกอบการบรรยายหลักการ แนวความคิดการวิเคราะห์ดนตรีและนาฏศิลป์(หน้า 1-2)**. พิษณุโลก:คณะ มนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร
- ปาริชาติ ลาจันนนท์. (2555). **รำโทน:กรณีศึกษาบ้านท่าพล อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์**. พิษณุโลก: มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ยศ สันติสมบัติ. (2537). **มนุษย์กับวัฒนธรรม**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- เรณู โกศินานนท์. (2543). **การแสดงพื้นบ้านในประเทศไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- วิมล จิโรจพันธ์. (2548). **ศิลปะและวัฒนธรรมไทย**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แสงดาว.
- สภาวัฒนธรรมจังหวัดกำแพงเพชร. (2544). **การแสดงพื้นบ้านของชุมชนเมืองโบราณเมืองกำแพงเพชร**. กรุงเทพฯ: เอส แอนด์ จี กราฟฟิค.
- สุกัญญา สุจฉายา. (2543). **เพลงพื้นบ้านศึกษา**. กรุงเทพฯ: โครงการตำราคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมิตร เทพวงษ์. (2548). **นาฏศิลป์ไทย : นาฏศิลป์สำหรับครูประถมศึกษา – อุดมศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- สุมิตร เทพวงษ์. (2548). **นาฏศิลป์ไทย : นาฏศิลป์สำหรับครูประถมศึกษา – อุดมศึกษา.**
พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- อัชญา มีภู. (2556). **รำใจง ตำบลท่าโรง อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์. พิษณุโลก:**
มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร.

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัยจันทรเสถียร

ภาคผนวก ก กลุ่มผู้ถ่ายทอดกระบวนการทำรำโทนเขาทอง ตำบลไทรตรีงษ์

แถมมาจากซ้าย

1. นายชด เฝือกคล้าย อายุ 78 ปี
 - หัวหน้ากลุ่มผู้อนุรักษ์การแสดงพื้นบ้านรำโทนเขาทอง ตำบลไทรตรีงษ์
 - อาศัยบ้านเลขที่ 48 หมู่ 8 ตำบลไทรตรีงษ์ อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร
2. นางนาม เฝือกคล้าย อายุ 72 ปี
 - หัวหน้ากลุ่มผู้อนุรักษ์การแสดงพื้นบ้านรำโทนเขาทอง ตำบลไทรตรีงษ์
 - อาศัยบ้านเลขที่ 48 หมู่ 8 ตำบลไทรตรีงษ์ อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร
3. นายจำลอง ทับทิมศรี อายุ 60 ปี
 - ผู้แสดง
 - อาศัยบ้านเลขที่ 237 หมู่ 8 ตำบลไทรตรีงษ์ อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร

แฉวล่างจากซ้าย

1. นางแจ่ม ทับทิมดี อายุ 66 ปี
 - ผู้แสดง
 - อาศัยบ้านเลขที่ 167/1 หมู่ 8 ตำบลไตรตรึงษ์ อำเภอเมือง
กำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร
2. นางละออง มีประดิษฐ์ อายุ 70 ปี
 - ผู้แสดง
 - อาศัยบ้านเลขที่ 165 หมู่ 8 ตำบลไตรตรึงษ์ อำเภอเมือง
กำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร
3. นางวันทนา สิทธุพรหม อายุ 56 ปี
 - ผู้แสดง
 - อาศัยบ้านเลขที่ 150/1 หมู่ 8 ตำบลไตรตรึงษ์ อำเภอเมือง
กำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร
4. นายจิ้น ทับทิมศรี อายุ 65 ปี
 - ผู้แสดง
 - อาศัยบ้านเลขที่ 167/1 หมู่ 8 ตำบลไตรตรึงษ์ อำเภอเมือง
กำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร
5. นายทิ่ง เข้มเพชร อายุ 84 ปี
 - ผู้แสดง
 - อาศัยบ้านเลขที่ 231/1 หมู่ 8 ตำบลไตรตรึงษ์ อำเภอเมือง
กำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร

ผู้ให้ข้อมูลเพิ่มเติม

1. นางเจน สิทธุพรหม อายุ 82 ปี
 - ผู้อนุรักษ์การแสดงพื้นบ้านตำบลไตรตรึงษ์
2. นางนิชรา พรหมประไพ อายุ 54 ปี
 - ครูวิทยฐานะชำนาญการพิเศษ โรงเรียนนวมวิทย์วิทยาเขต
3. นางมาลี เพชรพิพัฒน์ อายุ 52 ปี
 - ครูวิทยฐานะชำนาญการพิเศษ โรงเรียนวัดคูยาง
4. นางสาวเบญจรัตน์ ผลเจริญ อายุ 29 ปี
 - พนักงานราชการ โรงเรียนนครไตรตรึงษ์

ภาคผนวก ข ผู้ศึกษาได้ออกพื้นที่วิจัยภาคสนามสัมภาษณ์ สังเกตการณ์และมีส่วนร่วม
ในการแสดงรำโทนเขาทอง ตำบลไตรตรัง อำเภอมืองกำแพงเพชร
จังหวัดกำแพงเพชร

ภาพการหาข้อมูลรำโทนเขาทอง ตำบลไตรตรัง อำเภอมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร
ที่มา : จุฬารัตน์ เกิดเพ็ง

ภาพการหาข้อมูลรำโทนเขาทอง ตำบลไตรตรัง สัมภาษณ์นายจีน ทับทิมศรี
ที่มา : จุฬารัตน์ เกิดเพ็ง

ขั้นตอนการไหว้ครูรำโทนเขาทอง ตำบลไตรตรังษ์
ที่มา : จุฬารัตน์ เกิดเพ็ง

ขั้นตอนการไหว้ครูรำโทนเขาทอง ตำบลไตรตรังษ์
ที่มา : จุฬารัตน์ เกิดเพ็ง

การแต่งกายรำโทนเขาทอง ตำบลไตรตรังษ์
ที่มา : จุฬารัตน์ เกิดเพ็ง

การละเล่นรำโทนเขาทอง ตำบลไตรตรังษ์
ที่มา : จุฬารัตน์ เกิดเพ็ง

ภาพการหาข้อมูลรำไทนเขาทอง ตำบลไตรตรังษ์ สัมภาษณ์นางนาม ผีอกคล้าย
ที่มา : จุฬารัตน์ เกิดเพ็ง

ภาพการหาข้อมูลรำไทนเขาทอง ตำบลไตรตรังษ์ สัมภาษณ์นายชด ผีอกคล้าย
ที่มา : จุฬารัตน์ เกิดเพ็ง

ภาคผนวก ค แบบสัมภาษณ์ (แบบเป็นทางการ)

รำโทนเขาทอง ตำบลไทรตรีงษ์ อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์.....สถานที่.....
 ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์.....อายุ.....ปี
 ที่อยู่ เลขที่.....หมู่ที่.....ซอย.....ถนน.....
 ตำบล.....อำเภอ/เขต.....จังหวัด.....
 อาชีพ.....สถานภาพ.....บทบาทหน้าที่ของผู้ให้ข้อมูล.....

ตอนที่ 2 ความรู้เกี่ยวกับรำโทนเขาทอง ตำบลไทรตรีงษ์ อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร

1. การละเล่นรำโทนเขาทองมีประวัติความเป็นมาอย่างไร

.....

2. องค์ประกอบการละเล่นรำโทนเขาทอง มีขั้นตอน/ลักษณะอย่างไร

ผู้แสดง

- ใช้ผู้แสดงทั้งหมดกี่คน
- มีวิธีการคัดเลือกตัวผู้แสดงอย่างไร

.....

เครื่องแต่งกาย - มีกี่แบบอะไรบ้าง

.....

บทร้อง

- เพลงที่ปรากฏอยู่ในตำบลดไตรตรีงษ์มีทั้งหมดกี่เพลง
- บทร้องแต่งขึ้นใหม่ หรือใช้เพลงจากชุมชนเขาทอง
- เวลาออกงานแสดงแต่ละครั้งมีวิธีการคัดเลือกเพลงอย่างไร
- มีเพลงที่ใช้แสดงทุกครั้งหรือไม่
- ความหมายของเพลงที่นำมาเล่นมีความสำคัญต่อชุมชนอย่างไร
- มีเพลงที่แสดงถึงชุมชนไตรตรีงษ์หรือไม่

.....

.....

.....

.....

.....

รูปแบบการแสดง

- รูปแบบการแสดง มีบทไหว้ครูหรือไม่ ถ้ามีใช้อุปกรณ์อะไรบ้าง
- มีกี่ขั้นตอน แต่ละขั้นตอนทำอะไร สื่อถึงสิ่งใด
- รูปแบบแถวใช้กี่แบบ จัดตำแหน่งพ่อเพลงแม่เพลง และผู้แสดง

รูปแบบแถว

.....

.....

.....

.....

.....

.....

